

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

537.

STOCKHOLM

ADOLF JOHNSONS FÖRLAG

CHICOT

PÅ PRICKEN!

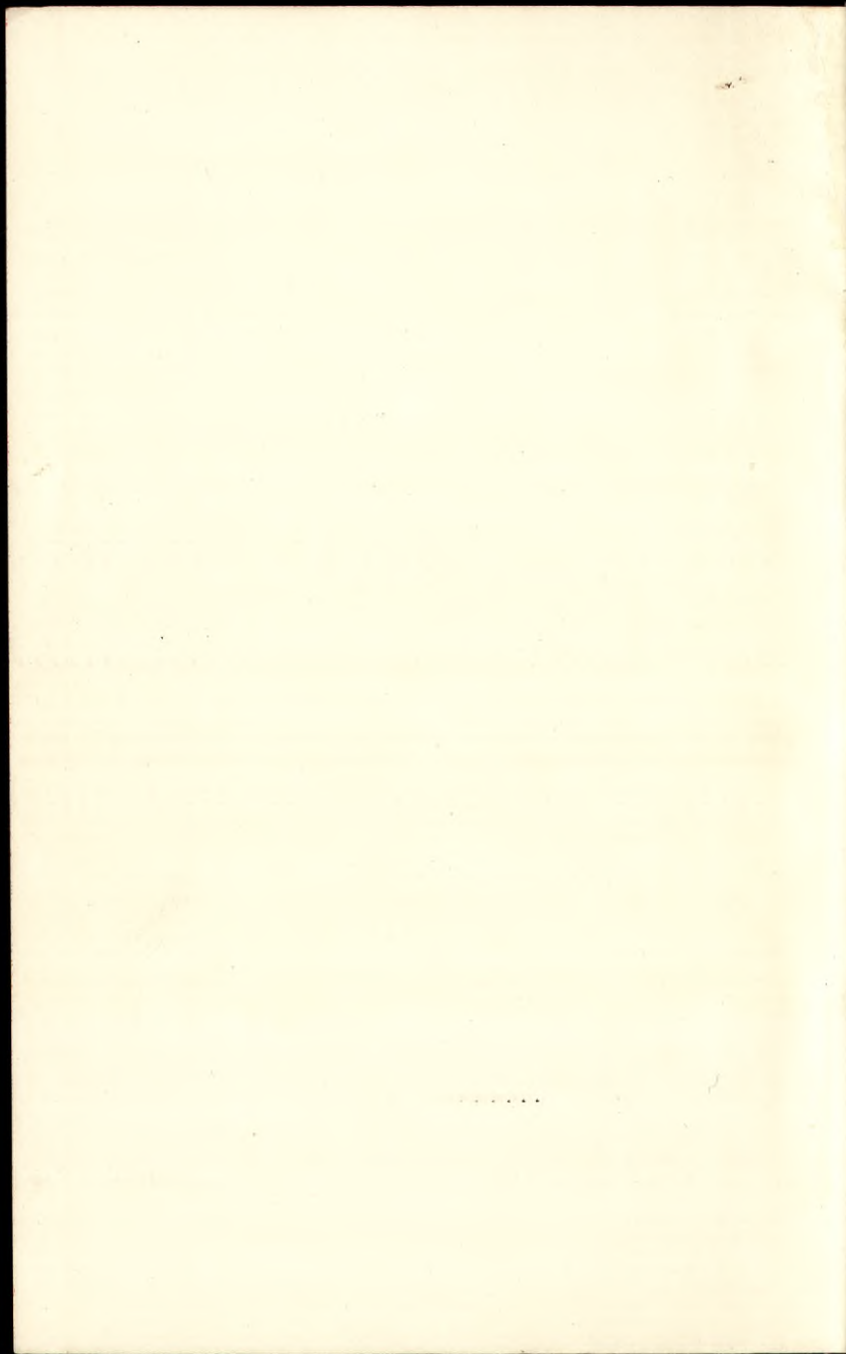
KONSTIGA KROPPAR

ANDRA TRUPPEN

AF

CHICOT

FÖRF. TILL SCHAPPAD, KONSTIGA KROPPAR, HUMORESKER TILL
LANDS OCH SJÖS M. FL.

CHICOT

PÅ PRICKEN!

En fälla.
Också en sångarläslan.
Brännmärket.
En mondän qvinna.
Historien om den hårdkokta kon.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309

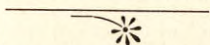
LECTURE NOTES

BY

ROBERT H. COHEN

1963

PÅ PRICKEN!

KONSTIGA KROPPAR

ANDRA TRUPPEN

AF

CHICOT

FÖRF. TILL SCHAPPAD, KONSTIGA KROPPAR, HUMORESKER
TILL LANDS OCH SJÖS M. M.

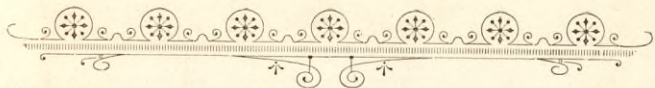
STOCKHOLM
ADOLF JOHNSONS FÖRLAG.

PÅ FRICKEM

KONSTIGA KROGAR

STOCKHOLM

TRYCKT I ANDRÉENS BOKTRYCKERI 1895

En fälla.

Herr Oskar Thelander var en underordnad tjänsteman i ett tämligen obskyrt olycksfallsförsäkringsbolag, som aflönar dåligt, men dock är nog filantropiskt och modernt att lemna sin personal en månads valfri semester, beroende på tjänstemännens och tjänstesteqvinnornas särskilda öfverenskommelser.

Thelander fick sin första semester under Juli anno 1893.

Det kunde inte bli fråga om att fara till en badort, utan han gick upp på en af dessa inackorderingsbyråer, der man numera får en profkarta på alla möjliga Tusculana vid skog och sjö. En äldre fru satt stickande i en länstol med hedersamt, hemmaväft öfverdrag och pratade vermländska så familjärt och rättframt som om hon varit hans köttsliga moster, medan en mer affärsmässig fröken läste upp saftiga och bländande beskrifningar öfver det ena sommarnöjet efter det andra. Och gumman

fylde i med sakkännedomen hos en husmor, som tillbringat sin mesta tid på landet.

Ändtligen nämndes en egendom med den skönaste natur — alléer, parker och smärre skogspartier med korsande stigar, 10 minuter från jernvägsstation och 5 à 6 till en förtjusande sjö. Och en sådan värdinna! Född på St. Barthélemy och verklig fröken i sig sjelf, var fru Liedberg en utmärkt husmoder på samma gång som ett erfaret och ovanligt underhållande fruntimmer. Dessutom funnos der apotek, lazarett och doktor alldeles invid.

Det sistnämnda slog särskildt an på honom. Ty ehuru Thelander knappast ville tillstå det för sig sjelf, var han ändå litet bang för koleran, hvilken ju nästan alla människor spådde skulle helsa på oss den sommaren.

Nåväl, han fick adressen uppskrifven. Men som Thelander är en försiktig man, gick han till en annan byrå, der en annan beskäftig fröken rabblade upp en annan massa inregistrerad natur med bekväma kommunikationer, och en ny moster med lika trohjertad min och om möjligt ännu lifligare tunga till slut utbjöd — precis samma lägenhet med doktor och apotek. Skilnaden var blott, att här hette innehafverskan enkefru Heelvoet, ett allt för "sött" fruntimmer, hvilket dock äfven var mäktiga öfverlägset beträffande kök och visthus. Thelander frågade därför, om tvänne inackorderingsmottagande familjer bebodde Margretero, så hette egendomen. Nej, det visste man

märkvärdigt nog inte. Men Thelander gjorde dock ingen anmärkning, egentligen ingalunda missbelåten öfver att på denna så utmärkta plats finna två pensionat att välja emellan.

Han for med tåget en strålande första julidag. Från stationen förde en genväg genom ett väl vårdadt skogsskifte af blandad gran och björk, fullt af pittoreska stenblock med yppig mossvegetation. Naturligtvis räckte promenaden 25 minuter, men han var inte alls mätt på färingen, när äntligen det gulrappade huset glänste fram ur en mindre allé af väldiga lönnar. Stället låg fridfullt ett stycke från stora landsvägen, som strök förbi på andra sidan och hvarifrån en större allé gick i rak linie upp till sjelfva hufvudgården, det gamla herresätet Bladåkra.

Thelander öppnade grinden och mottogs af en liten fet, äldre hund, hvars ilskna skall genast utkallade en ung man, som nästan utplånade den belåtenhet, hvilken hittills strömmat öfver hos honom. Ynglingen hade ett tattarlikt utseende: svart, sträfft, knollrigt hår, en föga utvecklade mustach, mörka, lömska ögon. Ett väldigt "Adamsäpple" stack oaptitligt fram från den långa halsen, hvilken såg ännu längre ut i den djupt urringade skjortan, det enda plagg han bar utom byxorna, som höllos uppe af en läderrem med slidknif. Den med ett par tuffjädrar dekorerade halmhatten satt riggad på sned, ytterligt vårdslöst-kokett. Han läste bestämdt kolportage-romaner.

Denne Rinaldo upplyste emellertid höfligt nog, sedan Thelander i korthet sagt sitt ärende, att hans mormor vore hemma och försökte till och med artigt bjuda honom stiga in på verandan. Hans mormor — den gumman måtte vara skön!

Verandan, alldeles täckt med yppigt caprifolium, som förlänade dess inre en sval och välgörande halfskymning, återgaf Thelander hans förra intryck af tillfredsställelse. Ett gammaldags, uppslaget fällbord, några stolar och en grönmålad trädgårdsoffa antydde, att man hit förlagt matsalen och en hemtrefligare plats kunde svårligen uppletas.

Från husets inre utträdde snart en äldre qvinna med massiv, kraftig figur — enkefru Liedberg. Hennes egendomliga utseende skulle ha gjort sig gällande äfven i en fullsatt teatersalong. Hon påminde om dessa kommandanthustrur, som utan att blinka öfvertagit befälet efter sina stupade män och låtit fienden göra bekantskap med sina kastruller i form af kokande vatten från fästningsmurarna. Det isgrå håret föll i ännu ymniga lockar fritt ned öfver axlarna. De stora bruna ögonen riktigt sprakade, när energien flammade upp. Nu voro de milda, nästan rörande och ett behagligt småleende tinade upp ansigtets fasta, manliga drag, då hon erfor Thelanders ärende, och hans begäran att få se på äfven det inre en smula.

“Ja, rummet ja“, anmärkte hon raskt och med en viss vårdslös öppenhet i tonen, som slog be-

hagligt an på okonstlade naturer. "Nå, uppriktigt sagdt, så är här inte mycket att bjuda på i möbelväg. Vi flyttade hit först i våras och jag ville ej dra så mycket ut. Men rum finnes här nog och jag förmodar, att en herre, som ju kommit egentligen för att få landluft och husmanskost, inte fäster sig så mycket vid komforten inomhus. Hufvudsaken är väl att moja sig och trifvas?"

"Det är just mitt behof på spiken", svarade Thelander, intagen af gummans duktiga väsen. "Hvilka inackorderingar finnas här förut?"

"Di ä ingenting att bravera med heller, Gud signe dem så visst! Här är gubben Sjöqvist, en pensionerad kapten, närmare sina åttatio än sjutti, fruktar jag, och kinkig som alla ä, då vi bli gamla. Vi ha pysslat om honom så godt vi kunnat och sökt ge honom för alla hans hundrade krämpor. Nu håller han på med saft af svarta vinbär för reumatismen. Det går ju an att höra efter med honom, fast *han* är väl inte mycket för berömma någonting här i verlden numera, gubben. Och så kom här för ett par dar sedan en fröken Malmberg. Hon är så klen och ofärdig, arma människan, så hon kan inte begå sig sjelf på minsta vis. Orkar knappt kräla fram på sina kryckor, stackarn. Så det här herrskapet är mindre lämpligt för längre promenader. Men di ä goda som guld hvar på sitt vis. — Men vi vänta ut friskare krafter", fortsatte gumman leende. "En fröken från Stockholms finaste modemagasin — elegant, vill jag lofva! —

och en pigg skollärrinna af fin familj. Gud vet, hvar jag ska göra af dem med alla deras klädnigar och hattaskar! Nog för att sjelfva rummen ä vackra, ty här bodde ingen mindre än grefve Plätercrona, sedan han dragit sig från hofvet, och längtade ingen dag till Stockholm. Men, som sagdt, med möblerna är det krent nog. Ja, var god och stig in. Vi kunna väl hjälpa upp det litet nu, när så många kommer, för si jag resonnerade som så: 'tids nog att lyfta på hatten, när herrn kommer'".

Rummen voro stora, ljusa och glada, alla med vackra utsigter. Ty hvart han såg, vinkade emot honom gamla, lummiga löfträd eller den saftiga grönskan i en nästan vildvuxen trädgård, hvilken ej lidit af den då grasserande torkan, på grund af sitt något sankt läge. Men i alla dessa trefliga rum märktes knappast några möbler. En soffa, ett par stolar, ett tarfligt "thebord", det var alltsammans. Icke en spegel, intet tecken till kommod, ingenting, som tydde på, att någon skulle *bo* der egentligen. Och det såg ännu ödsligare ut, därför att fönstren saknade gardiner.

Fru Liedberg märkte nog det ogynnsamma intryck denna allmänna tomhet framkallade, ehuru Thelander blott tycktes fästa sig vid de härliga utsigterna.

"Det var ju det jag sa", förklarade gumman på sitt franka sätt, "det här är just ingenting att bjuda herrskap på. Men nog ska vi ställa om, så det ändå går att stå ut här i sommar. Hufvud-

saken är ju, att jag skaffar mina inackorderingar bra till lifs. Rummen ä bara att sofva i härute, utom för sådana som kaptenen och fröken Malmberg och di ha också fått det bästa och mesta af möblerna, stackrarna. — Men god mat, *det* kan jag lofva så mycket säkrare. Kanske jag får lof att visa några bref från forna inackorderingar — åh, bara några stycken. — — Inte? Nå, dem kan vi ju läsa en annan gång“.

Han skulle få välja hvilket rum han ville.

“Ja“, afbröt Thelander till slut, “jag fäster inte så stort afseende vid rummet och är nästan färdig att inqvartera mig hos fru Liedberg. Men man uppgaf äfven en enkefru Heelvoet, som också lär ha inackordering här, förmodligen i närmaste trakten. Och jag borde väl ändå se, hvad *hon* bjuder på — —.“

“Hon bjuder på lika dåligt som jag“, afbröt gumman skrattande. “Det är min dotter, och hon har också uppgifvit sitt namn på en inackorderingsbyrå. Nappar det inte på den ena, så nappar det väl på den andra kroken, tänkte vi.“

Detta föreföll väl en smula underligt, men i dessa lifskampens hårda tider får man nog höra talas om gröfre knep, och då nu den sidan af ärendet föföll, tog Thelander sitt parti och bestämde sig för att flytta ditut redan påföljande dag.

Sommaren förut hade Thelander också varit ute på ackord och inte mått så särdeles väl af den obligata slosillen under tre förklädnader samt de öfriga dagarna färsk strömming, stekt, kokt, inlagd eller grafvad, ackompanjerad af den eviga filbunken, hvilken visserligen skall vara mycket helsosam, men allt blir en smula enformig i längden. Också föresatte han sig att aldrig mer öfverlåta sin mage på en längre entreprenad, utan att först ha fått tillräckliga prof på beskaffenheten af leverantörens eventuella matsedlar.

När han därför åter kom ut till Margretero och skulle betala i förskott — såsom bruket blifvit äfven på landet, dit den merkantila oron redan hunnit sprida sina misstroigna traditioner — räckte han fram endast hälften af det öfverenskomna månadsarvodet eller 30 kronor, bifogande artigt nödlöggen, att han ej säkert visste, huruvida han skulle få vara ledig längre tid. Han hade hört någon osäkerhet derom nu på kontoret.

En djup skugga sopade tvärt bort fru Liedbergs fryntliga leende vid anblicken af plånboken.

“Hvad behagas? anmärkte hon skarpt. “Det brukar ej vara vanligt att betala för mindre än en månad. Jag har haft inackorderingar nu i tolf år, men ingen har satt sådant i fråga.”

“Det kan ju hända, ja, det är mycket troligt, att jag verkligen får vara ute hela månaden och då ska jag med nöje erlagga de andra 30 kronorna. I alla händelser är ju den här uppgörelsen bättre

å ömse sidor. Man kan ju inte veta — jag kanske blir svår nog att ha i maten, jag," tillade Thelander med ett plump försök att se skämtsamt ut.

Fru Liedbergs skarpa ögon spelade lifligt emellan Thelanders myckna bagage och hans artigt förlägna ansigte.

"Jag kan väl också ha mina skäl," svarade hon, värdigt skakande sina grå lockar. "Jag har fått på halsen min dotter och hennes barn, sedan mannen, den usle holländaren, lemnat dem vind för våg. Vi ha måst kosta på det här stället så mycket och hittills haft egentligen bara gubben Sjöqvist, men *en* inackordering är ju gifven förlust. Jag står skyldig patron på Bladåkra för mjölk och potatis; han springer här gårdmellan som grå katten. Ja, jag är riktigt fast för pengar, om jag ska säga rent ut, och hade så säkert räknat på notarien —"

"Men för all del, *jag* har väl ingenting att göra med den saken."

"Hvarför ej säga ifrån det der förut? Nu var jag så säker på mina 60 kronor, att jag lofvade den igeln 50 kronor i dag, som Nelly skulle få springa till gården med, så fort herr Thelander kommit. Jo, det här var just ett spektakel — åh, om jag inte ändå hade lofvat — nu ha vi honom här i rappet igen, den snåljäpen —"

Thelander skulle troligen ha halat fram sin magra plånbok ännu en gång, om han ej i förlägenheten himlat till ögonen och dervid kommit

att upptäcka röfvarynglingens zigenarpupiller, slukande honom från en glugg ofvanför verandan med ett så intensivt uttryck af blandad ängslan och roflystnad, att han nästan hoppade till. Detta gaf Thelander den vederbörliga styrkan till ännu en nödlögn.

“Om jag också ska säga rent ut som det är,” förklarade han rodnande, “så har jag verkligen ej mer pengar med mig, utan jag får resten först om ett par veckor. Vill därför ej frun ta mig för halfva månaden att börja med, måste jag väl afstå.”

“Ja, då kan ju ingen doktor hjälpa det,” afgjorde fru Liedberg, resignerad med ens. “Men jag har just i dag kommit att tänka på, att det är bäst herr Thelander tar rummet der i längan. Fruntimmerna ä ju såna sjåp och der är herrn alldeles ogenerad.”

Nå, det gjorde en don, ehuru Thelander väl insåg, hvarifrån den der tanken egentligen kommit. Möbleringen i den forna mjölkammaren bestod af en åldrig soffa, två stolar, ett ofantligt, rundt bord och några spikar att hänga gångkläderna på. För öfrigt fick han bo i kappsäcken.

Soffan kunde ej dragas ut, utan man lade en gammal hömadrass jemte lakan, örngått och täcke löst ofvanpå, hvilket allt under dagarne konstfullt stufvades upp på en tom låda, hvilken bars in från vedboden. Som nu madrassen starkt sluttade nedåt, tumlade Thelander regelbundet hvarje natt under bordet med madrassen öfver sig. Men som det

aldrig blåser en så dålig vind, att det ej kommer något godt af den, var dock på sitt sätt madrassgymnastiken en riktig välgörning, emedan detta aldrig felande pladask piggade honom att vakna från den stygga dröm, som likaledes med aldrig svikande envishet återkom alla nätter. Han drömde nämligen, att han alltjemt höll på att klättra upp för branta berg, hvilkas spetsar han naturligtvis aldrig lyckades nå, trots de mest svetttdrypande ansträngningar. Denna kroniska alpbestigning blef en ständig källa till förargelse, en kamp mot drömandets tyranniserande vanmakt. Huru han klef och kröp och hissade, kom han ingen vart, tills han slutligen plötsligt trillade ned och hamnade vaken på golfvet, helsad af morgonsolen, som vänligt lyste in genom de gröna persiennerna, rummets enda lyx. Drömmen fostrades tydligen deraf, att sömnen inträdde först efter de mest energiska försök att bända kroppen så tätt som möjligt mot väggen för att balansera qvar den halkande madrassen.

Tack vare den der skjutsen, kom Thelander emellertid i farten tidigare än annars skulle ha varit fallet och fick sig de mest idylliska morgonqvistare längs de täcka skogsvägarna.

Kapten Sjöqvist såg visserligen värdig ut med sina stora isgrå polisonger, men var ingen af dessa gamla sjöbjörnar, hvilka tros vara laddade med originalhistorier. Det enda, som påminde om yrket, utgjorde en pipa, hvori han blåste till skaffning.

Annars en metodisk man, som indelade sin tid mellan tillverkning af dessa långa käppar, hvilka nu blifvit moderna bland damerna på våra sommarställen, och ritande af tämligen smaklösa monogram. Gubben visade i öfrigt en butter försigtighet gentemot Thelanders försök att pumpa honom beträffande de närmare förhållandena på platsen. Dock berömde han maten och förklarade sig fullt belåten i öfrigt. En fåordig, vresig tvärsäkerhet, hvilken, när allt kommer omkring, verkade betydligt kraftigare än beredvilligt lemnade lofprisanden skulle ha gjort.

Hvad stackars fröken Malmberg beträffar, såg hon vid första påseendet lofvande ut, nästan som en veritabel nihilistska med sin blyfärgade hy, sina stora glasögon och det stubbade, svarta håret. Men detta högeligen intressanta yttre befanns blott vara det falska skalet till ett beskedligt, lidande "mehä", som utskickats för att sitta i en fällstol och få löskokta ägg och hönsbuljong, ehuru hon ännu inte fått se skymten af någondera delen, upplyste hon suckande.

Lifligheten i samvaron ökades ej heller af modisten, hvilken medförde en ofantlig kappsäck, innehållande säsongens extravagantaste kostymer som hade hon ämnat sig till Trouville.

Första middagen uppvisades en ärtgrön robe af japanskt siden, andra en rosefärgad perkalklädning, tredje en mörk kjol till lif i gult med skärp af gredelint marokäng, fjerde — — ah, men vi kom-

ma nog dit! Hon var för öfrigt också en stolt dam, fröken Pettersson, så strängt hållande på det passande, att hvarje försök till närmande tvärt sjönk som en blybit, så mycket mer som Thelander var nog oförsigtig att börja tala om Zola, efter att ha förgäfvats i sin oerfarna naivitet först sökt väcka något intresse för Shakespeare och ett par andra mindre kända stoffiler.

Något lifligare blef det, när skollärarynningen anlände jemte en telefonfröken, som kommo hvar för sig, från skilda håll ditsända af inackorderingsbyråerna.

Den förra tycktes, trots sina tjugotre år, vara hemma i samtidens hela vetande, ehuru hon skuttade väl fort från den ena biten till den andra, lik en ifrig sparfunge, som nyss börjat söka födan på egen hand. Het, bestämd och djupt kännande vigten af sin mission, utgjorde fröken Smolander ett lustigt och kanske typiskt exemplar af vår tids seminariefabricerade unga "skolmostrar".

Telefonfröken deremot var en gladlynt, inte alls tillgjord, genuin stockholmska af god familj, förtjust i skog och mark. — Med henne gjorde Thelander långa utflykter, hvilka synbarligen ansågos "passande" lika litet af den stolta modisten som den så utomordentligt högt kultiverade skollärarynningen, ehuru bägge enligt alla yttre och inre kriterier väl ytterst startat från någon af Smålands undangömdare torparstugor.

Af värdsfolket syntes egentligen blott gumman Liedberg, som, flink och rörlig trots sina sjuttio två, äfven sjelf passade upp vid bordet.

Dottern, den holländska gräsenkan, gjorde täta resor till Stockholm, underhöll förbindelsen med inackorderingsbyråerna eller snodde omkring i bygden för proviantering. Fru Heelvoet, en vissen skönhets med ljufva dufvoögon, besatt af naturen det vackraste, ödmjukaste, mest bedjande småleende och en särdeles mjuk, intagande talorgan. Hon såg verkligen ut som en vilsekommen, hvad man förr kallade engel, af den städse bekymrade och sorgsna ordningen, till hvilken det kändes så oändligt svårt att nödgas säga nej. Möjligen liknade hon sin affidne far, hvilken att döma af åtskilligt, måtte ha varit en sällsamt sublim man i i sina lifsdagar.

De hade ingen piga. Fröken Malmberg, som bodde bredvid köket och hvars stora öron tycktes vara de enda färdiga af hennes lemningar, visste om tala, hurusom Rinaldo med tuffjäders hjälpte till vid matlagningen och trots sin romantiska habitus gräddade plättar flinkare än den bästa bland köksor. — Familjen kompletterades af dennes syster, en loj fröken Nelly om sexton vingar, hvilken måtte ha blifvit dödstrött af att gå upp om morgnarna och städa, emedan hon sedan alltjemt sågs segla lik en sömngångerska mellan kök och källare.

Thelander fann sig allt detta oaktadt förträffligt derute. Han genomkorsade trakten och upptäckte alltid nya behag, främst bland dem en vassrik insjö, der man visserligen ej fick många napp, men som just därför var så retande. Det var ett friskt lif, hvilket förskaffade honom en aptit, sådan han aldrig kände i Stockholm. Han skämdes för att lägga för sig så mycket som han ville, isynnerhet som de öfriga voro särdeles "små i maten" och han dessutom var så nedrigt placerad, att fatet kom sist till honom, så att han måste snabbäta för att hinna med de andra, som för öfrigt inte sparat de bästa bitarna. Men maten var väl lagad och god, åtminstone om middagarna, och det utgjorde ju hufvudsaken.

Med telefonfröken befann han sig redan på ett slags kamratlik fot och fick henne till och med att följa ut på sjön i ett baktråg till ekstock, der "det inte fanns rum för mer än två", som han impertinent uppenbarade, när skolläraryinnan ändtligen tinat upp och förklarade sig benägen att äfven göra en sjötripp. Han trufdes förträffligt och det hotade redan med en liten flirtation, en af dessa sommarsländor, hvilka nu börja bli moderna, emedan de, när allt kommer kring, äro så förståndiga för vår tids sträfsamma ungdom, som måste vara utilister i allt, allrahelst beträffande en sådan hufvudaffär som kärleken.

Då inträdde, just som man en afton superade, helt plötsligt en främmande herre. Jalousierna voro hermetiskt dragna för glasrutorna och lampan tänd,

så att man icke kunde se in i verandan. Synbarligen kände sig främlingen därför obehagligt berörd af att så utan vidare finna sig inslungad ansigte mot ansigte med alla inackorderingarna. Han stammade något om att få tala vid fru Liedberg enskildt, hvarpå följde en längre sammankomst i ett oupptaget rum. Inackorderingarna inbillade sig, att främlingen var patronen på Bladåkra, hvarom de redan hört förfärliga historier af sin värdinna, och funno honom redan se snål och simpel ut, en riktig bondplågare. Omsider kom mannen åter ut och presenterades af fru Liedberg som en lektor Zäterstrand från Stockholm.

Han tycktes vara bortåt fyratio år, rödblommig och frisk, ehuru för tillfället synbarligen nedslagen och trött. Han hade gått vilse i mörkret och hann nu ej komma med på sista tåget. Detta frammumlade han med mycket generad min, ehuru ingen bedt honom om några förklaringar, medan han apatiskt petade i sig ett par smörgåsar, hvarpå han fortast möjligt drog sig ursäktande tillbaka, emedan han måste upp till det mycket tidiga morgontåget.

Fru Liedberg urskuldade lektorns ledsna tystlåtenhet med, att hans dotter nyligen blifvit enka och nu vore så förtviflad i det öde hemmet, att han ej visste sig någon råd. Han hade därför ämnat försöka, hvad ombyte af vistelseort kunde göra och just valt Margretero, hvilket blifvit honom så varmt rekommenderadt af en inackorderingsbyrå, som nog visste, att der kapten Sjöqvist kunde trifvas,

der borde äfven den dödligast träffade känna sorgen mindre. Lyckligtvis skulle enkan medföra något egna möbler, ty annars förklarade sig fru Liedberg svårligen ha kunnat taga emot henne.

Detta meddelande mottogs med så tydlig försigtighet af fruntimren, att de för tillfället ingenting yttrade om saken högt, utan sparade sina kommentarier tills de skulle få se den arma enkan.

Så mycket kom dock upp till ytan af deras innersta tankar, att nog måtte den svenska enka vara ovanligt ung, som kunde passa till dotter åt denne bedröfvade lektor.

Deras nyfikenhet sattes dock på hårda prof. Ty i skymningen påföljande dagen kom ett hyrkuskekipage med stark fart körande genom alléen, stannade framför verandan och derur nästan rusade en lång qvinnogestalt i svart och krusflorshatt med vid slöja. Gestalten bar i famnen ett stort bylte, hvilket mottogs af fru Heelvoet, hvarpå de bägge enkorna försvunno i öfre våningen. Kusken vände och for genast sina färde, utan att ens vänta på drickspengar.

Från jernvägsstationen anlände desslikes med sista qvällståget några möbler, hvaribland en elegant säng med ypperliga madrasser, en splitterny koffert, ett litet badkar och den allra som sötaste barnvagn.

Nå, någon hemlighet behöfdes ju numera inte. Det var lektorns sörjande dotter, som medförde ett litet halfärgt flickebarn, efter hvad fru Lied-

berg upplyste. Den unga frun utsatte sig dock ej för inackorderingarnas nyfikna blickar, utan höll sig på rummet deruppe, dit maten uppbars af den ömhjertade fru Heelvoet, som äfven hjälpte henne med lillan, hvilken hon middagstiden dagen derpå tog ned och drog omkring i vagnen. En näpen unge för resten, som redan kunde stoppa leksakerna i munnen och småle åt de kresserande fröknarna, hvilkas moderliga instinkter ohejdadt bröto fram, trots den dunkla animositet de kände uppstiga i sina felfria hjertan mot modern, den verserade telefonfröken kanske undantagen.

Dagen efter det hemlighetsfulla fruntimrets ankomst, uppenbarade sig ändtligen patronen Wänerdahl till Bladåkra, hvilket odjur förelöptes af två magra vindthundar, som rände in på gården med glädtiga, djerfva språng, men snart funno sin öfverman i den fete, tvärsäkre Bob, hvilken gaf de långbenta inträngarne en lappsalfving, som sände dem klagande mot sin herre, till stor förundran för damerna, som inte trott den prosaiske bondhunden om en slik hjeltebragd. Men de kände sig ännu mera förvånade vid anblicken af den elegante ryttare, som med fulländade kavalleristfasoner styrde hästen till ena sidan af uthuslängan och hoppade af raskt och ledigt.

Han var en ännu ung man, den så djupt i svart målade "patronen" och blott en raffinerad, manätande sensationsromanskrifverska skulle ha kunnat inbilla någon, att under detta glada, öppna

ansigte en svart själ låg och lurade. Dock försökte han synbarligen att ta på sig en mycket allvarlig min, när han skyndade genom verandan för att träffa fru Liedberg. Hvad samtalet gälde, förmodade de på verandan quarsittande damerna ej uppfatta, men af rösternas högljuddhet kunde de förstå, att det ej aflopp alldeles vänskapligt. Isynnerhet trängde fru Liedbergs starka stämman igenom, då hon flera gånger skrek: "Jag skrifver inte på något, jag skrifver *i-inte!*" Trots den heta debatten, såg patronen nästan belåten ut, när han åter passerade verandan, hvarvid han öfverfor damerna med ett par undrande blickar, i hvilka man måhända skulle kunnat urskilja en lätt ironi, derest man känt honom närmare.

* * *

Maten hade, som sagts, hittills varit god, isynnerhet på söndagen, då fru Sjöqvist lofvat göra sin gubbe en visit, något som hon hotade med alla söndagar, ehuru hon ej någonsin kom. Kaptenen omtalade i tysthet för Thelander, att han visste detta mycket väl, emedan frun led af den egenomliga åkomman att inte mäktat uthärda lukten af gräs. Det doftade för sött. Isynnerhet äcklade henne rödklöfvern, hvilken alltid förekom någonstädes i närheten af de ställen, der kaptenen tog sitt sommarbete. Men som han skildrat sin gumma såsom en kinkig gourmand, uträttade denna fint,

att fru Liedberg alltid skaffade något extra läckert om söndagarna. Han tillskref också sig äran af att fru Liedberg nu offrade sin sista höna, som gått der på gården ensam och melankolisk.

Måhända ångrade hon detta öfverdåd, ty midagen påföljande måndag var skäligen torftig. Den bestod blott af en potatispudding, hvori mellan skifvorna voro inträdda några få urlakade sillbitar här och der. Detta skarpa omslag verkade någon förstämning, ehuru gästerna på verandan ännu inte yttrade sig muntligen.

De hade just stigit upp för att gå, när gumman Liedbergs stämma ljöd skarp och hård uppåt trappan: "Helsa henne, du och säg, att nog duger maten åt *henne!* Hm, sånt der herrskap, nog känner man dem, nog! För resten är hon inte för god att komma ner sjelf hädanefter. Jag har aldrig gått in på att skicka särskildt mat åt henne och tänker visst inte duka på två ställen för hennes skull."

Detta var en helt annan ton än den fru Liedberg hittills begagnat och verkade som en så kallt vatten på dem alla, ehuru åtskilligt i gummans väsen väl hela tiden antydt, att mildheten egentligen utgjorde ett med mycken ansträngning frampinadt tvång på hennes naturliga anlag. De kunde nu ej annat än beklaga den stackars unga frun deruppe, som blef utsatt för ett så ovänligt bemötande i sin djupa sorgbundenhet och utan skydd som hon var.

Supén, som var mer än lofligt tarflig — blott litet gräslök, några gurkskifvor och ölost — afåts under dyster tystnad.

Gumman Liedberg, hvilken förut åtminstone inte knusslat på sin tunga, sade nu ej ett ord och såg ut som ett hotande åskmoln. De manliga kärnorna arbetade liksom af våldsam, undertryckt rörelse. Det låg något ytterst obehagligt i denna utmanande tystnad, stäld i samband med tomheten på bordet.

Hvad hade då händt? Hvarför bad hon åtminstone ej om ursäkt? Ty nu fanns ej ens något af knäckebrödet kvar i korgen. Under sådana omständigheter hade ingen mer humör att sätta sig på gungbrädet i alléen för att njuta af vesterns purpursky.

Så randades tisdagen. Man åt frukost klockan tio, efter att ha fått en kopp kaffe på sängen. Denna morgon bestod kaffet af sådant "sprutspad", att Thelander nödgades skölja ned det med en styfvare medförd avec, ehuru han ej är någon konjakshjelte. Han gjorde derpå en promenad tillsammans med telefonfröken, hvarunder samtalsämnet naturligtvis gälde den sämre vändning förhållandena tagit sedan gårdagen.

"Ähja", anmärkte fröken något tveksamt och rodnande, "utom maten och fru Liedbergs ombytt sätt försiggå äfven andra märkvärdigheter här. Jag skulle inte vilja nämna särskildt *en* sak, om ej för att göra en fråga. Vi fruntimmer ha nämligen

kommit underfund med, att vi alla begagna fröken Malmgrens lakan och örngått. Jag tyckte det vara besynnerligt, att mina voro märkta med L. M. och dessutom så fina, att de bröto för mycket af mot de öfriga tämligen tarfliga sängkläderna. Så jag kom att fråga de andra fröknarna, huru de hade det i detta fall. Och då befanns det, att också deras sänglinne hade samma märkning. Men fröken Malmberg, stackare, vardt härvid alldeles blek och bad att få följa mig till mitt rum. När hon fick syn på örngåttet, kände hon strax igen det som sitt eget. Det är hennes fars initialer, de der L. M. Hon hade haft med sig mycket eget sänglinne, emedan hon tänkt stanna länge ute och är så gruf- ligt försiktig om bakterier och sådant. Tänk, nog är det väl ändå bra illa — —“

“Illa?! Det är helt enkelt ett skamligt bof- streck!“ utropade Thelander hett. “Har man nån- sin hört på maken till pack?! Naturligtvis hade de inte sagt ett ord åt fröken Malmberg?“

“Åhnej, då skulle hon ej ha blifvit så öfver- raskad, stackare. Hon började genast inventera och saknade ett örngått och ett par lakan mer än hvad fruntimren hade. Det var därför jag ville fråga, om möjligen herr Thelander fått *dem*?“

“Det kan nog hända. Jag har ej sett efter, hvad mina äro märkta med.“

“Nej, sådant bry sig aldrig herrarne om.“

“Jag har haft nog af att gymnastisera med en usling till madrass. Men nu ska jag se efter, och

det skulle inte förvåna mig, om också ej jag fått vara med om rofvet på ett hörn.“

De kommo snart fram genom skogsstigen till den sidan af gårdsplanen, der längan stod. Thelander helsade och kilade in. Det var ännu ej upp-bäddadt på tomlåren.

Jo, mycket riktigt! Der stod L. M. i prydlig tambursöm. Äfven *han* hade slitit den ofärdigas fina sänglinne.

När han så ursinnig rusade ut och kom midt för köket, hörde han en knackning mot fönstret och upptäckte fru Liedberg vinkande med förtroligt krökt framfinger.

Han gick fram till fönstret, hvilket öppnades mycket sakta.

“Herr Thelander“, hviskade gumman med en menande sidoblick åt verandan, som låg nästan invid fönstret. “Åh, gör mig en liten tjänst. Här är en gumma, som bjuder ut ägg och smör och dotter min har tagit hela kassan med sig. Hon har hand om pengarna och jag är bara köksa, jag. Åh, låna mig en femma, tills hon kommer hem. Jag väntar henne med elfvatåget — —“

Såå, hon viggade sina sommargästers pengar också, den der imposanta frun. Nå, det var då vanligare än att låna deras lakan. Karlarne äro dock svaga käril. Han hade hört, att telefonfröken var synnerligt förtjust i ägg. Femman smugglades därför genom fönstret, ehuru en aning gränsande till

visshet sade honom, att den sedelns make aldrig skulle återvända samma väg.

Sällskapet satt samladt vid det mer än enkla frukostbordet, hvarpå nu blott syntes en nygräddad bulle, en nästan skämtsamt obetydlig smörskifva, en assiette med gräslök och en annan, hvarpå prunkade några jätterädisor, som blifvit glömda, fått förväxa sig och nu uppletats i trädgården. Tvenne skickligt utgrädda ostkanter framtittade under den prydliga kupan, en qvarlefva från välståndet, måhända ända från S:t Barthélemy.

En dyster tystnad rådde. Man stirrade ve-modigt på de exponerade fattigdomsbevisen. Förgäfves sökte modisten tröst i sin fjerde klädning, en lilasfärgad crêpe-robe, garnerad med hvita spetsar. Ingen ens af fruntimren brydde sig nu om all denna stolta prakt, hvilket torde känneteckna stämningen mer än något annat.

Thelander hade knappt inträdt, förrän den inre verandadörren öppnades af ett storväxt, fetlagdt fruntimmer i hatt med röda blommor, ljust bluslif och perkalkjol. Åldern kunde väl inte gerna gå under tjugufem, artigt kalkyleradt. Hon hade ett hvardagligt, ehuru rätt vackert ansigte, på hvilket nu för tillfället syntes ett uttryck af trotsig, vulgär beslutsamhet.

“Ursäkta mig, mitt herrskap, att jag stiger på så här utan att vara presenterad“, började fruntimret med flinkt trillande smålandsdialekt. “Men fru Liedberg har inte behagat göra det och nu var jag

rakt tvungen att gå ned till frukosten, om jag inte ska svälta ihjäl. Hon har ju förbjudit att servera mig särskildt, fastän pappa gjort upp derom. Jag heter enkefru Lundholm. Och fast jag har djup sorg, måste jag lägga af den här i värmen. Svart känns så tungt, när man ska hållas med flickan.“

Damerna iakttogo en pinsam tystnad. Det var ännu mindre svårt nu att gissa deras tankar. Den der lektorn, eller hvad han gick och gälde för ute i verldsvimlet, måtte ha varit en mycket dum eller mycket fräck herre, som kunnat utgifva denna simpla, robusta qvinna för en sin dotter. Och hon, som hade haft den oförskämdheten att tränga sig in bland dem, hvem och hvad vore väl *hon*?

Dock, huru skulle man förhålla sig inför ett sådant fall? Hon var inackorderad hon så väl eller rättare så illa som de sjelfva.

Thelander, som fann situationen öfvervägande komisk, hade nog takt att presentera sig och det öfriga sällskapet. Enke- och dotterskapen kunde väl anses för tvifvelaktiga, men den sistkomna var ju dock obestridligt en “inackordering“ som de sjelfva, och man borde, enligt hans åsigt, inte neka henne vanlig höflighet.

Det obehagliga i damernas förnäma tystnad neutraliserades till all lycka betydligt af den ödsliga utsigten öfver bordet, rörande hvilken den problematiska enkan yttrade sig ganska oförblomme-radt. “Här måtte vara ett skojarhål, så det passar“,

förklarade hon, "och jag ser, att herrskapet inte måtte fara mycket bättre än jag. Är det rim och reson att sätta fram sånt här moj till frukost åt sju personer? Pappa har ändå betalt så mycket för mig, som ju nu behöfver mer näring än vanligt, att det godt borde kunna räcka till för två. Och här skulle allt vara så utmärkt och treffligt, försäkrade de på Inackorderingsbyrån. Jo, jag tackar jag! Jag hoppades jag skulle få mig ett busmål härnere, för jag är hungrig som en varg, och så finns det inte ens mat åt flugorna."

"Det här är nog tillfälligt", menade Thelander, som visste sig ha lemnat pengar till ägg och smör, "om herrskapet väntar en smula, så kommer nog mera på bordet".

Men till hans förvåning kom ingenting mera än kaffet och skorkorgen, och dermed fick man låta sig nöja. Ty ingen vågade ännu göra någon anmärkning mot värdinnan, hvars ansigtsbarometer nu sänkt sig nästan till jordbäfnig, och Thelander ville ej sqvallra om lånet, åtminstone förrän det visat sig, att han också blifvit lurad på penningarne.

Vädret var strålande vackert och de flesta inackorderingarna gjorde långa fotvandringar i de härliga omgifningarna, så att aptiten, som icke blifvit synnerligen tillfredsstäld af gräslöken och det svaga kaffet, kändes uppdrifven till en hos någon af dessa civilisationens bortskämda hittills aldrig anad höjd.

Middagen plägade serveras klockan 4 och denna

gång behöfdes ej kaptens skärande hvisselpipa för att påminna dem, att stunden var inne. Fruntimren voro nu redan samlade på gungbrädet till höger om verandan före denna tid. Thelander, som kom sist med telefonfröken kl. 4,15, tittade in i verandan och fann, att bordet ännu icke var dukadt. Samtalet längs brädet rörde sig ifrigt kring den fördröjda middagen.

Kapten Sjöqvist satt under den stora linden ett stycke derifrån, ritande fula monogram i sanden med sin långa käpp. Betänksam såg han alltid ut, gubben, men nu tycktes han vara mera grubblande än vanligt. Han gjorde då och då en solbåge emot köket, hvars gardiner voro nedfällda.

Thelander gick fram och satte sig bredvid honom på ett slags spjalsoffa, hvilken gubben sjelf snickrat ihop och målat ärtgrön.

“Nåå, kapten, kapten har inte blåst till skaffning ännu?”

“Nej, har jag ej.”

“Vi ä allesammans hungriga som preussare.”

“Kan nock tro det. Jag är så jag sjelf, änskönt jag annars inte är stor i maten. Jag åt frukost för resten mycket tidigare än herrskapet.”

“Åhja, *den* blef man inte fet af.”

“Nej, kan nock tro det.”

“Såå, kapten har gjort samma erfarenhet. Men kapten sade ju, att allt i matväg varit så bra här?”

“Ja bevars, *jag* har ingenting haft att klaga.”

“Det var eget. Fru Liedberg bör väl kunna hålla ändå bättre nu, när hon fått så många?”

“Så tycks det ja, så tycks det“.

Gubben utplånade hastigt ett mycket inkrångladt B. C. och steg pustande upp för att gå in i redskapsboden, der han hade sin verkstad.

Thelander såg ett ögonblick efter den lutande figuren. Var han verkligen så decrepitus eller skulle han, när allt komme omkring, befinnas vara blott en vördnadsbjudande humbug, äfven den der inbundne gubben?

Han gick åter öfver till damerna. En blick i förbigående sade honom, att bordet ännu befann sig in statu quo.

Till venster midt emot uthuslängan stod en lång, kasernlik byggnad, hvilken af de förra, förnämligare innehafvarne begagnats till kök, pig- och drängkammare.

Nu bodde der ett statarefolk, som hörde under hufvudgården. Mannen höll sig alla dagar ute på arbete. Men med hustrun, en tjenstaktig, ordentlig allmogeqvinna, hade inackorderingarna gjort bekantskap och hennes fjortonåriga dotter var redan tagen i anspråk som barnflicka af den mystiska enkan, hvilken hade nog förstånd att inse, hurusom hon inte alldeles accepterades af de fördomsfulla damerna och därför mest höll sig hos statfolket.

Äfven nu var hon derinne och satt vid fönstret, med god aptit ätande en duktig portion “amerikanskt benfritt“ och statarens ypperliga sandjords-

potatis. Hon hade helt frankt tagit sitt parti och skickat flickan efter fläsk i handelsboden uppe vid landsvägen. Det var kanske ej utan en viss skadeglädje den matfriska enkefru Lundholm betraktade damerna på gungbrädet, som syntes inbegripna i ett liffigare samspråk.

“Middagen tycks låta vänta på sig i dag,” utbrast hon, när den gröfsta hungern var stillad.

“Den har allt låtit vänta på sej många dagar den,” anmärkte madam Jönsson torrt. “Och ibland har han alldeles törka’ in.”

“Nej, men hvad säger madam? Hur kan di då ta emot inackorderingar?”

“Ja, säg *he* den som kan. Staboerna ä fäll int så noga, kan jag tro.”

“Men kaptan Sjöqvist, som ser ut att vara en sån kinkblåsa, har ju varit här hela sommaren.”

“Ja, inte vet jag, hur döm har e stäldt i ymsa delar med hönöm. Men *he* vet jag då, att nog står döm i skuld nå lite hvarstans hänne ikring och ingen vill börja dom för så mycke söm ett öre mer. Döm klådde och sålde jolgubbar te stan, så länge *he* fanns nåra. Men nu vete då håle, hve döm ske ta sej te.”

“Nu måtte de väl ha att vända sig med, sedan de fått af alla inackorderingarna, som ju inte varit här mer än några dar.”

“Hå, hve säger frun? Har herrskaperne gufvi döm pengar alleredan?”

“Naturligtvis. Man betalar ju alltid inackor-
ringen i förskott.”

“Nå, du min storista, ett sånt spettakel, go
vänner, ett sånt spettakel he ske bi!” utropade
statarmadamen med ett uttryck i sitt prosaiska an-
sigte, som säkerligen icke förekommit der på månet
godt år.

“Hvad i fridens namn menar madam?”

“Jag vet nog hve jag menar och vet nog hve
jag vet. He bir någge nog för hennes nåd he der,
ske jag säga.”

“Nå, men hvad är det då fråga om? Nog kan
väl madam säga *så* mycket.”

“Neej, tromme* jag he gör. Herrskapet får
tids nog vetta, hve he gäller på. Men ett spettakel
bir e, he är då visst och sant.”

* * *

Ändtligen syntes gumman Liedbergs hemväfda
klädning skymta inne på verandan och om en stund
steg hon sjelf ut i dörren.

En bister beslutsamhet lästes på hennes fast
hoppressade mun. Hon såg dock ej åt sällskapet på
gungbrädet, utan yttrade sig blott rakt utåt som
om hon talat till några väsen i luften: “Ja, nu är
middagen färdig, sådan jag kunnat skaffa den. Jag
har väntat min dotter eller åtminstone en matkorg

---

* Tro mig. — Ett slags kraftigare försäkrän.

från Stockholm, men ingendera har kommit. Jag kan inte göra mer. Jag har hvarken mat eller pengar.“

Dermed gick fru Liedberg åter in i köket.

Sällskapet begaf sig också genast in på verandan och äfven kaptenen kom stultande.

På bordet stodo en stor karott ångande råskalad potatis, en gammal anjovisburk, på hvilken helt knepigt gjorts en öppning i bottnen, hvilken vändts upp, men hvori instuckits några så torra gamla anjovisar, att all illusion om dess nyuppslaggenhet hopplöst försvann. För öfrigt fanns der ingenting annat än några skurna bullbitar i brödkorgen jemte en bordssurtout, hvars senap, peppar och ättika prälade der, likt ett stilla hån om de sköna dagarna i Aranjuez. Ej ens svagdrickat syntes till, ehuru den nästan ständigt fulle kusken från en läskedrycksfabrik på f. m. kört upp i alléen och tydligen haft någon affär med unge Rinaldini. Nu stod der blott en melankolisk vattenkaraffin.

Bordssällskapet såg ledsamt och tveksamt ut. Ingen gjorde min af att sätta sig utom fröken Malmberg, som hankade fram till sin sjukstol vid fönstret. Hon hade längesedan uppgifvit drömmen om hönsbuljong och äggulor, stackare, men fördrog, eget nog, det lilla hon fick utmärkt bra ändå, trots alla Stockholms matsmältningsauktoriteter.

“Nej, nu börjar skämtet bli för groft“, utropade Thelander, som kände sig hungrande likt en hammarhaj. “Men lyckligtvis befinna vi oss inte

alldeles i en öken. Lugnen er därför, mina damer, ännu en stund. Jag ska skaffa oss något bättre än den der misstänkta anjovisen, om jag också måste springa till sjelfva patronen, som inte såg så omöjlig ut. Men först vill jag försöka min lycka hos madamen här på gården. Hon har nog alltid *något* och herrskapet får väl hålla till godo, om det inte blir efter första klassens matsedel.“

“Åh, inte ska herr Thelander — — då är det mera passande, att *vi* gå,“ hördes om hvart annat. Men Thelander var redan i fullt språng på plattformen, som var lagd öfver gården.

“Goddag, snälla madam Jönsson,“ började han tvärt. “Ja, förlåt, att jag tränger in så här burdus — smaklig måltid, fru Lundholm, åh, så klok frun har varit! — men se saken är den, att vi blifvit litet knappa på provianten derinne, inte så litet ändå, för att säga rent ut som det är. Hvarken fruns dotter eller dotterns korg ha låtit höra af sig från stan och därför skulle jag nu be madam vara så innerligen allt för god och rar och låta mig få köpa ett stycke kött eller fläsk eller hvad som helst vi kunde använda till en karott potatis.“

Madam Jönsson såg inte så förbluffad ut som den ifrige unge mannen måhända förestält sig.

“Kött och fläsk ha vi inte ofta i våra gålar,“ upplyste hon på sitt lugna sätt. “Men om herrskapet kan reda sej med några slosillar, så finns he lite såna qvar i tunnan. Ska döm vär stekta eller speckna?“

“Madam är en krona! Låt oss få hälften af hvardera slaget. Ett halft dussin inalles, det måtte väl räcka? Och så — för all del, jag hade nästan glömt det! — några kakor hårdt bröd. Men fort! — Jag är verkligen så hungrig, att jag nästan kunde vara färdig att bita mig i fingrarna.“

Madam Jönsson, som var rask i vändningarna, hade redan lagt sex “skomakarlaxar“ i ett stenfat, fullt af vatten.

“Ja, men tror då verkligen herr Thelander, att de fina fröknarna derinne kunna äta den der salta, grofva sillen?“ hemstälde fru Lundholm med ett tämligen illa doldt hån i rösten.

“Ack, fru Lundholm, hungern är den bästa kryddan och aldrig har jag känt sanningen af något ordspråk så lifligt som nu. Det är för resten alltmera sällan vi nutidsmenniskor praktiskt få erfara gamla sanningar. Men salta nog bli de, när de någon gång gå igen“, fortfor han skrattande. “Nej, god middag! Nu måste jag tillbaks för att trösta dem derinne. Madam är väl så snäll och kommer öfver med sillen, när den är färdig?“

“Nej, Gu bevar öss väl, se *he* gör jag då rakt inte. Då skull fäll frun derbortnas rif ögernar ur mej raväg.“

“Hå hå? Nå, då springer jag efter den sjelf.“

“Ja ja, *he* bir nog spettakel åf ändå“, mumlade madamen.

* * *

Sillarna stodo på bordet, tre stekta, öfverslagna med vatten, såsom landtbefolkningen i allmänhet anrättar dem, och tre "skorrade". De smakade synbarligen förträffligt till det flinthårda brödet och "bondsmöret" Thelander med kostligt uppskrufvad högtidlighet burit öfver platformen.

Under länsätningen rådde en förbehållsam tystnad öfver just det ämne, som säkerligen sysselsatte allas sinnen. Ty dörren intill förstugan stod på glänt och köksdörren var öppen. Man kände sig rädd för fru Liedberg. Det kunde nu inte hjälpas. Hon hörde till dessa naturer, som inge fruktan, oaktadt man känner sig förorättad af dem och vet, att just de egentligen borde räddas i stället.

Stackars fröken Nelly, som surmulen och bäfvande skjutsades in med ett fat små hallon, hvilka mormodern kört henne att plocka i hagarna, kände sig gladt öfverraskad af att ej blifva utsatt för några frågor. Hon fruktade ett utbrott. Hon var inte just bortskämd af sina närmaste med någon högre grad försynthet, efter hvad fröken Malmbergs långa öron kunnat uppfånga.

Men luften var laddad med elektricitet och explosionen kom i ett enda väldigt åskslag. Den skulle icke aflägsnas genom flera och mindre våldsamma urladdningar. Derfor iakttog man en stolt tystnad i bägge lägren.

* * *

Efter middagen hade inackorderingarna åter slagit sig ned på gungbrädan utom kaptenen, som hela tiden inte sagt ett ord, men sett allt mer fundersam ut och sedan gått till kojs; åtminstone drog han sig tillbaka i sitt rum.

Gemensamma olyckor sluta människorna närmare tillsamman vida hastigare än det vanliga konventionela umgänget. Också öppnade sig nu allas hjertan oförbehållsamt i ifriga meningsutbyten öfver deras prekära belägenhet

Fortsatte fru Liedberg sin inackorderingsanstalt på samma sätt som under de senaste dagarna, var det omöjligt för någon att stanna längre. Derom kommo alla öfverens. Man hade väl inte gifvit sig ut på landet för att svälta ihjäl och se illviliga miner heller.

Men om man måste öfvergifva stället, i hvars naturskönhet och täcka promenader alla förklarade sig högeligen förtjusta, hvart skulle de då taga vägen?

Ingen ville återvända till Stockholm och de flesta kunde det heller icke. Skolmostern hade kommit från en aflägsen småstad och skulle tillträda en plats i hufvudstadens folkskolor vid höstterminens början. Hon hade ej någon bostad i Stockholm. Telefonfrökens familj med jungfru hade rest ner till ett ställe långt ut i skärgården, dit hon ej fått medfölja, därför att hon inte tålde vid hafsluften. Nu stod våningen stängd och hon hade ej ens någon nyckel. Den öfverlägsna modisten

skulle ha blifvit utskrattad af sina kamrater, om hon så plötsligt återvändt efter så eleganta ansträngningar i utstyrelsvägen. Hon hade nog ljugit *dem* fulla, men nu teg hon dock försigtigt med sina qual, ehuru hon visst ej var den minst obelättna. Hvad stackars fröken Malmberg beträffar, så led hon utom sina många öfriga brister och svagheter äfven af olyckan att ha fått en mycket snål och hård far, som ofelbart skulle bli ursinnig, om hon komme tillbaka efter några dagar, då han betalt hennes inackordering för två fulla månader jemte extra äggulor och hönsbuljong, hvarom hon dock ej nu ens ville tala.

Vår vän Thelander, som fått alla dessa förtroenden och (i tysthet) prisade sin försigtighet att ej ha lemnat mer än för halfva månaden jemte femman, den han numera satte på vinst- och förlustkontot, ansåg det nu vara hög tid att väcka en fråga, med hvilken han under mindre pressande omständigheter visst aldrig skulle ha framkommit. Men nu fingo vanliga små betänkligheter vika för det gemensamma intresset.

“Med anledning af hvad fröken Malmberg omtalat,” började han ytterst högtidligt och efter noga öfverläsning, “tager jag mig dristigheten framställa ett spörsmål, med hvilket jag naturligtvis aldrig annars skulle varit nog ogrannlaga eller förmäten att framkomma, derest icke förhållandena blifvit så tillspetsade. Men om jag får åtaga mig det verkliga inte alls trefliga uppdraget att föra damer-

nas talan mot vår förskräckliga värdinna, så är det alldeles nödvändigt, att jag nu erhåller upplysning om, huru mycket hvar och en af herrskapet erlagt till den här dråpliga inackorderingsanstalten. Ty jag förmodar, att vi väl alla fått betala i förskott?"

Han hade inte behöft vara hälften så omständlig och kruserlig. En flod af de minutiösaste förklaringar störtade genast fram om hvarandra från höger och venster. Naturligtvis hade de allesammans betalat i förskott och när beloppen hopsummerades, befanns fru Liedberg ha under fem dagar uppburit inte mindre än 280 kronor, oberäknadt hvad hon fått af fru Lundholm och kaptenen. Och enkan hade den der "pappan" allt fått betala dyrt för, det kunde man vara viss på. Så att nog borde fru Liedberg för tillfället inneha åtminstone 300 kronor, om ej mer. Och så kommer hon och förklarar sig vara alldeles utan pengar! Hvad betydde väl detta?

Sällskapet befann sig i ett så lifligt, om än ytterst dämpadt meningsutbyte rörande denna gåta, att ingen lagt märke till enkefru Lundholm, som långsamt kom gående öfver plattformen med barnet på armen. Hon hade hunnit nästan ända till verandan, då dörren dertill slogs upp med fart, och fru Liedberg syntes på trappan.

De grå lockarna stodo uppspärade öfver den breda, rynkade pannan, pupillerna nästan tycktes spraka fram gnistor och den massiva hakan darade. Aldrig kunde någon konstnär ha fått en

präktigare modell till "Raseriet". Fantasien skulle ej förmått skapa något, öfverträffande anblicken af denna koleriska, själs- och kroppsstarka gamla qvinna.

"Inte inom mina dörrar mer, infama menniska!" ropade hon öfverljudd, slående emot med armarna. "Den som håller till hos statarens, kan så gerna stanna qvar der. Såna der fruar som ni passa nog också bäst hos torparkäringar. Ni kan ju flytta öfver ert pick och pack till statarens, för *hit* kommer ni inte i alla fall med er fot mer. Usch, ni borde blygas, menniska, om ni visste, hvad skam vore, men det syns då på all ställning, att ni inte har någon hut, lika lite som er så kallade pappa, som ljög mig så full, att — —"

"Sluta — nu kan det vara nog!" snyftade den robusta enkefrun, som genast fallit i häftig gråt, hvilken dock hastigt gick öfver till ett slags ilsket snyftande. "Hvad pappa sagt, vet jag inte. Men hvad jag vet är, att han betalt öfver och inte under, både för mig och flickan. Edra oförskämdheter sätter jag mig öfver. Jag var, förstås, god nog, när ni fick pappas pengar; men försök inte att köra oss härifrån, förrän ni betalat tillbaks förskottet med afdrag utaf det lilla ni bestått oss. Jag tänker visst inte låta behandla mig som herrskapet här, som måste gå omkring i gårdarna och skaffa mat på bordet, men ändå tiger och samtycker och låter udda vara jemt. De ha ju hållit till hos statfolket, de med. Hvarför skäller frun inte ned *dem* också?"

Hon hade vid det sista utfallet vändt sig mot sällskapet på soffan, med hvars qvinliga del hon upphört att räkna beträffande umgänge och sympati, och som, hon därför ansåg sig böra bestå en extra gliring för att visa, hurusom hon visst inte krusade dem.

“Det rör inte *er*, impertinenta varelse!” skrek gumman Liedberg ursinnig. “Inblanda er inte bland hederligt herrskap, utan gå — försvinn till statarpaketet der! Ni ska få sakerna efter. Åh, det var en skandal, att en sådan som ni någonsin kom hit! Jag har haft inackorderingar i tolf år, men maken till fräck historia har jag väl aldrig varit med om. Vill ni försvinna, hvad?”

Dermed sprang den sjuttiåriga raskt som en ung qvinna ned för de två trappstegen, fattade enkefru Lundholm i axeln, vände henne med våldsam kraft och stötte henne fram mot köksbyggnaden.

Barnet vaknade och började gråta. Modern utstötte ett skärande skri. Inackorderingarna sprungo upp från gungbrädet och madam Jönsson visade sig i dörren.

Thelander, som också inte hade så långt efter humöret, sprang nu fram och fattade den rasande gumman i armen. “Hvad ni nu gjort, är ovärdigt!” ropade han, nästan ur stånd att få fram orden ur strupen. “Tror fru Liedberg, att frun har rätt att behandla sina inackorderingar huru som helst, blott frun fått deras penningar? Hvad detta fruntimmer

är eller inte är, och om hon gått till statfolket eller ej, angår er inte. Allt det der ger er ingen rätt att förolämpa och ännu mindre att köra bort henne!“

“Tig herrn, det här angår herrn inte, för att använda herrns egna fula ord. Det hörs nog, hvar *herrn* är kommen ifrån. Jag vet hvad jag vet och gör hvad jag gör i mitt eget hus, utan att fråga en sån der herre till råds. — Herrn kan också för resten knalla sig af när som helst, och vi ska försöka låta bli att gråta åt det,“ tillade gumman, spotskt sättande armarna i sidorna och spännande de stora ögonen i Thelander med en högeligen föraktfull blick.

Den unge mannen kände blodet sjuda allt högre inför så mycken utmanande oförskämndhet och behöfde all kraft för att inom sig tygla vilddjuret, som han kände göra sig färdigt till språng. Han hade dock blifvit likblek och gått inpå gumman med hopbitna tänder.

“Slå mig ni, ja, slå till, herrn. Åh, en sån gentleman!“ hånade fru Liedberg, kastande hufvudet stolt tillbaka och skakande sina vackra, ärevärdiga lockar.

“Neej, min nådiga“, återtog Thelander, som plötsligt fick liksom en ingifvelse beträffande gummans listiga plan, “åhnej, vi låta inte lura oss till sådana otäcka ytterligheter, det vore en alltför lätt uppgörelse af den här treffliga inackorderingsaffären. Nej, låt oss se saken från en annan sida. Eller

hvad säga damerna? Får jag föra damernas talan emot vår barska fru värdinna?" hemstälde Thelander med nu återvunnen kallblodighet till fruntimmeren, som samlats tätt bredvid honom likt skrämde höns och gjort en hop fåfånga försök att lugna de stridande.

"Ja-a-a-a!" lät det i korus, till och med från enkefru Lundholm, som stannat och mekaniskt vyssjat sitt skriande flickebarn, medan hon i sjelfva verket egnade sin största uppmärksamhet åt det våldsamma uppträdet.

"Nåväl, som fru Liedberg hör, har jag blifvit utsedd till alla inackorderingarnas fullmäktig utom kapten Sjöqvists, som — —"

"Hvad är det här för upptåg?" afbröt gumman häftigt. "Jag måtte väl inte ha något otaldt med fröknarna?"

"Nej, men de med *er* så mycket mer, fru Liedberg. Tror ni, att man kan vara nöjd med en karott potatis, ett par gamla anjovisar och några bullbitar till middag, och gräslök och några gurkskifvor till frukost och supé? Är det rim och reson, att man ska nödgas gå till statare, som ni tycks så djupt förakta, för att köpa slosill och hästbröd att stilla hungern med, hvafalls?"

"Kan jag rå för, att min dotter mankerat mig? Jag har ju en gång förklarat den saken. Ska jag säga det tusen sinom tusen gånger, hvafalls?" härmade fru Liedberg spotskt.

"Åhja, det är alltid lätt att skylla på andra.

En så duktig husmor som ni måtte väl ha kunnat skaffa mat på annat håll. Den här trakten är ingen ödemark. Herrgården och handlanden ligga ju alldeles inpå näsan.“

“Jag har inga pengar, det har jag också uttryckligen förklarar.“

Rösten darrade något. Men hon slog icke ned ögonen inför Thelanders allt skarpare blick.

“Såå, fru Liedberg förklarar sig fortfarande ej ha några penningar“, upprepade han långsamt. “Det var eget, högst eget. — Apropos, fru Lundholm, är det indiskret att fråga, huru mycket fru Lundholm betalt i förskott?“

“Hvad nu? Hvad rör det herrn?“ skrek värdinnan förbittrad.

“Förlåt, det var *mej* herr Thelander frågade och inte *er*“, insköt enkefru Lundholm hvasst. “Jo, pappa sade, att han betalt sjutio kronor för oss, då han var härute.“

“Jag tackar“, svarade Thelander, artigt lyftande på hatten. “Nu, fru Liedberg, ska vi se på våra ömsesidiga affärer en smula. Ni har sedan fem dagar af oss uppburit ej mindre än 350 kronor utom för kaptenen, som vi ju för öfrigt alldeles kunna lemna ur räkningen — —“

“Kors, hvad herrn är duktig, herrn, som inte lemnade för mer än halfva månaden“, afbröt gumman hånfullt.

Thelander blef mycket röd, men fortsatte med

blott litet högre röst: "Ni har inte köpt hit några möbler — —"

"Det vore synd att säga, att lyxen stigit", inföll skolfröken piggt.

"Hvad sängkläder angår, så har ni vetat hjälpa er med att låna linnet. Ja ja, man kan ju kalla det, hvad man vill."

Telefonfröken hade nu blifvit röd i sin ordning, gumman Liedberg grön och den ofärdiga gul.

"Då ni sålunda inte använt några medel på förbättringar af vår komfort", fortfor Thelander som om han framställt en interpellation till en minister, "och då 50 kronor väl kunna anses rundligt tilltagna för anskaffande af den föda vi redan fått, och då ni förklarar er inte ha några penningar kvar, så är det kanske ej för mycket begärdt att be er lemna inackorderingarna här någon upplysningar om, *hvert* de öfriga 300 kronorna tagit vägen?"

Fru Liedbergs kraftiga käkar arbetade så våldsamt, att hon af rent fysiska orsaker ej kunde yttra sig genast. Det uppstod en pinsam paus, hvarunder allas blickar häftades på hennes ansigte, som emellertid icke förlorat något af sin herskarmin. Tvärtom såg det ut, som om nya viggas vore färdiga att blixtra fram bakom pannans taggiga lockar.

"Hvert mina pengar tagit vägen", yttrade hon ändtligen sträfft, "rör väl ingen annan än mig och de mina. Man ska vara en så lågsinnad plebej

som herrn för att komma fram med slikt till ett gammalt fruntimmer af förnäm familj, som olyckligtvis måst froftera sig med sådant der folk. Man har sina sorger och bekymmer litet hvar, men dem behöfver man väl inte stå färdig att lägga fram för den förste, som kommer och befaller en.“

“Detta är väl sagdt och mycket sant, välborna fru Liedberg, född *verklig* fröken och på S:t Barthélemy“, svarade Thelander, som inte blifvit särdeles stucken af gummans personliga utfall, men ändå kände sig retad öfver hennes dumdristiga oförskämndhet. “Det vore alldeles riktigt, om penningarna i fråga verkligen vore edra egna. Men nu råka de der 300 kronorna eller så händelsevis vara *våra*, mest damernas här förstås, ända tills — märk väl! — vi fått full valuta för hela beloppet. Eller är inte detta äfven just damernas åsigt?“

fortfor han, vänd till inackorderingarna.

“Jo visst! — Naturligtvis! — Alldeles riktigt! — Det är ju klart som korfsp—!“ skreks i korus, det senaste från modisten, som i ifvern rent af höll på att glömma sin värdighet.

“Hvad är det jag hör?“ dundrade fru Liedberg. “*Edra pengar?* Jo, *det* ska ni se, mitt herrskap! Neej, herr Thilander eller Thelander, hvad ni heter, och mina så kallade fröknar små, det går inte *den* vägen. Åh, jag kom inte till verlden i går, jag, ska jag säga. *Herrskapets pengar* — — bevara oss väl, har man nånsin hört på maken?!“

Man kunde märka af Thelanders retade min,

att han nu ämnade sluta med de ömmare tonerna och taga till piskan. Men med den "intresserade" kvinnans takt skyndade telefonfröken att förekomma ett utbrott, hvars möjligen obehagliga följder endast skulle ha drabbat deras ifrige advokat.

"Snälla fru Liedberg", inföll hon därför, "vi önska ju ingenting hellre än att få stanna härute och vi ska väl hoppas, att det blir litet bättre ordnadt med mathållningen — —"

"Mathållningen? Jag har haft inackordering i tolf år och ingen har klagat. Tvärtom ha di tackat mig allesammans. Se här, här har jag bref från friherrinnan — ja, jag bär ett par på mig — —"

"Men jag kan också skrifva bref, och det skulle inte stå några lofprisanden i *dem*, var ni lugn för det!" utbrast Thelander med en hetta, som han ej längre kunde tillbakahålla. "Nu kan det vara nog med det här gycklet! Ett af de tu. Antingen låter ni fortast möjligt inköpa proviant, tillräcklig för den återstående inackorderingstiden, åtminstone vanliga stapelartiklar för hushållet och låter fruntimren inventera detta förråd, eller också återställer ni i morgon de penningar de erlagt i förskott med afdrag för den tid de varit här, hvarefter vi väl få lemna fru Liedbergs sedan tolf år så berömda pensionat. Det är rent spel och klarast för alla parterna."

I detta kritiska ögonblick hoppade unge Rinaldini ut genom köksfönstret och stod med ett par språng framför Thelander.

“Knalla sig in mormor och låt mej sköta om den här fähunden!” ropade han rått, i det han med ett tämligen omildt grepp nästan slängde gumman in genom verandadörren, hvars nyckel han vred om och stoppade i fickan.

“Hvad står ni här och gruffar för? Är ni inte riktigt mätt, sugga?” skrek den romantiske ynglingen, med hatten brassad treqvart och tuff-fjädrarna stolt vaggande mot skyn. Han hade lagt ena handen på knifslidan och höll den andra i en position, påminnande om melodramerna på folkteatrarna, färdig att knyta sig kring fästet.

Damerna skreko till, ehuru modisten nog tyckte hållningen vara rysligt skön.

Thelander smålog.

“Såå”, sade han med ett lugn, som fruntimren funno förfärligt. “Såå, *den* också! Nåja, mina damer, med den här godtköps-Rinaldon slåss jag mycket hellre än mot hans välborna mormor. — Men inte ska ni hugga in så här i fruntimrens närvaro, min unge tupp; utan låt oss gå litet afsides, så ska jag ge er en lektion, som ni inte kan få bättre vid centralinstitutet. Kom bara!”

Damerna lugnade sig. Han var en ståtlig, bredaxlad man, den Thelander, och hans ord andades en märkvärdig tillförsigt, hvilken äfven tycktes inverka på Rinaldinis svarta hundögon, som började se oroliga ut, ehuru han ännu bibehöll sin trotsiga positur.

Thelander var emellertid med ett skutt inne

på verandan, mot hvars ena hörn gubben Sjöqvist stält sina många sköna enkäppar i den prydligaste ordning. Han rök till sig en i högen och sprang ut, fattade Rinaldini i högra armen, innan denne hann få upp knifven, hvilken han — vi må hoppas det! — aldrig i verkligheten ämnat draga, och marscherade med gunstig junkern i stormsteg ut genom grinden till den vackra skogsvägen, hvilken ledde nedåt station.

Han hörde fruntimrens bedjande rop, hvare fru Liedbergs mäktiga stämma snart blandade sig. Men Thelander var en af "Balckens gossar", hade som yngling varit med på svenska gymnasternas uppvisningar i Bryssel och London och kände ett verkligt nöje i att få öfva sig på den der lymmeln, som gick och braverade som en galning under de tider han ej gräddade plättar och stod vid diskbaljan.

Han förstod i grund konsten att få en arm att domna, och Rinaldini, som genast kände i hvilket skrufstäd han råkat, följde till en början med liksom godvilligt för att ej fruntimren skulle tro hononom vara rädd. Men sedan de väl kommit ut i skogen, försökte han rycka sig lös och fly. Ty *hans* styrka satt förnämligast i benen.

Men den här gången slet och bugtade han förgäfvets. Thelander knöck omkull ynglingen med ett ryck, som kastade tuppfjädershatten ett långt stycke, gaf hans venstra arm en dufning, som försatte också denna i inaktivitet, drog knifven ur

slidan och dängde den efter hatten, hvarpå han gaf Rinaldini en så grundlig stut efter alla konstens nyaste och ofarligaste regler, att denne inte kunde alldeles smärtlöst sitta de närmaste dagarna.

Allt detta var expedieradt lika fort som det här läses, och Thelander mötte nu helt lugn damerna, som skyndat efter för att förebygga en olycka.

“Det är fullkomnadt!” ropade han emot de ifriga fruntimren, bland hvilka mormoderns gråa lockar flögo vildt som på ett medusæhufvud.

“Hvad har ni gjort med gossungen, odjur?” ropade hon, andfådd hållande sig för det kolossala bröstet.

“Jag har gjort hvad ni eller hans mamma ofta borde ha gjort, medan tider var. Jag har gifvit honom ett godt kok stryk och det mår han inte så illa af, som det tycks se ut att börja med“, svarade Thelander, pekande på den linkande Rinaldini, som gått att leta efter sin hatt och förbittrad skrek till de sympatiska fruntimren: “Gå er väg! Hvad fan ha ni här att glo efter?”

* * *

Men dagens värf var ännu långt ifrån slutadt för den driftige Thelander, hvars energi inte behöft brytas af några öfverväldigande göromål på olycksfallsförsäkringskontoret.

Knappt hade han lugnat fruntimren och ska-

kat af sig fru Liedberg, förrän han vände stegen till hufvudgården Bladåkra.

Ditkommen möttes han af ett ursinnigt skall från vindthundarna, men gick, trots deras hotande hopp och rusande, oförskräckt genom den med en starkt förgyld namnchiffer prydda jerngrinden in på gårdsplanen, hvilken var ovanligt bred och ståtlig, nästan för pretentiös till det föga betydande corps de logiset.

Utanför stora trappan stod ett par ofantliga jernsoffor. I den ena tronade ett korpulent fruntimmer, sysselsatt med det husmoderliga bestyret att stoppa strumpor, af hvilken nyttiga artikel en hel hög låg bredvid henne i soffan.

Thelanders snabba blick upptäckte genast, att alla strumporna hade ovanligt många stoppar — han skulle för sin personliga del ha sålt dem samtliga till lumpor — och drog deraf ögonblickligen den slutsatsen, att herrskapet måtte vara strängt ekonomiskt, hvilket gaf honom så mycket större anledning tro, att hans ärende skulle komma att upptagas med vederbörlig uppmärksamhet.

Änskönt hon mycket väl hört hundskallet och sett, att en främmande gick öfver gårdsplanen, hade det feta fruntimret ej lyft ögonen, ehuru en sådan händelse väl på denna aflägsna trakt ej hörde till det hvardagliga. Deraf slöt han, att den strumpstoppande damen äfven var ovanligt högfärdig.

“Jag ber om ursäkt, därför att jag så här ogeneradt tränger in,” började han vördsamt, med

sportmössan i hand. "Men jag skulle gerna vilja tala vid patron Wännerdahl. Mitt namn är Thelander, tjänsteman i Stockholm och för närvarande sommargäst hos en enkefru Liedberg här i grannskapet," upplyste han med en ännu djupare bugning.

"Min man är ej hemma för tillfället," svarade den feta frun med en klangfull altröst, hvilken väl passade till det starkt fjuniga, att ej säga skäggiga ansigtet. "Men kanske är det något, som jag kan uträtta?"

Hon ser minsann ut som om ingenting kunde uträttas här utan henne, tänkte Thelander inom sig och fortsatte: "Ja, hvad jag har att anföra är egentligen en fråga, som visserligen kan synas tämligen närgången, men hvilken jag och de andra inackorderingarna hos enkefru Liedberg ha någon anledning att göra, och som måhända också bör vara i herrskapets eget intresse att få framförd. Vi önska nämligen veta, huruvida patron Wännerdahl i dessa dagar har mottagit några penningar från fru Liedberg — någon jemförelsevis större summa?"

"Hur så? Hvarför frågar herrn det?" Motfrågan klingade förolämpande misstrogen.

Men Thelander lät ej afskräcka sig.

"Jo, helt enkelt därför, att vi för några få dagar sedan erlagt inackorderingsavgifterna i förskott och redan nu förklarar fru Liedberg, att hon inte har några penningar kvar. Se, saken är den, att vi inte ha fått någon mat — —"

Den feta frun hade farit upp som rörd af en fjäder och strumpparen rullade ned på sandgången i massa.

“Hvad säger herrn? Har fru Liedberg fått pengar af herrskapet allihop genast med detsamma?” skrek hon, som om åskan slagit ned.

“Jo, så förhåller det sig,” bekräftade Thelander.

“Det anade mig — det anade mig. Åh, de karlarna, hvilka stackare äro de inte!” Frun hade blifvit alldeles pionröd och slog med händerna i luften.

“Jag ber om ursäkt, ers nåd, men jag förstår inte, hvad karlarna — —“

“Ack,” utropade hon något lugnare med återvunnen själfbeherskning, “det är alltid det vanliga: ’skicka barn i byn och gå sjelf efter.’ Min man är så god, så litet misstrogen, låter så lätt intala sig, att han till och med tror, hvad så slipade varelser som den der fru Liedberg och hennes dotter inbilla honom. Jag misstänkte, att de fått penningar af de nya inackorderingarna och skickade — — ja, det vill säga jag bad honom rida dit ned och göra sig underrättad derom och försöka få något af arrendet och den fordran vi ha för sänd mjölk, potatis och annat de fått på kredit alltsedan deras hitkomst. Men fru Liedberg förklarade sig ej ha fått ett öre af någon och Robert kunde inte ens förmå henne att acceptera vår räkning. Ja, så der har man, för man hjälper pack. — Men nu är det också slut och de ska härifrån i morgon dag, såvida

de ej göra rätt för sig, när fjerdingsmannen kommer och vräker dem.“

Det klack till i Thelander. Något ditåt hade han ändå ej tänkt sig, ehuru familjen Liedbergs geschäft föreföll honom mer än lofligt besynnerligt gentemot våra dagars mer tama och prosaiska sätt att dra sig fram.

“Ska de vräkas?” frågade han förbluffad.

Hennes landtliga nåd missuppfattade säkerligen meningen med Thelanders förvånade utrop och tog stucken på sig stora minen.

“Herrn behöfver visst inte beskärma sig öfver vårt handlingssätt, visst inte. För öfrigt tror jag ingen menniska i dessa tider låter främmande personer från Stockholm bo och ta sina förnödenheter gratis, utan att ledsna på dem till sist, när de bara hila och hala och lofva och alltjemt ljuga. — Vi ha sagt upp det der herrskapet för längesedan och stämt dem, och utmätningssdomen och vräkningsutslaget har legat färdiga här åtminstone tre veckor — —“

“Och fru Liedberg visste det?”

“Om hon visste det?! Ingen visste det bättre än hon. För fjorton dar sen var jag dit och visade henne papperen och då bad hon om anstånd och bedyrade, att hon väntade flera inackorderingar. Men jag hotade henne ändå, emedan hon hela sommaren talt om sina inackorderingar och inte fått några utom en gammal gubbe, som ser ut att ej kunna betala mycket sjelf. Så jag verkligen för-

vånade mig, huru hon vågade taga ut några, när herrskapet kom så många. Jag sände också dit Robert, som sagdt var, men han lät naturligtvis afspisa sig med, att herrskapet skulle betala efter inackorderingstidens slut. Så står saken och när jag nu fått veta, att den skojarkäringen helt fräckt ljugit och stoppat undan pengarna, så lär ingen kunna förvåna sig öfver, att jag genast tar till hårdhandskarna. Ty *ska* vi få något, måste vi passa på *nu med samma*."

Detta insåg Thelander också och mycket mera dertill. Han tänkte i synnerhet på de stackars fröknarna, förnämligast en viss telefonfröken, som skulle komma att råka i en tråkig återvändsgränd, då det Liedbergska pensionatet så våldsamt hotade att sprängas. Han tog en hastig öfverblick af den komfortabla hufvudbyggnaden, de präktiga alléerna, den feta frun och de stoppade strumporna, hvilka sågo ut som märkta med idel hieroglyfer från tån till vristen, och fattade raskt sitt beslut.

"Ja, jag inser allt det der," sade han i artigt beklagande ton. "Och det var otur, att herrskapet skulle råka ut för sådana hyresgäster. Jag förstår också, att nådig frun inte hyser någon misskund med det der följet. Men har nådig frun tänkt möjligen på, huru en sådan katastrof ställer sig för oss stackars inackorderingar? Måste vi också kastas på dörren så der utan vidare, ehuru vi betalt våra afgifter, en del t. o. m. för ett par månader?"

"Hennes nåd" hade börjat långsamt plocka

upp strumporna, omsorgsfullt blåsande sanden af hvarje par.

“Ja, svarade hon med en axelryckning, “det kan ju naturligtvis hvarken jag eller min man göra något åt. *Vi* ha ju ej emottagit några afgifter och ha ju inte det ringaste att skaffa med den saken. Om jag får säga, så synes det mig ha varit något oförsigtigt att betala så der i förskott, åtminstone till folk, som man inte alls känner. Men det var ju herrskapets affär, och jag kan ej annat än beklaga, att ni råkat så illa ut. Men det blir väl alltid någon råd, det finns ju fullt upp med andra sådana der sommarnöjen, och tåg gå dagligen flera gånger till Stockholm.”

“Således går domen ut öfver Margretero i morgon?” frågade Thelander högtidligt, borrhande ögonen på den feta fruns nu åter nedfälda ögonlock.

“Ja, vi måste ju göra ett slut på eländet, ju förr ju hellre,” svarade nådig frun, utan att se upp.

“Så farväl då, ers nåd. — Jag är i alla fall tacksam för upplysningen.”

Thelander helsade ytterst ödmjukt och gick tillbaka med hastiga steg, förföljd af de magra hundarna, hvilka ingen hutade åt vid återtagget heller.

Så fort han kom ett stycke ned i parken, började han springa och stannade ej, förrän han anfadad rusade in i handelsboden vid landsvägen.

Han höll på att i farten köra omkull kapten Sjöqvist, som stod utanför disken, språkande med patronen på stället.

Gubben sneglade misstroget mot fridstöraren och afbröt genast samtalet.

“Hör på, herr patron,” skrek Thelander, “jag vill genast ha en häst med åkdon. Det behöfs ingen körsven. — Men fort!”

“Sannerligen jag vet, hur det ska gå för sig,” menade handlanden beklagande. “Kapten här har just tingat två, som ska gå till tåget i qväll och min tredje häst är långt ute på skogen.”

“Hvad i alla dagar ska kapten med hästar så här tvärt?” frågade Thelander förvånad. “Kapten har ju inte talt ett ord om någon resa. — Kapten måtte ha gått hit direkt efter middagen, kapten, som går så klent?”

Gubben Sjöqvist glodde tigande på den ifrige frågaren med sina rödspritiga ögon. Synbarligen var han inte mycket trakterad öfver detta afbrott i sina förhandlingar. Men nu hade han satt i gång och kunde inte kovända.

“Ja,” sade gubben, “jag har verkligen tingat hästar åt mig och mina saker. Min månad är ute i morgon och jag tror det är bäst att fara hem i qväll, så är det gjordt.”

“Ja, det är nog bäst det,” upprepade Thelander menande, med en lustig blick på kaptenens gamla räfansigte. “Men förargligt var det i alla fall, emedan jag *måste* ha en häst och det med samma ändå.”

“Hör på,” hviskade gubben, “låt oss gå afsides ur boden ett tag, så få vi talas vid litet.”

Utkommen fortsatte kaptenen: "Om det nu så angeläget är, som jag nock kan tro, att det *verkliga* är, så kan jag nock afstå ena kampen och knalla ginvägen sjelf till station. Men då ska herrn också göra mig en tjenst tillbaka."

"Med största nöje, om jag kan."

"Jo bevars, det går nock för sig, nock. Säg bara, så högt så fru Liedberg hör det, säg så här: "Den der satans gubben Sjöqvist släppte mig inte, förrän jag måste låna honom fem kronor för att komma härifrån. Och dom får jag väl aldrig mera se skymten af, kan herrn lägga till, om herrn så tycker; hvarom inte, så gör det nock tillräckligt ändå."

Thelander skrattade. "Topp! Det bytet går jag in på, blott jag får min häst först. — Kaptent tycks nu känna herrskapet derborta litet bättre?"

"Någe litet," menade kaptent Sjöqvist, skjutande tummen öfver pekfingret, såsom då man släpper slantar i en kyrkhåf.

Fem minuter derefter jagade Thelander med en lätt vagn ned till stationen och hastade ditkommen genast upp till inspektoren, som tjenstgjort der alltsedan banans grundläggning och kände ortens förhållanden i grund. För denne omtalade han så kort som möjligt inackorderingstrasslet, hvilket inspektoren visserligen åhörde med spänd uppmärksamhet, men utan att lägga i dagen så stor förvåning som Thelander ansåg, att enhvar borde känna öfver all denna djerfva oförsynthet.

“Hade jag varit hemma, skulle det här krånglet aldrig inträffat,” anmärkte han, när Thelander hasplat fram det väsentligaste. “Men jag har just också haft min lilla semester i dessa dagar. Jag känner till det der herrskapet par renommé och har varnat några för dem förr i sommar. Bästa beviset på, hvilket inkarneradt hyde det är, kan jag anföra från i förrgår. Jag hade just nyss kommit hem från resan och lagt mig i hängmattan derute, då den der fru Helvet — —

“Heelvoet,” korrigerade Thelander.

“Nåja, jag vaknar med att hon med dufvoögonen stöter mig i armbågen och ber mig för Guds skull låna henne en tia, emedan modern väntade några inackorderingar och hon måste in till stan att köpa mat. Pengar skulle modern få så fort de der inackorderingarna skulle komma dit — —“

“Vi hade då redan anländt och erlagt våra pengar,” afbröt Thelander.

“Ja, förstår herrn inte satans list? Hon ville roffa åt sig i sista stunden. För hon kommer nog inte tillbaka hit mera, den dufvan. Nå nå, hon prutade tvärt till en femma och sist till bara en krona för biljetten. Men hon fick ingenting. Åhnej, jag är inte stockholmare, jag,” slöt inspektoren skrattande.

Nu framlade Thelander sitt egentliga ärende, som var att höra efter hos inspektoren, huru vida han ej hade reda på något hyggligt ställe i när-

maste grannskapet, der Thelander och åtminstone ett par af fröknarna kunde bli inackorderade.

Den hyggelige inspektoren kände lyckligtvis till ett par sådana ställen och var nog vänlig att äfven skrifva ett par introduktionsbref. Han rekommenderade särskildt det ena.

Full af tacksamhet och brådska, tryckte Thelander sin hittills okände välgörare i famn och dansade omkring med honom ett par gånger, tog sedan trappan i två tag, kastade sig åter i åkdonet och satte af i skarpt traf till Margretero. Med de två brefven på fickan var han nu åtminstone säker att få sina vilsekomna skyddslingar under ett vänligare och framför allt säkrare tak.

Men det värsta af den plan han i hast uttänkt återstod ännu — striden med den moderna drake, som roffat åt sig de stackars fröknarnas skatter, dem det nu gälde att söka återeröfra. Ty utan nödiga pekunier stodo de ändå bet.

Efter att ha afbördat sig löftet till gubben Sjöqvist så högt, att det nog kommit till sin bestämmelseort från gungbrädan, der fruntimren ännu sutto i råd- och dådlösa beskärmsel, gick vår outtröttliga hjelte med hopbitna läppar direkt in i odjurets håla — köket.

Med en enda blick fann han, att allt derinne tydde på hastig flyttning. Korgar voro framsatta, hvori porslin nedpackades och stackars Nelly stod och lade in pannorna i papper, oskurade som de voro.

Gumman skrek till, då Thelander inträdde så dler plötsligt utan varning, och befalde honom myndigt att genast förfoga sig ut igen.

Men han insåg, att hon ämnade fortast möjligt göra sig osynlig och beslöt att kämpa med henne utan hänsyn till ålder och kön. Denna megära hade i hans ögon förlorat de naturliga skyddsvärn, med hvilka ridderligheten och humaniteten annars skulle ha omgifvit henne.

“Åhnej, min bästa enkefru Liedberg, vi ha ännu några allvarsamma ord att säga hvarandra och det vore bäst, om ni skickade bort edra barnbarn, så att vi finge uppgöra våra affärer ensamma. Det vore åtminstone bäst för frun sjelf.”

“Hvad ha vi för affärer att uppgöra, om jag får fråga?” brummade gumman, strykande tillbaka sina lockar. Hennes röst lät dock nu dof och bekymrad och hon hade ej fullt sin vanliga säkerhet.

“Befall först den der Rinaldini och fröken Nelly att gå ut. Jag ber det för deras och fruns egen skull,” upprepade Thelander allvarsamt.

“Nå ja, gå då barn; jag är inte rädd,” muttrade hon åt sina barnbarn, hvilka gingo ut, Rinaldini utan att knysta. “Men hvad herrn har att säga, ska sägas fort. Herrn ser, att vi ha alla händer fulla med göromål.”

“Ja, jag ser just det och *det* ger mig så mycken större anledning att brådska på sjelf,” svarade Thelander allt mer allvarsamt och högtidligt. “Hvad

jag har att säga, är också snart sagdt. Jag har varit på Bladåkra och träffat *frun!*“

Han kunde förstå, att “*frun*“ skulle taga bättre än herrn sjelf.

Gumman ryckte till. Damerna voro nog inte så nådiga mot hvarandra.

Men hon återfick om en sekund sin vanliga hållning.

“Hvad har jag eller herrn med *henne* att göra?“ frågade hon vresigt.

“Kanske inte så alldeles med *henne* direkt. Men det hindrar inte, att hon ändå kommer hit i morgon med fjerdingssmannen och lägger vantarna på allt hvad här finns, och samtidigt låter vråka herrskapet sjelft.“

Gumman tryckte händerna fast öfver sina massiva höfter och kastade hufvudet tillbaka med den för *henne* egendomliga, utmanande knycken.

“Jaså — — redan i morgon. Nåja, inte må herrn tro, herrn skrämmer slag på mig med den der posten. — Tid på att lyfta hatten, när herrn kommer, det är mitt valspråk.“

“Ja, jag förstår. Eller också vill *frun* nu kanske omvexla det med: 'der intet finnes att taga, har kejsaren förlorat sin rätt', eller också ännu närmare uttryckt: 'i then natten fingo the intet'. Men jag tänker också tillämpa ett bibelspråk, som lyder: 'Hit skall du gå, men icke vidare, här skola dina stolta böljor sätta sig'.“

“Hvad kan *herrn* göra mig?” frågade hon trotsigt.

“Jo, något och inte så litet ändå, om ej fru Liedberg går in på mina villkor.”

“Herrns villkor? Herrn har väl minst att bråka öfver — —.”

“Det är sant. Också tänker jag inte bråka för egen räkning. Men jag ämnar handla i egen skap af ombud för skollärarynnan och telefonfröken, som frun står i begrepp att på ett ganska tarfligt sätt dra vid näsan.”

“Herre, ni borde blygas att tilltala mig på det sättet!”

“Inga höga hästar, jag ber! — Ju mindre frun talar om blygas, ju fortare kunna vi komma på det klara. Och det är hög tid, för allt hvad jag vet. Hör nu noga på, hvad jag har att proponera och afgör sedan fortast möjligt. Jag vet, att man på Bladåkra har papperen i ordning och att i afton bud afgår till fjerdingssmannen för verkställighet i morgon bittida. Jag tror mig också förstå, att herrskapet här ämnar ge sig af redan i natt, så att vederbörande blott skola finna tomma väggarna och fåglarna utflugna, medförande äfven de gyllene ägg de vetat röfva till sig af somliga omisstänk-samma främlingar, som godtroget lemnat dem i hökens vård.”

“Herr Thelander!!”

“Tyst! — Ni är just en gammal hök, det är hvad ni är, såvida ni inte hellre kan liknas vid en

gök, eftersom ni låter edra ungar födas af andra, hvilka ni utan vidare också ämnar sparka ur det bo de sjelfva betalt, när ni roffat dem tillräckligt.“

“Ut härifrån, lymmel!“ skrek gumman med gni-strande ögon.

“Åhnej, inte förrän ni hört hvad jag har att förkunna och det utan onödiga afbrott,“ återtog The-lander energiskt. “Hör nu på, hvad jag säger er, och var lugn för, att jag håller ord. Ni tänker rymma i natt med ert pick och pack och låta edra inackorderingar reda sig bäst de gitta. Men ni är inte färdig på långt när ännu, och intet tåg går förrän i morgon bittida. Min häst står utanför här på gården, och derest ni inte går in på hvad jag nu proponerar, far jag ögonblickligen till fjerding-mannen, skickar samtidigt statarhustrun öfver till frun på Bladåkra, som bums infinner sig med pa-piren, och om högst en timme är utmätningen här i full gång och herrskapet vräkt — —.“

“Herrn är en djefvul — —“

“Ni kan få kalla mig hvad ni behagar, fru Liedberg, det der är nästan en hederstitel i er mun. — Nå, nu har frun hört, hvad jag ämnar göra, om ni inte går in på mina vilkor.“

Gumman hade blifvit likblek, hvilket såg fruk-tansvärdt ut med hennes bruna hy; hela hennes starka kropp skalf och tunga tårar svälde ut i de mäktiga ögonen.

“Och hvad är det herrn fordrar då?“ hviskade hon sakta med en så qvidande stämma, att The-

lander, som hittills känt sig lik en glupande jagthund, plötsligt erfor en reaktion nästan till sentimentalitet, hvilken verkade ohyggligt pinsamt. Han var i botten ännu en mycket god ung man och fick — som det förr kallades — ett stygn i hjertat.

Han kunde nu icke brutalt slunga fram hvad han hela tiden burit på tungan, det der som han skulle "klämma till den der oförsynta käringen" med. Hans föresats "skäggade i blocket", som det heter på sjömansspråket.

"Hur har fru Liedberg *kunnat* vilja handla på det här sättet?" utbrast han vekt, ofrivilligt läggande sin hand på den gamlas axel.

Hon stod fortfarande der, skakande af konvulsiviska snyftningar, med det vördnadsbjudande hufvudet nedböjdt; en rörande, om än en rent yttre bestickande bild af sorgen.

"Ack, om någon menniska visste, hvad jag måst bära i så många år, skulle kanske ingen undra på, att det nu kommit dit det gått," klagade hon. "Jag har alltid fått vara den, som måst draga lasset. Min man dog från alltsammans och den fördömde holländaren försvann — jag måste försöka hålla ihop familjen, jag ensam. De äro ju sådana stackare, så de ingenting kunna ta sig till, de arma kräken! Men det är nog inte deras fel. Min man var en vacker karl med många älskvärda egenskaper, men totalt opraktisk och så är min dotter och hennes barn. De kunna inte ta sig ut, inte med någonting. Jag har hittills stretat för att hålla

värsta vargarna från dörren. Men i sommar har allt varit som förgjordt. Jag fick hyra det här stället genom rekommendation af en förnäm släging — det kostade ingenting, förstås! — men mina svar på annonser och allt mitt arbete på inackorderingsbyråerna tycktes vara lönlöst, jag förstår inte hvarför — det har slagit rätt bra ut förr om åren. Mina bästa saker stå pantsatta i Stockholm — vi måste ju lefva — och så betalade jag första kvartalet i förskott här. De där snålvargarna lagsökte mig genast, då jag ej kunde betala det andra, och stämde sedan på vräkning. Jag kunde ingenting svara och blef dömd strax derpå. Då kom helt hastigt herrskapet den ena efter den andra, och då fattade jag det förtviflade beslutet att söka dra mig ur knipan — — ja, herrn vet ju sjelf på hvad sätt. Jag kunde väl inte låta kasta ut oss tomhändta på landsvägen. Jag är öfver sjuttio år och barnen kunna ju ingenting ta sig till. — Det ska gå långt, innan jag tappar hufvudet, men nu tror jag, jag blir galen! Också herrn söker göra mig så mycket ondt som möjligt. Åh, hvilka djeflar ä inte människorna!“

Gumman hade kastat sig på en stol, slagit händerna för ansigtet och satt vaggande af och an under dof qvidan.

Åter for samma reflexion genom Thelanders hufvud som då han betraktat Bladåkra och dess korpulenta herrskarinna. Här stodo de illa medfarna kökssakerna huller om buller; zinkadt gam-

malt porslin och gula f. d. nysilfverskedar lågo på bordet, brådskande kastade omkring sköna syltburkar, hvilkas innehåll tagits ur trädgården. Allting ända till de smala vedpinnarne, som plockats ute på skogen från qvisthögarna efter forna timmerhyggen, vittnade om en seg kamp till det yttersta för att pressa fram så mycket som möjligt ur detta "tillfälle". Hvarje sak för öfrigt från paltorna under bordet, hvilket tydligen begagnats till gemensam sofplats, talade om fattigdom och tilltaggenhet — ett nästan romantiskt försök att med de minsta medel åstadkomma de största verkningar.

Var hjeltemodet härvidlag icke åtminstone lika stort som brottsligheten?

Hvem som haft tur att födas till verlden med rundliga inkomster, som småningom tillegnat sig normala vanor, normal åskådning, som sniglat fram åren i lugn, så att säga under livvets passad, hvilken sådan man eller qvinna djerfdes väl sätta sig till doms öfver en, hvars lott varit så olika deras som den kringirrande pelsjägarens hund är från älsklingsmopsens på en gammal grefvinnas sammetskudde?

Bläcket i herrskapets på Bladåkra "papper" blef försvinnande blekt vid återglansen från denna olyckliga qvinnas blodiga tårar, liksom det för en stund sedan syntes honom ega bra mycken sämre rätt till godtgörelse än de bägge fröknarnas kraf på återfåendet af sina afgifter. Och nu tyckte han äfven, att deras lilla tillfälliga bryderi egent-

ligen var ett nonsens vid sidan af detta svidande elände.

“Nöden har ingen lag.“ Aldrig hade han så som nu erfarit styrkan af denna gamla sats. Han ville icke gilla fru Liedbergs bedrägliga sätt att gå till väga; men han kunde förklara och beklaga det. Han kände inom sig uppdyka vissa tvifvel på mycket, som “de normala“ anse lika sant som att två gånger två gör fyra.

Han hade stått orörlig framför den gamlas jemrande förtviflan i pinsam tvekan, då han kom att se ut på gårdsplanen, der handlandens häst stod framför en långkärra, hvarpå drängen just var i färd med att packa kaptens Sjöqvists sängkläder och andra bohag. Bredvid stodo de andra inackorderingarna, samtalande med hvarandra i olika grupper. Telefonfröken språkade ifrigt med skollärarynnet och Thelander tyckte sig på hennes fina, blida ansigte läsa ett uttryck af djup oro.

För henne, för hennes hittills obetydliga del i tillvarons lidande gestaltade sig nog detta lilla missöde till något riktigt vidunderligt svårt. En annan, som varit med och pröfvats, skulle tagit saken blott som ett äfventyr, något ovanligt i sitt slag, men ingenting att oroas öfver. Hon deremot var nu nästan utom sig af bekymmer, det syntes tydligt på uttrycket i de milda ögonen.

Om han egt penningar nog, skulle han i detta ögonblick ha hviskat till gumman: “Far i frid och synda icke härefter!“ och sedan skyndat ut till

fröknarna och sagt dem: "Mina damer, packen i all sköns lugn edra saker. Jag skall om en timme hemta eder till ett nytt, bättre sommarnöje."

Men den fattigdomen, hon är döf både för lag och evangelium! Och kall och tom och prosaisk.

"Fru Liedberg," sade han så blidt han kunde, "jag ber er att inte tro mig vara värre jag än andra. Alla blifva vi ju mer och mindre dåliga, när vi låta humöret rasa fram. Jag ångrar verkligen, att jag i hettan sprang dit till Bladåkra och sqvallrade, men nu är det gjordt. Hvad jag har att framställa är, att fru Liedberg betalar tillbaka till fröken Smolander och telefonfröken hvad de ha att fordra på sina förskotter. Jag vet bestämdt, att bägge nu befinna sig i en mycket prekär ställning genom det här spektaklet."

"Hvafalls?" svarade gumman med återvändande styrka. "Hur ska jag kunna göra det? Min dotter har tagit penningarna och farit sin väg."

"Se så, inga krumbugter!" förklarade Thelander, nu fullt på det klara. "Fru Liedberg är nog inte den, som lemna från sig pengar godvilligt åt någon. Vill inte frun lemna mig detta belopp nu genast, så åker jag ögonblickligen till fjerdingmannen och skickar statarhustrun till hennes nåd på Bladåkra, och då blir här en annan dans. Detta är hvad man kallar en billig kompromiss och det vore klokast att anta den, när den bjuds. Annars är jag ute på landsvägen om två röda minuter."

Gumman gick in i ett litet skafferi och kom ut med 80 kronor, dem hon lemnade utan att säga ett ord, men med en min, hvilken i sjelfva verket någon penna svårligen skulle kunna tillnärmelsevis måla, åtminstone ej min.

Glad skyndade Thelander till de bägge frökarna, lemnade dem penningarna under tysthetslöfte, hoppade upp i åkdonet och for af till det mest rekommenderade af de nya ställena, der han efter någon, lyckligtvis blott skenbar, tvekan fick löfte om inackordering för tre personer.

* * *

Margretero gjorde föga skäl för sitt namn denna vackra juliqväll och derpå följande natt, då den mellan de smärta björkstammarne så vänligt framskymtande gula byggnaden utgjorde skådeplatsen för en febril brådska, en uppståndelse och ett gräl, hvartill denna täcka, gamla egendom väl aldrig varit vittne.

Efter den undran, som förorsakats af kapten Sjöqvists plötsliga affärd, om hvilken denne försigtige man förr inte gjort någon af damerna underkunnig, följde förvåningen öfver Thelanders mystiska åkturer, på hvilka de blefvo ännu mindre sluga. Likaledes kände de sig oangenämt berörda med anledning af, att skollärarynnet och telefonfröken försvunno på sina rum, hvarskas dörrar de omsorgsfullt tilläste. Allt detta hemlighetsfulla ökades

ytterligare genom det ytterst märkvärdiga skådespelet af en steges anbringande mot köksfönstret på gafveln, hvarpå Rinaldini klef upp och neder, medförande diverse effekter till den närbelägna skogsvägen.

Men Thelander återkom snart från sin senaste utflykt, hygglig och i fullt jemmod; fru Liedberg dukade åter på verandan med ett lugn och en min som om ingenting alls passerat och, hvad ändå märkligare var, ordnade till en rätt passabel supé, vid hvars afätande äfven de två saknade fröknarna infunno sig med belåtna ansigten.

Stämningen i den täcka verandan blef dock melankolisk, tryckt och besynnerlig under denna sista måltid, ehuru Rinaldini eklärerat à la Tivoli med några gamla papperslyktor, hvari ännu sutto små ljusstumpar från förra sommarens namnsdagsvecka. Yttersta anledningen till denna oväntade härlighet, var väl egentligen brist på fotogén; något som dock ej förminskade effekten på invånarna i de närgränsande gårdarna, hvilka förmodade, att en större fest gick af stapeln hos inackorderingarna på Margretero, och otvifvelaktigt njöto mer af illuminationen på afstånd än de, som sutto inne vid bordet, observerande hvarandra under en lika tvungen som pinsam tystnad.

Att något utomordentligt stod för dörren och så att säga var i luften, kände alla. Man erfor samma nervtryck, som kommer krypande öfver sinnena, då ovädrets blågröna mörker långsamt

samlar sig öfver det tysta, skälfvande hafvet, innan åskbyn slipper lös. Ty blott Thelander visste någorlunda, i hvilken riktning ovädret skulle komma att urladda sig.

Sedan måltiden var öfver, föreslog han sina två skyddslingar en promenad genom alléen fram till landsvägen i den vackra qvällen för att njuta af solnedgången från höjden vid klockstapeln och gaf dem derunder en vink att säga ett ej för påfallande hjertligt farväl åt de andra, ifrån hvilka de nu skulle komma att smita under den ljumma natten.

Skollärarynnet var vid godt lynne, men telefonfröken kände sig rädd och orolig. Hennes stränga afseende på det passande uppförde ett Babelstorn af den onekandes besynnerliga situationen. Men äfven utan öfverdrift var ställningen för en väluppfostrad stockholmska brydsam nog. Att rymma från ett ställe, der man är inackorderad, lemna de dervarande utan att säga ett ord och komma midt i natten till ett annat främmande ställe, som man aldrig sett, i sällskap med en nästan främmande ung man, var något fruktansvärdt, hvilket fröken Amy Sandström aldrig trott skulle hända henne. Och huru skulle hon kunna omtala allt detta för sin mor och sina systrar, hvilkas uppfattning var ännu strängare, ännu mer rigorös?

Också hade hon säkerligen ej kastat sig in i detta äfventyr, derest hennes anhöriga befunnit sig i Stockholm och — Thelander ej varit den, som

utförde enleveringen. Ett par veckor till i hans sällskap vinkade så lockande! Trakten var ju vacker och man kunde vallfärda hit, sedan det der patrasket gjort sig osynligt.

Sedan emellertid Thelander öfvervunnit betänkligheterna, framkom han med sin plan, som hade förtjensten af att förena sublim enkelhet med en viss romantik.

Han hade bestält handlandens två hästar, hvilka skulle infinna sig vid Margretero kort före midnatten, den ena förspänd en trilla, den andra en långvagn.

Att lassa på Thelanders saker gick lätt; han, som bodde ensam. Men med fröknarnas var det värre. De bodde i öfre våningen, hade de andra inackorderingarna till grannar på andra sidan och dörren till verandan var den enda utgången både från öfre och nedre våningen. Tänk, hvilket väsen och hvilka frågor! Den der enkefrun med sitt barn, modisten och den stackars fröken Malmberg skulle vakna och komma ut! Och att de väcktes, om man skulle passera den vanliga vägen, derpå kunde man vara säker, helst den ofärdiga hade öron bättre än en gårdvar.

Nej, den enda utgång, som kunde användas vore genom fönstren.

Fröknarna protesterade, ehuru förslaget klingade förtjusande romantiskt.

“Åh“, skrattade Thelander, “faran ska vi inte tala om. Jag har snokat reda på en brandstege,

nästan ny, som hänger på väggen till uthuslängan och den kan bära en elefant. Och så har jag en tross, som vi surra kring sakerna och fira ned dem så tyst, att inte en råtta kan märka, att något rör sig utanför. Jag går upp och släpper ned dem och drängen tar emot, medan fröknarna ta plats i trillan. Sedan bära vi af i pin karrier och vederbörande ska allt känna sig konstiga i morgon bitti, om inte förr.“

“Ja, men tänk, om fru Liedberg kommer upp, hon som sofver så lätt, våra rum ligga ju alldeles öfver köket?” invände telefonfröken. “Åh, hvilket väsen ska hon inte göra!”

“Var lugn, fröken Sandström. Gumman har minsann annat att göra i natt än bry sig om oss. Hon och de söta barnbarnen arbeta nu som bäfrar och sofva ej en blund; men de ha sina randiga skäl att inte lägga två strån i kors emot *vår* expedition. De ha minsann alldeles nog af sin egen.“

Och Thelander berättade nu för sina förvånade åhörarinnor, på hvilken vågsam och besvärlig färd gumman Liedberg med familj, bohag och penningar ämnade sig denna natt; en flykt, mot hvilken deras egen “eschappade“ vore blott en ren lustfärd med ingen fara, men ändå med en viss pikant bouquet af poesi, slutade han, blickande skälmskt på fröken Amy, som nu ej mer erfor någon synnerlig ängslan, när hon tänkte på, hvad den stackars fru Liedberg skulle ha att utstå af ångest och besvär. Jemförelser äro visserligen ibland mycket

helsosamma, isynnerhet som botemedel mot sjåpig-
het och andra civiliserade dussinkänslor.

Thelanders program visade sig vara förträffli-
gare och lättare att utföra än någonsin fröknarna
tänkt sig. Stegen ställes utan buller mot fönstret
och som flickorna haft nog strategiskt förstånd att
samla sig och sitta i *ett* rum, så försiggick hela ned-
flyttningen på två minuter.

Hästarna sattes genast i rörelse och liksom
sjelfva de oskälige djuren hade erfarit intryck af,
med hvilka förtrollande varelser de rände i väg,
höllo de på att i blind ifver rusa öfver ett lass
flyttsaker, som mödosamt krälade fram, på ena
sidan uppehållet af krakens egare, medan den lin-
kande Rinaldini balanserade den andra.

“Hallå, herr kapten Rinaldo Rinaldini, hvart
gäller resan som längst?” ropade Thelander, som
var vid det mest glänsande goda lynne och inte
kunde undertrycka ett gapskratt vid anblicken af
pinnskrindan och unge Heelvoets röfvarhatt.

Denne, som fått för stor aktning för Thelan-
landers krafter att våga svara med en ohöflighet,
bara teg och låtsades sysselsatt med att ordna
några saker, hvilka rubbats under sammanstöt-
ningen.

“Är det der första lasset?” återtog Thelander,
hvilken hade sina skäl att få veta, huru långt flytt-
ningen fortskridit.

“Jaå”, svarade torparen, “och he va då för

väl, um he vor he sista åsså, för tåcke skrållduser må sjölfve fan frakta jen gång te, må vetta.“

“Gute nacht då, Carl Moor!“ ropade Thelander, hvarpå de körde om den stackars kareten, som snart fortsatte sin skraltande gång i en helt annan riktning än till stationen. Der fanns nämligen också en ångbåtsbrygga i närheten och *den* upplagsplatsen ansågs säkrare.

Här lemna vi också Thelander och hans bägge följeslagerskor, som snart helsades välkommna och funno fullt upp af god mat jemte hyggligt bemötande på sitt nya sommarbete, hvilket inte hörde till dessa märkvärdiga inackorderingsanstalter, som byråerna i Stockholm tyckas ha tagit på entreprenad för att göra äfven landtlifvets behag till en af de många egendomliga slags affärgrenar, hvilka vår företagsamma tid numera vetat att skapa i den allt strängare kampen för tillvaron.

* * *

Sämre gingo de kvarblifna inackorderingarna igenom timmarne under denna minnesdigra natt.

Först väcktes stackars fröken Malmberg af den halfsofvande Nelly, med helsning från mormodern, att hon skulle stiga upp, emedan möbler och sängkläder i hennes rum måste packas in och köras bort.

Den arna vanlytta reste sig med möda på armbågen och stirrade yrvaken på henne som på ett spöke.

“Hvad i Guds namn säger Nelly? Ska ni ta möblerna härifrån?” utropade hon förskräckt.

Hela möbleringen bestod då egentligen blott af en gammal soffa och två stolar; men det var föreställningen om flyttning, som gjorde henne utom sig. Hvart skulle hon ta vägen, hon, som ej ens kunde röra på sina egna ben?!

“Ja, vi få lof att ha dom. Mormor måste ge sig af härifrån om en stund och allt hvad vi ha ska flyttas bort,” upplyste Nelly på sitt slöa sätt. “Jag ska nu gå in till fröken Pettersson, för hon ska också opp. Alla ska för resten opp,” tröstade hon och dermed seglade hon in till modisten.

Men här fick hon höra kärnord och inga klagovisor och kastades tvärt på dörren, med tillsägelse att skicka upp värdinnan.

“Hvad är ni för en förbannad skojarkäring, ni, som tänker smyga eran väg och lemna oss på bar backe!” röt den eleganta damen, hvars nattlinne var lika präktigt som en hertiginnas, mot fru Liedberg, hvilken trött och blek stapplade in med en ljusbit i handen. “Är ni galen eller någe, som värre är, hva?”

“Hvad skriker ni efter?” svarade gumman lugnt. “Packa ni er upp och packa ihop edra gentila klädningar ni, det är minsann inte gjordt i rippet det. För, ser ni, sängen och allt mitt bära de härifrån om en qvart, om vi också få lof att kasta er ut genom fönstret.”

Dermed slog gumman igen dörren, döf för modistens i tryck omöjliga grofheter.

Gumman sparade den apokryfiska enkefru Lundholm från någon purring alls. Fru Liedberg hade dertill sina tre goda skäl. Enkan var den mest energiska af dem alla och så hade hon väl fått någon nys om saken af statarehustrun. Hennes första åtgärd skulle troligen blifva att skicka denna i fyrsprång till herrgården och slå larm. Men det förnämsta skälet bestod deri, att allt, hvad som fanns i rummet, var hennes eget.

Lyckligtvis för gummans svarta plan åtnjöt detta robusta fruntimmer en ovanligt hård sömn och vaknade otroligt nog icke af allt det förfärliga bråk, som nu följde och som tycktes ha bort väcka upp en död.

Det var därför med någon förvåning hon bokstaffigen skakades upp ur sina bastanta drömmar af modisten, som i en hyperlegant morgondrägt slet i henne med sin venstra hand, medan öfver högra axeln låg viken den ofärdiga fröken Malmberg, hvilken såg ut vara färdig att lemna detta lifvet.

“Hvad står på? Är elden lös? Hvad i herrans namn vill herrskapet härinne midt i natten?” skrek enkefrun så högt och for upp så vildt, att barnet började gråta, hvilket ännu mer ökade det tragikomiska i detta nattliga upptråde.

“Jo, här står *något* till, må frun tro!” ropade modisten. “Kan frun tänka sig hvad? Tjyfkäringen

har *rymt* härifrån. Hon ger sig af nu med sista flyttlasset och har tagit våra sängar och sängkläder. Hela huset är som sopadt. — Kära frun, låt oss få låna en madrass på golfvet åt den här stackarn åtminstone, som käringfulan nästan skrämt slag på!"

Qvinnans medkänsla för allt lidande kom genast till sin rätt. Enkan steg upp och lade stackars fröken Malmberg genast i sängen, der de pysslade om henne, tills hon kom sig.

Men så fort enkan fullgjort denna kärlekstjänst och åter fått flickan till sömns, kastade hon på sig kläderna och sprang nedför trappan.

Hon gjorde först en hastig titt i rummen, hvilka samtliga voro barskrapade på allt hvad husgeråd och möbler hette. Sedan ilade hon öfver gården och till statarens, på hvars ytterdörr hon bankade duktiga tag.

Ändtligen öppnades sakta ett fönster, hvarigenom hustruns nattmössa försigtigt tittade ut.

Det var nu redan i första morgongryningen och madamen lugnade sig genast, då hon blott upptäckte enkefru Lundholm, med hvilken hon blifvit särdeles förtrogen under denna korta tid, såsom fallet i allmänhet är med allmogens döttrar, de må nu vara klädda i "bomlatug" eller "merveilleux".

"God morgon, madam Jönsson", hviskade enkan, trots sin ifver, "förlåt att jag väcker madam ur sin söta sömn! Men här ä ugglor i mossen, ska

jag säga. Hela Liedbergska packet har gifvit sig i väg nyss med rubb och stubb.“

“Körs, bevar öss väl, hve säger frun? — Såna rackare te kunn bär sej åt och ske håll på och vär bätter folk. Och hennes nåd, som int vet af nå! Ho bir fäll öfver sej gifvin, ho.“

“Det var just derfor jag sprang ner. Kanske hon hinner på dom. Dom ha nog inte kommit sej så långt, och första tåget går ju inte förrän femtiden.“

“Ja, må säga he, ja. Jag kastar på mej och springer trast, för he är då för galit ra väg, de int vi väri goa te hört så myttje som ett fnurr te såna rustningar på vänn sia. Och hennes nåd, som så har förka *) mej te hålla opp korppluggarne. Åh, jestannes, vi kan råk illa ut för he här spittakle vi, go vänner, om jag int kringar **) mej.“

Från statarens skyndade enkan till Thelanders lokus i hörnet af uthuslängan. Honom visste hon vara Liedbergskans bittraste vedersakare och en rapp ung man, som ej lät huttna med sig.

Men hon bultade förgäfvos. Som hon likväl ej var besvärad af några starkare skrupler, tittade hon in genom fönstret och upptäckte genast, att äfven Thelanders rum var tomt och hvarken han sjelf eller hans effekter synliga.

Detta var dock konstigare än allt det andra. Huru hade väl gumman burit sig åt för att bli

*) forka = förmana. **) skyndar.

qvitt *honom*, utan att han rört upp himmel och jord och väckt hela kolonien?!

Hon gissade hit och dit, utan att kunna upptäcka någon ledtråd. Omöjligen kunde Thelander ha varit i komplott med gumman Liedberg. Lika litet var det gerna tänkbart, att den der försvunna dufvan, enkefru Heelvoet, haft sitt finger häri, all den stund han då nog inte uppträdt som hufvudparten i gårdagens våldsamma uppträde. De måtte väl inte ha gjort af med honom — —? Den der unge Heelvoet såg verkligen ut att kunna vara med om hvad som helst. Han hade ju fått smörj af honom på qvällen och det sved nog ännu.

Enkan blickade upp med fasa mot den närliggande skogen. Hvem kunde veta, om ej den unge mannens blodiga kropp nu låge der, gömd under någon tät buske?

Hvarför skulle han annars ha försvunnit utan ett ljud, utan ett enda ord till förklaring? Han hade ju varit på bästa fot med alla inackorderingarna, i synnerhet fröken Sandström.

Aha, fröken Sandström ja, kanske *hon* visste något?

Hon och fröken Smolander, dem hade man ju alldeles förgätit i första brådskan och förvirringen. Huru hade då käringen hushållat med de unga fröknarna?

Hon skyndade åter uppför trappan. De hade sina rum på motsatta sidan, midtöfver köket.

Der var allt tyst och stilla. Hade de då fått vara i fred, de och sofvit de rättfärdigas sömn, trots bullret på andra sidan, att ej nämna flyttningen i köket?

Nyckeln satt i dörren till yttre rummet. Hon steg in. Tomt — till och med de tarfliga godtköps-gardinerna voro borttagna. Äfven det inre visade bara väggar och fönster.

Den apokryfiska enkan tog sig om hufvudet. I den natten måtte ha skett underliga ting. Hade de kanske också släpat dem till skogen? Och hon, som sofvit som en sten!

Hon sprang in till sitt och förkunnade i hastiga ordalag sina märkvärdiga upptäckter och derpå grundade farhågor.

“Äsch,” afbröt henne modisten tvärt, “det der är ju klart som korfspad. Han har ju smitit och tagit flickorna med sej, den otäcka karlsloken. Åh, jag märkte nog hur han la an på den der koketta telefonfröken och skollärarynnet fick naturligtvis följa med som förklä.”

“Kunde han vara så nedrig?” suckade fröken Malmberg, klämmande bättre in sina glasögon.

“Tala om karlarna, di ä sej alltid lika! Nåja, inte för det jag tror, det gått så långt. Men jag förstår att stafva och lägga ihop, jag. Jag märkte nog hela tiden, att hon drog sej för oss den der nosiga telefonistan — —”

“Neej, åtminstone inte för mig,” förklarade den ofärdiga med sin vanliga enfaldiga öppenhet.

“Det var ingen som talte om *er*“, snäste modisten med en hvass blick. “Derför passade herrn på och gjorde sej till och skaffade dem ett annat ställe. Det var nog *det* han for och flängde med i går afton, sedan han retat opp käringen och stält så bra till, att hon gett oss en god dag. — Nog förstår man *den* sjukan! Men det var inte dåligt uträknadt. Jag trodde för resten alltid han hade en räf bakom hvardera örat, den der herr Thelander!”

Enkefru Lundholm var just i farten med att falla in, när sanden på gården plötsligt hördes gnissla under hjul, som hastigt rullade upp mot huset. De tillhörde Bladåkrarnas eleganta jågtvagn.

“Nådig frun“ hoppade ledigt ur, trots sin korpulens, förrän kusken hunnit ned. Från baksätet krångde sig statarhustrun, hvars ansigte redan befanns rödsvullet. Hon var nog inte så nådig, den der “nådi frun“ på Bladåkra, det hade madam Jönsson fått erfara under vägen, om ej förr.

“Nå, för mig nu till den der enkefrun!“ kommanderade patronessan och så rakade bågge med ursinnig fart uppför trappan och utan vidare ceremoni in i rummet till de tre kvarlemnade inackorderingarna.

“God morgon, mitt herrskap!“ ropade patronessan andfådd. “Såg någon, hvilken väg fru Liedberg lät dem köra med sakerna?“

“Nej, visst inte“, fräste modisten, knyckande på nacken. “Liksom jag hade tid att titta efter andras saker, när jag sjelf hade fullt schå med att se efter mina egna?!“

Hon stod högt öfver att behöfva krusa för en sådan der "landtfru" med en klädning, som hon inte ville ta i med tång. Hvilken ton den der tog sig, må tro!

"Hvem är enkefrun?" frågade patronessan statarhustrun, utan att bevärdiga den eleganta damen med en blick.

Madam Jönsson vände sig darrande till fru Lundholm. "Tala då om för hennes nåd, hve frun sitt", bad hon bevekligt.

"Jag har heller ingenting sett. Dom hade farit, när jag väcktes upp af di här fruntimren, som fru Liedberg tagit möblerna från."

"Det var märkvärdigt, hvad herrskapet måtte vara både döft och blindt, som hvarken hört eller sett, att här försiggått en större flyttning!" utropade patronessan med illa dold misstänksamhet. "Nåå, hvar finns då den der herr Tillander eller hvad han hette?" frågade hon statarehustrun.

"Han har också försvunnit härifrån", upplyste enkan, som var nog hyggelig att ej vilja nämna något om flickorna.

"Aha? Äfven han. Men han var nog inte i maskopi med dem", mumlade patronessan förbryllad. "Ja, här blir man inte mycket klokare", fortsatte hon högt, åter begifvande sig af utan att helsa.

"Nej, någe vidare *vett* får *ni* nog aldrig, om ni så springer öfverallt i gårdarna," skrek modisten giftigt efter henne i trappan.

Nedkommen på gården, befalde hon statar-

hustrun att gå in och tillsäga sin man att springa till fjerdingssmannen, som genast skulle bege sig ned till jernvägsstationen på en ginväg.

Knappt hade hon gått, förrän två ryttare galopperade in genom allén. Det var patron Wännerdahl och hans ridknekt.

“Så kommer du då äntligen!” ropade hon otåligt mot mannen, som såg generad ut. *Hon* bekymrade sig synbarligen föga om kusken och ridknekten. “Här är rent hus och hela följet borta! — Ingen af sommargästerna tycks ha reda på saken, fastän packet till och med dragit bort sängkläderna undan dem. Jag börjar nästan tro, att alltsammans är en hopgjord komplot. Men det är detsamma. Hugga henne ska vi i alla fall. Jag far till station och tar med mig madam Jönsson. Du och Eriksson rida nedåt ångbåtsbryggan. Fjerdingssman kommer emot till station; men finnas de inte der, så tar jag honom med mig till ångbåtsbryggan. Släpp dem inte på några villkor, om du får tag i dem, tills jag kommer. — Låt nu se, att du inte låter henne lura dig igen!”

“Åh, var du lugn, Regina lilla! Kommer kärningen i *mina* klor, sitter hon fast”, försäkrade patronen med ett heroiskt bemödande att se riktigt ifrig ut. De kastade också genast om hästarna och satte af i galopp åt fjärden till.

“Hennes nåd” for om ett par minuter, sedan hon sett Jönsson i full fart efter fjerdingssmannen, som pligtskyldigast äfven snart infann sig vid stationen.

Men der syntes ej ett spår till flyttsaker eller enkefru Liedberg med familj. Trakten ända dit, om man följer körvägen, är på en mycket stor omkrets alldeles öppen, bestående af långa vidder ängsmark och åker. De hade ej kunnat gömma sakerna der någonstädes och vid sjelfva stationen voro de icke.

Patronessan och fjerdingssmannen spejade länge och väl. Men allt var fortfarande stilla i den vackra morgonstämningen med undantag af lärkorna, som började drilla högt öfver den vajande säden, och deras sång kunde man inte utmäta eller lägga qvarstad på.

Med djup harm måste nådig frun ge kusken befallning att köra till det håll, der fjärden låg. Det förargade henne, att det ej fallit på hennes lott att gripa den der äfventyrerskan. Men hon lugnade sig snart. Dispositionerna voro för väl tagna än att villebrådet skulle slippa ur ringen.

Vägen till ångbåtsbryggan var minst tre gånger så lång och gick för det mesta genom trakter, der skogen stod tät på bägge sidor. Stora vägen korsades af många bivägar, hvilka förde till en hop olika byar i denna ovanligt väl befolkade bygd. Tid efter annan mötte de nu redan åtskilliga färdande, frågande dem, om de mött några flyttsaker; men ingen hade sett sådana lass.

Äntligen anlände de till trakten af ångbåtsbryggan, der man redan på långt håll kunde upptäcka två ryttare, pryddligt posterade vid kanten af den stupande strand, nedanför hvilken lastageplatsen är belägen.

“Sitter inte det nötet deruppe i skyn och poserar!” mumlade patronessan med ett förakt i tonen, bitande som en pisksnärt. “Jo, *den* var just rätta en att knipa ångbåtspassagerare, som inte vilja låta se sig, då han sjelf syns på en fjerdingsväg. — Anders, vänd genast och kör hem! Här har klokt folk ingenting att göra.”

“Nådig frun“ hade rätt. Patronens fälla var för grof. Men hans gemål lät honom också förnimma det, så att det kändes.

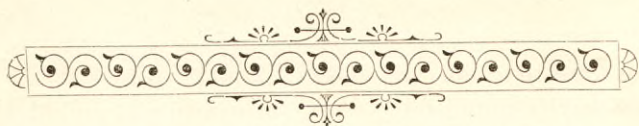
Hennes invektiver föllo dock den gången på en oskyldig. Ty om äfven den stackars patronen gömt sin vackra figur aldrig så väl och först framsmugit i det afgörande ögonblicket, skulle han dock ha fått stå der med lång näsa.

Gumman hade varit allt för slug att låta någon komma sig nära på ett så enkelt sätt. Hon lagade så, att sakerna lastades i en båt, hvilken låg ett godt stycke bortom ångbåtsbryggan. Med denna for hon fartyget till mötes långt ut på fjärden och gick sedan i land med sakerna vid närmaste stationen *hitom* Stockholm.

Hon kunde sätta ut fällor för andra enkefru Liedberg, född von ***, dåliga nog ibland; men ingen kunde narra henne sjelf i en.

Sensmoralen af denna historia är, att man bör vara något försigtig, innan man i dessa vargatider lemnar förskott till entreprenaden af ens mage hos folk, som man ej känner det ringaste.

Också en sångartäflan.

Långt bort i Stockholms skärgård ligger en större ö, hvars ytterlinier påminna om en krökt geting. Just der stränderna knipit ihop sig som smalast, ligger Närslinge gård, som eges af kapten Bogren.

Denne var en stolt man, stolt isynnerhet öfver sin enda dotter, hvars röst han ansåg böra lemna verlden full ersättning för Adelina Patti, när denna sångfågel en gång hotar draga sig tillbaka. Dels för att egga sin Amanda med annat bifall än hans eget, dels för att friska upp hennes dufna tillvaro med sällskap, hade han sommaren 1889 utbjudit några stockholmsvänner till sin fjärrbelägna ö.

Öfverstelöjtnantskan Uttersax med dotter skulle väl vara högsta hönsen, men hade en farlig medtäflerska i fröken Crapeau, hvars vilda lugg, stickkande små ögon och ogenerade framfusighet hade till den grad bedårat den tjocke agenten Watz, att denne korpulente matfriare och lycksökande fläsk-

adonis ändtligen fångades i hennes sega garn, hvarur den stackarn aldrig mer lär komma i hennes lefnadstid. Herr Watz, kolossal till sitt yttre, besatt äfven ett slags sångröst, hvilken han sjelf behagade kalla baryton och som onekandes erinrade om signor d'Andrade's deruti, att han alldeles saknade herraväldet öfver sin mezza-voce. Men så var styrkan i stället så mycket kolossalare.

Den förståndigaste af alla och som ej vistades der blott för att roa sig, var ingenjör Bäckström, som idkade geologiska studier derute, emedan ön i så fall erbjuder ett synnerligen intressant forskningsfält.

För att kunna gå och komma utan att störa de andra, bodde han i trädgården, ett ingalunda dåligt sommarnöje för öfrigt, synnerligen när man logerar i tält. Han hade dock inte riggat till denna segeldukskoja af koketteri att vilja spela nomad, utan för att skjuta snöskator och andra bevingade trädgårdstjufvar, som passa på, när bären börja mogna.

Nåväl, så låg han en lördagskväll med bössan bredvid sig på halfspänn för den tidiga morgonväkten och läste tidningarna och somnade slutligen vid de långa skildringarna om franska flottan, marseljäsen och den deraf rasande förtjunsingsfebern i Stockholm, hvilka treffliga saker då redan började platta till sig genom ett visst enformigt lofprisande. Ty äfven en tidning klär det inte att ständigt stå med munnen full.

Också drömde han om marseljäsen och blef särskildt pinad af trumskrällandet efter "Aux armes!" då han plötsligt vaknade och tyckte sig i verkligheten höra sjelfva marseljäsen just på detta ställe och dessutom spelad med betydligare kläm än till och med i sin dröm, hvars spelrum blott utgjorde en mindre landsortsstad.

Han trodde det ändå bara vara en liffigare återklang af drömmen och gnuggade sina öron. Men nej, det var ju — — — visst var det ordentlig messing och verkligt kalfskinn, hvilka långt ifrån framsmattrade dessa energiska toner. Han reste sig nu våldsamt upp, gnuggade åter sina resp. ögon och öron och lyssnade. Jo, visst var *denna* musik den verkliga Marseillerhymnen — — —

Hör! De välkända rytmerna dallrade genom luften som ett fjärran eko, men så distinkt, att han mycket väl äfven urskilde den eldiga slutstrofven: "Marchons! Qu'un sang impur, abreuve nos sillons!"

Kunde den der musiken komma från någon förbipasserande ångare med kustfarare, som ännu inte hunnit bli mätta på marseljäsen?

Åh nej, stockholmarna voro ej så tidiga af sig och vanliga ångare hade ingen musik och våra egna kronbåtar spela inte marseljäsen — —

Skulle det ändå — — ah, men det vore ju ej tänkbart! — — Men hör åter, så de trumma derborta bakom bergen! Skulle det möjligen ändå kunna vara sjelfva *fransmännen*?! Denna franska eskader, som var sommarens storpolitiska "évène-

ment“, på hvilken icke allenast Europa, utan hela världen hade sina blickar fästade, skulle den — — Nej, det var ju ingen rimlighet i en gissning åt, att fransmännen lagt till vid deras undangömda vrå. Pansarkolosserna skulle ju gå direkt till Kronstadt, var det sagdt.

Men äfven de andra uppe i hufvudbyggnaden hade hört marseljäsen. Herrarne höllo sig skeptiska. Damerna tviflade deremot inte älls på, att musiken kommit från franska eskadern och ville genast, att man skulle ut på upptäcktsresa efter den.

Hade eskadern verkligen gått in till deras ö, så hade fransmännen ankrat någonstädes på östra sidan, hvaråt stora segelleden ligger. Derifrån hade också marseljäsen hörts ljuda. Således var det der man borde rekognoscera.

Men tack vare egarens bristande omtanke lågo de bägge hyggligare båtarna i viken på vestra sidan, medan han endast lemnat en liten gisten ekstock i den östra viken.

För att komma till nordöstra sidan, hvarifrån musiken tycktes ha ljudit, måste man därför passera Horsfjärden och ett stort flack af Mysingen och sedan fara omkring Snäppudden, öns nordligaste spets.

Vinden till Snäppudden var alldeles stick i stäf och frisknade till efter frukosten. Men ingenting fick hindra damerna att skynda bort till fransmännen i sina extravagantaste toaletter.

Åh, att här kunna få utan täflan öfverlemna sig fritt åt denna svindlande hänförelse, som gjort fruntimren i Stockholm topp galna! Åh, att få ropa "Vive la France!" hvarom de läst och ingenting annat läst de senaste åtta dagarna! Åh, att få ge fransmännen buketter och mottaga slängkys-sar utan att det gjorde något!

Det hjälpte nu inte hvarken vanligt eller ovanligt sundt förnuft med dem, utan den gamla segelbåten riggades upp och stufvades med allt hvad Nässlinge egde af ungdom och skönhet. Hvad qvinnan vill, vill ju Gud.

Man kryssade på Horsfjärden, der sjön aldrig kommer riktigt upp, flankerad som den är af klippor öfverallt. Ute på Mysingen syntes ett par kutterseglare och en ångbåt försvann snart bakom Snäppuddens långsträckta kant. Var det inte en lustfarare, som visste af eskadern och nu gick dit?

Fruntimren yrkade också ifrigt på, att man skulle dubblera udden. Men Mysingen är en vresigare kurre, som inte har långt efter humöret, så fort det blåser en smula. Han har rakt ingen försyn för vare sig skönhet eller chic, den busen.

De hade knappt hunnit ut på flacket en kabel-längd, förrän suden pressades ned under sjön och båten tog in mer fotvatten än som var treffligt för toaletternas nedre regioner och damernas moraliska mod. Man måste vända om hufvudstupa, fransmän eller inte fransmän.

När båten länsat ett stycke med firade skot, knallade på andra sidan bergen ett kanonskott, åtföljdt af flera. Ah, det var nog franska eskadern ändå! Så förargligt. Prat — — fransmännen? Dertill voro skotten inte grofva nog, menade de mest middagshungriga.

Hemkomna blefvo de nästan ändå obehagligt vissa om att ha befunnit sig knappt en fjerdedels mil från franska eskadern. Två torpamadamer med ett sjukt skärgårdsgryn hade kommit till kaptenen, som äfven gick och gälde som medicinman, och berättat, att några "krisfartyg" lågo vid Kuggholmen — ironiskt namn, anamma det! — och att en hop sjömän kommit i land och babblat en massa tok, som ingen menniska begrep sig på. "Men ett orimligt gladt folk var det då, fast dom bar sej åt jussom taskspelare allihop."

Ja, otvifvelaktigt befunno sig fransmännen på andra sidan Snäppudden och denna visshet gjorde det bara så mycket retsammare, då man ju ändå inte kunde komma till dem. Ty vinden hade friskat i ännu mera och ingen af damerna vågade åter fresta det våta, ehuru de hade tårar af längtan trillande inombords.

Till sist tröstade man sig med, att vädret skulle bli hyggligare om måndagen och att eskadern nog låge kvar. Malicen ville veta, att hela spinnsidan utom gummorna och näktergalen, som inte ens kände svenska grammatikan, öfvade sig i fran-

skan hemligen tills sent på natten. Ja, somliga pluggade långt fram på morgonen. Så stor kan fliten vara att lära sig främmande språk ibland.

* * *

De hade tur. Måndagsmorgonen uppgick alldeles klar med liten vind. Några kanonskott dånade från nordosten. Troligen hade fransmännen ännu icke lättat.

De ifrigaste togo segelbåten. Fröken Crapeau, nervösare än någonsin, ville naturligtvis i väg före alla andra och dref på sin rhinoceros till fästman, som i sin ordning smilade och tiggde med sin vanliga höfliga energi alla, som han trodde kunde vara henne och honom på något vis nyttiga, utan att det kostade något. Resten väntade, tills drängarna skulle bli lediga. Ty att ro ett par mil är just intet nöje för skrifvarhänder.

De betänksammare, som strax efter middagen gånge sig i väg, utgjordes af fröknarna Uttersax, Fröstedt, Bokström, ingenjören och kaptenen sjelf. Den rätt snygga, hvitmålade båten roddes af kaptenens dräng och trädgårdskar, två härdiga skärgårdabor. Örtagårdsmästaren Jakob, djupt andeligt sinnad och goodtemplare, hade stuckit ett allvarligt spliternytt blått band ofvanför förskinnet. Nilsson — Flin-Anders kallad på grund af sitt ständiga fnissande — som nyss exercerat andra året,

hade dagen till ära sträckt upp sig i uniformsmössa.

Komna till sundet vid Bärholmen mötte de segelbåten, hvars passagerare synbarligen voro nära vanvettets gräns af den vildaste fransosberusning. Fruntimren — fästmannen hade som ett slags adjutanter måst hemta två fulare skollärarinnor, hvilka tillbringade ferierna på Bärholmen — förklarade sig gerna afstå middagen och villiga att klifva öfver i den hvita giggen och fara tillbaka. Åh, de hade haft så roligt och fransmännen voro så artiga — —

Men kaptenen hade uppfattat betydelsen af en viss gliring från fästmannens rödspritiga öga, som tydde att magen (i största hemlighet) tagit lofven af hans hjerta, och transporterade blott ombord sin dotter Amanda, sångfågeln, dermed förbindande sin faderskärlek med den dristiga idé, som skulle komma att bilda en af de kostligaste episoderna från fransmännens glada triumftåg här i nordnen.

Båtarna skildes och patronen tog i land vid det nordligaste torpet — gentilt nog kalladt Wellington efter engelska amiralskeppet i vestmaktflottan anno 54 — der näktergalen stärktes med tjocka smörgåsar och filbunke i hemlig öfverensstämmelse med sin ärelystne pappas stora fosterländska plan. Under tiden plockade de öfriga damerna vildblommor som en mera poetisk hyllning åt fransmännen.

Sjelfva drängarna voro nu lifvade af längtans-

full ifver och snart kilade båten förbi Snäppuddens taggiga hörn. Och der bakom — — —

Tablå. Franska eskadern på ett par kabel-längder!

Der midt framför dem syntes kolosserna, icke så alldeles olika en grupp nya skär, som plötsligt dykt upp ur det tysta djupet, åtminstone de större: Furieux, Marceau, Requin och Marengo, som lågo i en linie rakt ut till sjös. Surcouf var ankrad åt Mysingsholm till och La Lance hade krupit upp nästan under Kuggholmen, hvars kitsliga namn nog var en anakronism, ty aldrig hade väl förr så mycket fint och kunnigt folk känt sig så kuggade på denna föga besökta punkt som de under gårdagen.

Vädret var det härligaste. Den annars så oroliga Mysingen häfde sig efter middagens friska bris blott i graciösa dyningar, långsamma likt stegen i en menuett.

Just som båten nådde Furieux, ringde man sex glas, och samtidigt firades hvarje båt längs hela linien ned från de väldiga jerndäverterna. Efter ett par sekunder voro de flott.

En massa hvitskjortor strömmade utför sidor och fallrep som svärmande bin ur en kupa, fyllde båtarna i en handvändning och började genast — draga af skjortorna.

Hvad behagas?

Damernas mer eller mindre hulda anleten rodade och bleknade om hvartannat.

Det såg hotande ut. Inom en half minut skulle de kanske få upplefva anblicken af några hundra nakna sjögastar, tumlande om i vattnet som delfiner. Ett slikt skådespel är visserligen ytterst uppfriskande, men — —

Man skonade deras känslor. Hotet fullföljdes inte. Det stannade vid bussarongerna.

Saken var den, att gästarna riggade af sig till en kapprodd mellan eskaderns alla båtar.

De hade godt svängrum och nästan smul sjö. Banan sträckte sig längs skeppen, hvilkas däck syntes fullproppade af officerare och kamrater, som gestikulerande och med uppmuntrande hojtningar ifrigt följde detta febrila kattrakande öfver vågornas långsträckta ryggar.

Drängarna grinade godt åt hela tillställningen, som onekandes tog sig ytterst komisk ut. Fransmännen ha ett eget sätt att ro. De skefva årbladen två gånger och ro i ovanligt snabb takt. I aktern af hvarje båt stod en pådrifvare, som skulle markera årtagens takt och med all makt försöka forcera rodden. Dertill hade man synbarligen valt de längsta karlarna, och det var något till lustigt för våra säfliga öbor att se en sådan der hummelstång kafva med bägge armarna uppsträckta öfver hufvudet och kasta sig framåt i en båge, som om han med febrila slag dragit vefven till en jätteslipsten, hvars vefskrift varit alldeles för stort och ständigt hotat att dra honom med upp till väders. I sjelfva verket såg det ut som om karlen haft

ackord på att fortast möjligt hugga de aktersta roddarne till kaffeved samt och synnerligen.

Sällskapet passerade Furieux såsom allt för liten "koloss" att välja till närmare betraktelse och styrde mot Marceau, det största skrofvat.

Dit bad dock fröken Amanda bli förskonad från att föras, emedan segelbåtens passagerare just hemsökt detta fartyg och i sin entusiasm lofvat återkomma med bär och blommor och inte passade det då att nu åter gå ombord der utan "förning", hvarför kaptenen, som alltid officiellt tog skarp hänsyn till sin dotters känslor, befalde drängarna att fortsätta till nästa koloss, Requin, der sällskapet också embarkerade.

De på akterdäck stående officerarne sågo tydligen en smula öfverraskade ut öfver ett besök af så stadlika fruntimmer i denna aflägsna trakt. Man helsade visserligen ytterst artigt å ömse sidor; men det kom ej till något egentligt närmande.

Vakthafvande officern tillkallade en liten pigg marinsoldat, som ytterst instruktivt visade det moderna hafsvindrets — Requin betyder för resten haj — innanmäte från skorstenen till kölsvinet, från hvilken inventering jag dock ber att få skona både mig sjelf och mina läsare. Vi fingo nog af den sorten under franska febern, gud hjelpe oss så visst!

Den ende, som inte begaf sig ned i maskinrummen, var kapten Bogren. Man såg honom vandra midskepps fram och tillbaka, synbarligen stadd i djupa tankar.

När damerna kommit upp på däck igen, gick han fram till sin dotter och hviskade en stund ifrigt i hennes öra. Dottern blef flammande röd och såg förskräckt ut. Så hviskade fadern igen, troligen något mycket lugnande. Ty fröken Amanda smålog åter, ehuru matt och resigneradt. Hon var i grunden den beskedligaste af familjen, men hade ändå tillräckligt af blodet för att inte tro sig oäfven till *något* här i verlden.

Man helsade ännu artigare, då sällskapet lemnade skeppet. När båten kommit ett par famnar från Requins sida, steg kaptenen upp på akertofthen, aftog sin stora halmhatt och ropade: "Vive la France!" samtidigt nervöst strykande fram mustascherna ur detta patriarkaliska skägg, hvilket verkligen förlänade honom en viss ärevördighet hos dem, som inte behöfde lära känna honom närmare.

Det tog dem också.

"Vive la Suède. Vive les Suédois!" dundrade ett par hundra strupar på Requin, der både officerare och gästar svängde sina hufvudbonader med van hänförelse.

En stolt stund för kaptten Bogren. Men det skulle komma ännu stoltare!

Han böjde sig ned och hviskade: "Se så, stumpan min, ge dem nu "Långt uppe bland fjällen grå" och var inte buskablyg . . ."

"Åh, pappa, huru ska jag kunna — —?" Hon

slängde särskildt en vädjande blick till fröken Uttersax.

“Jag vet, att du kan, jag,” afbröt kaptenen tvärsäkert. “Många på teatern i Stockholm sjunga som schåare emot dig.”

Näktergalen sneglade ännu en resa åt fröken Uttersax. Denna, som kände sig fri från mamman och tyckte, att man väl ute på en aflägsen fjärd bland idel främlingar kunde fira något på konvensansens korsettsnören, gaf henne en samtyckande nick.

Och så brast sången löst, i början nästan svag, sedan bara svag. Ty Amandas röst var tunn och vattlagd likt tusen andra sopraner, lagom till psalm-sjungning, men inte mer.

En åska af applåder följde, isynnerhet från för-däck. Det dundrade som om man slagit ihop hundratal ångslupslandgångar.

Detta blef det kritiska skedet i fröken Bogrens musikaliska utveckling.

Efter en sådan triumf borde all falsk ödmjukhet försvinna. Huru? Hade inte fransmännen, verdens konstnärligaste folk, visat sig ursinniga af hänförelse — — —?

Lyckligtvis glömde herrskapet, att fransmännen också ha namn om sig att vara jordklotets artigaste karlar. Annars skulle denna med stolthet blandade glädje inte ha varit så fullständig som den nu verkligen kändes.

* * *

Under upprepade lefverop fortsatte den hvitmålade båten sin triumffärd till sjelfva amiralskeppet Marengo, som låg längst ut och på hvars halfdäck ännu flera officerare syntes stående och sittande på rörstolar. De följde båtarnas upphalande med sina kikare, hvilka dock snart mera allmänt riktades mot den hvita giggens feminina innehåll.

Emellertid ansåg fröken Uttersax det föga lämpligt att nu gå ombord äfven på Marengo, emedan tiden redan var så långt framskriden. Dessutom voro fartygen hvarandra så tämligen lika och de hade ju nyss fått alldeles nog af ång- och elektricitetsmaskiner och klifvande ned i heta djup, der folket — usch! — till slut var kostymeradt som vildar i det mörkaste Afrika. Kaptenen lät därför också drängarna ro båten blott långsamt rundt det präktiga Marengo, hvars alla portar stodo vidöppna, så att man kunde nästan se tvärt igenom skrofvat.

Några mycket unga kadetter stucko ut sina djerfva gaminfysionomier genom en af de allra nedersta gluggarna. Man nästan kunde misstänka, att de mycket mot sin vilja blifvit inburade der i ett slags finare finka. Ty sommarqvällen var den mest förtjusande. (De hade också straffats för "une petite bêtise".) Huru som helst, uppslupna voro de i alla fall.

Båten gled långsamt förbi också deras glugg. "Alle vackre flickers skåll!" skreko genast gåsungshakorna unisont i full extas under ideliga

leenden och viftanden med stockholmstidningar, hopvikta till solfjädrar.

Plötsligt sköt en liten svartmuskig grinvarg sig ut så långt, att kamraterna nog höllo honom i benen för att ej låta honom rinna ned ut i sjön. Sedan han vikt upp bröstet medels en öfverdådig akrobatism à la ormmenniska, lade han hela handen öfver sin mun och slungade mot damerna i båten en slängkyss, för våldsamt kostligt kolossal att kunna förarga ens sjelfvaste modstulna fröken Bokström.

Detta var mer än vanliga qvinnohjertan kunde stå emot.

Också suttade fruntimren som af en gemensam impuls samtliga sina vid torpet plockade ängsblommor in genom gluggen.

“Vive la Suède! Alle vackre flickers skåll!” smattrade det vildt från den qvafva kattgluggen, och äfven officerarne på öfre däck följde med i kadettjublet.

Då uppsteg återigen kaptenen och strök sitt skägg. Men nu sjöng han sjelf. Lik en förälskad gammal tupp med ögonlocken på halfspänn, uppstämde han “Ur svenska hjertans djup” i ett bölande, som nog kom från djupet, för att säga det lindrigaste.

Sällskapet kände sig öfverraskadt, men måste stämma in å fosterlandets vägnar, ehuru fruntimmernas röster alldeles drunknade i de skroffiga basarna, hvilkas patriotiska skrån återkastades från

Kuggholmens bistra klippblock i melankoliska ekon.

Och nu inträffade det stoltaste ögonblicket i kapten Bogrens långa lefnad.

En högtidlig tystnad hade följt på de sista "förklingande" tonerna af vår något tunga folksång. Fröknarna sutto der med nedvikta hufvuden, ingeniören skämdes som om han stått vid pålen, och goodtemplaren, som skrikit gällast, blickade med oro mot sin herre, huruvida det dock inte vore bäst att gripa till årorna — — —

Då "ta tam ta tam ta ta ta tam ta ta!" brusar med ens marseljäsen ut från Marengos mellandäck på ett sätt och med en elan, sådan blott en rysligt vild, fransk, hyperpatriotisk marinmusikkår kan smattra till med vid pukor och trumpeter.

Allas hufvud på hela eskadern blottades.

Svenskarne i båten kände sig öfverväldigade, små, hjälplösa. (Naturligtvis utom kaptenen och möjligen näktergalen.) Men fröken Uttersax hade nog savoir faire att vifta med parasollen och ropa: "Vive la France! Vivent les français!"

Men knappt hade hennes späda rop dött bort, förrän musiken på Marengo åter spelade upp, och denna gång — "Ur svenska hjertans djup", hvari de franska officerarne instämde unisont och med mössorna af.

Skall jag söka beskrifva mina landsmäns känslor?

Neej. Dröm om dem i stället så patent-fosterländskt som möjligt, medborgarinnor och medborgare!

Må det vara nog sagdt, att svenskarna — fröknar, herrar och drängar — liksom på osynligt kommando reste sig upp, lade händerna på sina fosterländska hjertan osh bugade sig tre resor under de mest frenetiska vive-anden, som fransmännen fått i detta gamla jubelland.

Och fransmännen, akter och för, från amiral Gervais till yngste tallriksdiskaren, logo, skreko, viftade och vinkade så oemotståndligt livvadt åt de nyss pin obekanta främlingarne, som om samtliga varit kaliforniska kusiner, lika kärt som oväntadt återkomna med guldsandsgördlar gömda under kläderna.

“Vive la France“ och “Vive la Suède“ blefvo allt starkare i vaxling, medan åter marseljäsen dånade från Marengo så skarpt, att sjelfva trutarna — jag menar hafstrutarna — höllo sina fula munnar och flydde upp till branterna på Bjurshagen för att se om sin flintskalliga afföda, befarande det värsta af ett väsen, hvartill de och deras urfäder aldrig upplefvat något liknande på detta annars så tysta och ensliga ställe.

* * *

Det var klart, att våra svenskar *måste* upp ombord, oaktadt solen redan gått ned i en bred, röd sky.

Sedan presentationen försiggått och sällskapet slagit sig ned i rörstolar på däck, öfvade man fran-

ska en stund hejdlöst nog, dervid det visade sig, att lärda fröken Bokström, som gått igenom franska skolan i Stockholm och hvartill kapten och dotter satt familjens lit, skamligt lemnade dem i sticket. Hon öppnade inte munnen, utan satt blott och såg sur ut.

Fröken Uttersax fylde likväl mycket nått luckorna i Bogrenska släktens bildning, låtande fransmännen veta, att kaptenen var egare till nästan hela den stora ön om styrbord, hvilket gaf fransmännen uppslag till en hop tokroliga frågor angående lifvet på en ö, något som de tycktes föreställa sig ovilkorligen böra vara à la Robinson Crusoe. De ha på långt när inte så många öar som vi de stolta fransmännen och geografin är alltjemt deras svaga sida.

Dessa sprakande lustigheter afbrötos dock snart genom inbjudningen till gunrummet, hvarpå officerarne helt frankt och gemytligt bjödo damerna armen och förde sällskapet till sin midskepps om styrbord belägna salong.

Marengos "Carré des officiers" var en större, aflång salong med icke egentligen elegant, men rätt komfortabel inredning. Ett långbord, några buffeter, bokskåp, stolar och stoppade bänkar längs väggarna och fullt med sjökort uppe under taket — voilà tout. På inre långväggen ett par fruntimmersporträtt-fantasier, läckra aqvarelltryck, i hvilkas ramar voro instuckna en massa visitkort, de

flesta bärande kända namn i vår egen marin. Från takbjelkarna nedhänge, utom en stor korg i midten med rosett i de franska färgerna från prinsessan Marie d'Orléans i Danmark, trenne smärre, enligt uppgift gåfvor af svenska beundrarinnor, som hade tur nog att bo ute vid Trälhafvet, när eskadern låg der.

Under det sällskapet orienterade sig, hade en ung man, som mycket väl kunnat misstänkas för någon emigrerad hertig från Faubourg S:t Germain, med lika mycken fart som elegans satt fram glas och bisquits, dragit korken ur några vinbuteljer och flugit omkring med en jättebricka fort och tyst likt en snurra.

Sedan man läppjat på det (något ordinära) vinet, börjades stenkastningen.

“Nå, hvad tyckte ni om Stockholm?”

“Ah, en förtjusande stad, förtrollande, hänförande! Men, uppriktigt sagdt, så sågo vi inte mycket af den. (Skratt.) Åh, ni förstår: skåll, skåll, skåll, skåll! Kommo aldrig i säng, förrän klockan fyra på morgonen. En genomgående fête! En ständig batalj på glas och porslin. Man slets om oss — Figaro lo, Figaro la! Också ha vi egentligen gått in hit bara för att hvila ut och spola hjernorna med sodavatten.”

“Det var väl svårt att skiljas derifrån?”

“Horribelt. Isynnerhet från fröknarna X., tre charmanta systrar. De tre gracerna, om ej liknel-

sen vore så gammalmodig. Ah, och ni kan inte föreställa er, huru intelligent! Talade franska som parisiskor och kunde — — — ja, de kunde allting, allt möjligt, på min ära. De målade af hela eskadern“ — han sprang efter något, som hade tycke af ett cigarrlock — “se här, och gåfvo mig och den der gynnaren“ — han pekade på en kamrat med näsa som det alltid borde regna in i — “de der vackra, små korgarna — — —“

“Sådana skälmungar — — —“

“Huru?“

“Vet ni då inte, hvad svenskorna mena, då de ge en korg åt en herre?“

“Hvad de mena? Naturligtvis är det en gård af vänskap, af — — — åh, behöfver jag säga — —?“

“Nej, jag förstår fullkomligt“, afbröt fröken Uttersax, som här inte var rädd att ge sin munterhet fritt lopp. “Men tror ni det, herr löjtnant, så tar ni grundligen fel. Tvärtom. Det betyder hvad vi i Sverige kalla afsked på grått papper. Med ett ord: en refus.“

Hela messen skakade af skratt.

“Gudomligt!“ skrek uppnäsan. “Det der påminner om den egyptiske hofbagarens dröm.“

Och så rabblade han fram i ett tag utan att draga andan:

“Et Joseph repondit et dit, voici son explication: Les trois corbeilles sont trois jours. — Dans trois jours Pharaon elevera ta tête de dessus toi,

et te fera pendre à un bois, et les oiseaux mangeront ta chair de dessus toi.“*)

Midt i den stormande munterheten, som följde denna drastiskt svindlande deklamation, ljödo plötsligt tonerna af en fiol, hvars stråke sköttes med verklig talang af en ljus, flintskallig löjtnant, som snarare tycktes första gången ha sett dagens ljus i någon vrå af Dalom än i Bretagne. De blefvo ombedda att taga om "Ur svenska hjertans" för att säkrare lära fransmännen tota efter och spelmannen ackompanjerade förträffligt.

Men så sköts det långa bordet geschwindt ihop som en kikare och innan damerna hunnit räkna till fem, voro de redan ute på "durken", hvirflande om med hvar sin fransman.

Och maken till sprittande bal får man leta efter! Det är just de improviserade, som det är mesta piffen i. Galopp, polka, quadrille, ett slags hambo, som kallades "Bou langer", och vals, något egen att skåda, följde tätt som en plutoneld i ett surr.

Och som inte damerna räckte till, dansade fransmännen med hvarandra. Och så äkta uppsluppet sen! Man såg t. ex. en synbarligen högre officer med mellankropp som en rotunda agera dam åt en liten båtshake till underlöjtnant, hvars

---

*) Josef svarade och sade: Detta är uttydningen: Tre korgar äro tre dagar. — Och efter tre dagar skall Pharao upphäfva ditt hufvud och hänga dig i en galge; och fåglarna skola äta ditt kött på dig. I Mose 40 kap.

arm inte nådde honom halfvägs kring midjan. Och den stillsamme skeppsläkaren, som satt och drack en "bock" med ingenjören, rycktes derifrån midt i en vild "Boullanger" som moitié åt uppnäsan, hvilken förgäfves försökt sin lycka hos den trumpna fröken Bokström, hvilken kände sin estetiska själ i uppror emot så mycken banal lifsglädje.

Fiolspelaren interfolierade dansnumren med diverse känsligt föredragna operabitar och näktergalen från Nässlinge sjöng "Fjorton år" med lika själfständiga som märkvärdiga kadanser. Office-rarne applåderade ohyggligt och skrefvo damernas förnamn på små Marengomatsedlar, hvilka motto-gos med förtjusning, och den exilerade hertigen gled alltjemt omkring som ett tyst spöke, påspä-dande glädjen med fortfarande samma (svaga) vin-sorter.

Hans Höghet fick buteljerna instuckna åt sig genom en glugg på akterskottet, som öppnades och slöts mycket hastigt. Mot slutet fick likväl gluggen stå öppen en stund, då kapten Bogren till sin häpnad tyckte sig igenkänna ett par gapande ansigten inne i penteriet.

Jo, det var verkligen goodtemplaren och be-väringen, röda och treffliga, som fått komma dit för att ta en titt på sitt herrskap.

Franska matroserna hade varit goodtemplaren Jakob för frestande. Inför så glödande gester glömde han hela orden med eder och statuter, stoppade in sin blåa dekoration och drack friliga, oaktadt han

inte smakat en droppe "starkt" på långa femton månader. Flin-Anders hade åter omhuldats af marinerna, kallats "bon camarade" på grund af uniformsmössan och hissats upp i ett sådant tillstånd af allmän lycksalighet, att han hade betydligt svårt att under hemvägen ro i samma båt som goodtemplaren, utan synbarligen befann sig under intrycket af att vara i en annan.

* * *

De hade haft förtjusande roligt. Den äkta lifsglädjen, sådan kanske blott sydligare racer få den att spritta fram, kom dem att glömma timmarnas galopp, och midnattsdunklet hade för länge sedan dokat vatten, öar och kobbar under samma svarta slöja, när äntligen våra svenskar lade ut från Marengo under ömsesidiga "Au revoir". Ty damerna hade lofvat återvända med blommor och jordgubbar till sina splittr nya bekanta vid eskaderns dagen derpå stundande farväl från svenska skären.

Färden togs nu östra vägen genom en intrikat arkipelag, der man bland annat vid två grunda sund måste stiga i land på små kobbar och låta drängarna kränga båten på sned för att få den igenom, mångahanda andra våta äfventyr att förtiga.

Men humöret var lika friskt för det, när de omsider stego in på Nässlinge, der alla ännu voro uppe, de äldre oroliga, de yngre brinnande af ny-

fikenhet att erfara, huru den fransyska visiten af-
lupit för afdelningen numro två.

Denna långa bortovaro hade nämligen ingifvit
somliga vissa besynnerliga farhågor. Och de skulle
finna äfven sina afundsjukaste drömmar öfver-
träffade.

De hemkomna fruntimren föllo hvarandra vis-
serligen med sällsynt färdighet i talet under sina
öfverbjudande lofprisanden. Ifvern kände inga grän-
ser. Likväl fick man ändå någorlunda begrepp om
amiralskeppets officerare, först naturligtvis deras
stiliga utseende och så sedan deras chevalereska
artighet, invitationen till messen och den improvi-
serade balen.

När man kommit dit, sågos fröken Crapeaus
fågelbärsögon börja tindra. Men då till slut kap-
tenen steg från bordet — der han slevvat i sig
hafregrynsgröten som man kastar in skorpor i ga-
pet på en elefant för att ej spilla ner sitt ärevör-
diga skägg — och förklarade, att allt detta ute-
slutande kom sig af, att hans dotter tjusat till
fransmännen med sin sång, gnistrade fågelbären
på ett olycksbådande sätt och slungade en rent af
förtärande blick mot rhinocerosen, som hittills bara
gapat med hufvudet på sned mera än vanligt, men
nu tydligen fick annat att tänka på.

De andra kände sig blott mycket enkla.

De hade hittills varit så lyckliga öfver *sina*
fransmän på Marceau, de. Hvar och en berömmar
sin vattvälling. Hela qvällen hade de utbredt sig

öfver glädtigheten och den artiga uppmärksamheten hos dessa underbara matroser och mariner, der *de* haft sin gamman. Ack, det syntes så väl, att de voro fransmän, att de tillhörde "den stora nationen", der älskvärdheten synes vara medfödd — —

Men nu föllo fjällen från deras ögon med förfärande fart och de kände sig märkeligen enkla, mycket — —

Hvad voro deras hjeltar i alla fall annat än simpla karlar? Medan kaptenens sällskap hållit sig akterut eller åtminstone midskepps, hade de fraterniserat med manskapet för om masten. Ack, och ingen musik, och ännu mindre någon bal.

Och så hade de till på köpet lofvat återkomma med bär och blommor, äfven de. Arma, svärmiska tokar! Till folket, till bara manskapet, till pöbeln. Ah, *fi donc!*

Man kunde se den sårade själfkänslans och den sant qvinliga afundens grönschatterade yttringar efter hvartannat jaga öfver fröken Crapeaus lätt-rörliga ansigte.

Men så flammade åter hennes små fågelbär af ingifvelsens eld. Hon hviskade något till sin fästman, som snart lunkade omkring och under de dju-paste bugningar hviskade och plirade till de andra, hvarpå hela första divisionen samlades på verandan, der man höll en ytterst hemlighetsfull rådplägning och fattade ett stort beslut.

Tisdagsmorgonen blef strålande grann. Kl. 5 föll en regnskur, lagom strid att förläna luften en länge saknad friskhet. Men himlen var redan alldeles klar, då de sammansvurna, som inte sofvit en blund, smögo sig af med segelbåten vestra vägen. De hade försigtigtvis använt den tidigaste morgonstunden till att plocka bort de flesta och bästa blommorna och skulle äfven säkert ha korpat åt sig alla jordgubbarna i trädgården, derest ej arealen varit dem för vidsträckt och ingenjören så grundligt tagit död på bärtjufvarne.

Kaptenens parti fjeskade inte så pass. Den hvita båten låg nu i östra fjärden, hvarifrån afståndet var mycket kortare.

Goodtemplaren, som ännu hade godt af nattens ovanliga libation, såg upp till väders med munter min, i det han pekade med sin breda tumme åt den jemnblå azuren i nordvest. Hvilket betydde så mycket som att det skulle bli kaf lugnt om en stund. Och att ro den tunga segelbåten, visste *han* bäst hvad det ville säga.

Jakob bedrog sig heller inte. Den lätta morgonbrisen dog ut och sjelfva Mysingen låg snart lugn som en qvarndam, något som nästan var fenomenalt.

Färden längs ostsidans många holmar med betande kor och får, som förvånade betraktade dem för att derpå så mycket mer njuta af det saftiga, i morgonsolen glittrande gräset, var förtjusande. De togo nu en beqvämare kurs, gående närmare

det historiska Elfsnabben och kikande utåt segel- leden genom "Hundhålet", hvarifrån Gustaf II Adolf sista gången styrde ut att slåss för den rena luther- ska läran.

Eskadern erbjöd äfven från detta håll en ännu ståtligare anblick, hvilken alldeles inte skämdes af den enorma mängd trutar, som kretsade omkring skrofven, skjutande ned likt ofantliga hvita pilar i den spegelblanka sjön, så fort deras skarpa ögon upptäckte någon rörelse under spygatterna.

Öfverallt märktes nu en brådslande verksamhet längs hela linien. Manskapet sprang fram och till- baka, öfverhalande trossar och instufvande båtar under skarpa kommandorop.

En mängd främmande båtar ifrån öarna och fastlandet syntes ligga vid kolossernas fallrepstrap- por. Men ingen bland dem liknade kaptenens åbä- kiga seglare, hvilken således ännu kraflade sig fram på andra sidan den långsträckta Kuggholmen. På fröken Uttersax smala läppar lekte ett ironiskt le- ende vid föreställningen om den svartögda fästmöns ifriga blickar på sin flåsande älskling.

De lade till vid Marengo, som nu från gårda- gens glada lif tycktes förvandladt till en flitens surrande bikupa. Amiral Gervais och några högre officerare granskade damerna genom sina kikare, seende litet förvånade ut. Några af gårdagsbeka- ningarna skyndade dock fram till trappan från skilda håll, ehuru man inte kunde undgå att märka en viss förlägenhet på deras ifriga ansigten.

Nå ja, artigheten i all ära, men tjensten framför allt stod att läsa mellan raderna. Våra öbor inbjödos icke desto mindre till "Carré des officiers" af de få, som kunde komma ifrån. Damerna aflemnade buketter i de franska färgerna till alla, som deltagit i balen och stälde fem korgar de trindaste röda jordgubbar "till disposition". Åter smög hertigen in med vin och biscuits och fransmännen visade sig åter utomordentligt glada, tacksamma och lifvade. Men de märkte ändå, att gossarne sutto der som på nålar under stimmet från däck och stönandet i maskinrummen. Nej, ingen dissonans fick förtaga något af bouqueten från detta behagliga minne. Derfor ett kort, men så mycket kordialare farväl!

Andra divisionen kände sig nöjd med sig sjelf.

Klockan var nu tio på förmiddagen. Afresan skulle ske precis tolf. Det hade blifvit allt lifligare ombord på eskadern. Signal efter signal flög upp på Marengos kryss-stång och repeterades prompt på alla de andra skeppen. Hvisselpiporna skuro allt oftare genom luften, och röken ur de väldiga skorstenarna började vältra fram i svarta kolonner mot den molnfria himlen.

Åtskilliga skärgårdsekor foro af och an mellan kolosserna, utbjudande höns och kycklingar. "Pull, pull!" skreko gummorna, hvilket ju inte var så dåligt gissadt af folk, som aldrig förr hört ett franskt idiom. Men marknaden var flau. "Hocken kan begripa sej på hva dom der vill ge", klagade gum-

morna, i det de paddlade sina ekstockar längs linien.

Vid detta laget syntes ändtligen den gamla segelbåten med fröken Crapeau och konsorter skjuta fram från Snäppudden. Den satte kurs på Marceau, dit äfven kaptenen lät drängarna ro.

Kapten Bogren hade naturligtvis ingenting begripit. Men han skulle bara ha sett deras jordgubbskorgar och då måhända känt uppstiga några aningar.

Bägge partierna träffades. Crapeauisterna, hvilka under vägen åter blifvit rekryterade med de två mindre välskapade skolfröknarna, sågo ut som augurer, helsade stramt och skyndade ombord med sin stora laddning buketter och jordgubbskorgar. De utdelade de sämsta bland matroserna, som grinade muntert, bugade sig, stucko blommorna i busarongen och gubbarna i munnen under utstötande af sina lifliga "Vive la Suède!"

Men samma människovarelser, som ännu gårdagen voro så "glada i" plebs, hade hvarken ögon eller öron för folket i dag. Den andra divisionens lysande seger lemnade dem ingen ro.

Fröken Crapeau hade genast stuckit handen under sin robuste fästmans jättearm och bogserade honom beslutsamt direkt till officersmessen, hvilken man lätt kunde upptäcka på de ut- och inlöpande uppassarne, alldenstund officerarne just nu höllo på att frukostera.

Med det förlofvade herrskapet i spetsen marscherade hela sällskapet utan anmälan ogeneradt in i Marceaus ståtliga "Carré des officiers", ställande sig dock välvisligen längst ned vid dörren, för den händelse möjligen utgången skulle antaga snabbare form än den beräknade.

Hela långbordet var fullsatt med officerare, som hade mycket brådt att expediera den mängd rätter, med hvilka uppussarne på i höjden burna bricker ideligen skyndade in från köksdepartementet. Åsynen af de inträngande främlingarna, dem ingen förr hade en aning om, var allt annat än angenäm för sinnen, som blott hade tid att kasta i sig maten för att fortast möjligt skynda till sina poster.

De hade dock näppeligen hunnit släppa knif och gaffel af luttet undran och förtrytelse, förrän deras öron våldsamt träffades af herr Watz' väldiga stämma, som framdundrade — "Sjöröfvaren" med en kraft, den der nästan kom hela pansarkolossen att darra.

"Rika byten vi få

medan blixterna slå

Raskt ombord, raskt ombord!

Snart vår lycka, ja, vår ly-y-cka är gjord."

tjöt det i furiöst crescendo.

Knappt hade "Sjöröfvaren" förklingat, förrän fästmannen slungade fram "Ljungby horn och pipa", hvarpå följde Mignons "Känner du väl det land, der höga lagrar stå", sjungen med ett så våldsamt

försök till *mezza-voce*, att sångarens vindöga pressades mot durken, medan det andra kördes upp i taket, hvarunder åhörarne hade den finkänsligheten att vända bort ögonen för att inte låta den vaktande fästmän märka deras djupa äckel och medlidande.

Men herr Watz, som nu kommit i farten och fått speldosan i full gång, märkte föga af det intryck han framkallade eller brydde sig inte derom, utan halade just fram med "För dig jag sjunger gerna den bästa sång jag har", då han plötsligt hejdades af en energisk ryckning i rocken af sin imperativa lilla trolofvade. "De böra ha fått nog nu", hviskade hon hastigt. "Amianda gaf dem bara två bitar af sitt tarfliga pip. — Vi få se, huru pass det här tar."

Herr Watz, som aldrig i detta lifvet känner sig förlägen, tvang sin tjocka mage till en grotesk profryttarebugning och tvärtystnade, hvarpå damerna utan vidare skyndade fram, utdelande buketter och riktiga jättar till jordgubbar åt de konfunderade officerarne, som hade ytterst svårt att förstå, huruvida uppträdet var allvarligt menadt eller skämt eller tiggeri.

Om en stund såg man dock damerna skynda ut ur messen med armarne ombundna af ett svart sidenband, hvarpå lästes "Marceau" i guldbokstäver, och den ifrige sångaren bar ett liknande kring sin hvita sportmössa.

Men den energiska fröken Crapeau syftade högre än så. Hon ville förkrössa andra divisionen med en trofé, mera varaktig än den der efemera balen, hvilken dock i tysthet förargat henne mest, ty hon var galen i att få dansa, besynnerligen med officerare.

Hon hade därför gjort sig så bedårande som möjligt medels en lysande röd klädning och den koketta lilla yllelufvan på sin våldsamt neddragna lugg. Hennes djerfva, fria rörelser, brinnande ögon och flytande fransyska eröfrade också i stormande hast några yngre officerares lifliga sympatier, och man såg henne snart skynda efter de andra, i triumf svängande en stor fotografi af kolossen Marceau med påskriften "Souvenir des Aspirants du "Marceau". Le 21 Juillet 1891".

Behöfver jag väl säga, att deltagarne i fröken Crapeaus djerfva revanche sågo tillräckligt genomsvallade ut af det storartade i sin synbara triumf?

Ack, ingen tryckfärg är nog svart att ge en tillräckligt prägnant bild af det djupa förakt, hvarmed de nu blickade ned på sina forna idoler, matroserna, lika litet som de småleende, lätttydiga sneglingar, för hvilka gubben Brogrens parti blef ett mera stadigvarande offer. Också bad fröken Uttersax med nedslagna blickar, att de skulle få fara derifrån och i näktergalens ljusgrå ögon trängde bittra tårar.

Men herrarne voro inte fullt så sensibla och därför följde den hvita båten de stolta segrarna

till Furieux, dit dessa farit för att hemta upp ytterligare troféer.

Trappan var der redan intagen, men den tjocke fästmannen krånglade sig upp på "krinolinerna" (torpedonäten) och gestikulerade och bölade sig äfven der till en massa band, så att de käcka damerna under det förlofvade herrskapets entreprenanta ledning nu kunde dekorera sig med äfven ett "Furieux" på andra armen.

Ett liten svartmusking af manskapet klättrade nästan ned i vattnet under ursinnigt lofprisande af Stockholm. Han försäkrade sig ämna ge sjön och "La belle France" på båten och flytta till Stockholm och bosätta sig der, emedan han var barberare och i stånd att raka utan att kunna ett ord svenska mer än "vassego" och gifta sig, emedan han var kär till vansinne.

"Ah, hon är sjutton år och så vacker!" utropade denne varmlodiga Figaro, i det han bankade sin bussarong midtför hjertat, och, halande fram ett bref ur skjortbröstat, bad dem lemna det på posten och ville äfven hala fram med en tioöring. Men fröken Uttersax, den älskvärda tolken, som fann pojken trefflig, åtog sig postportot och brefvet för det romantiska i att en gång få agera verklig postillon d'amour. "Föremålet" kallade han "Andirsson" och adressen var "Maria-hogbanjogattan". Det är visst ohyggligt indiskret att röja sådant här i en bok. Men Maria Högbergsgatan är lång och Anderssonerna ett stort slägte,

så att jag hoppas vår söta okända ej tager illa vid.

En bris hade under tiden blåst upp, som lagade till litet sjö. Bägge båtarna lade därför ut från Furieux under frenetiska lefverop för vårt land och vårt folk och "alle vackra flickors skåll!" Barberaren var den sista, som stod vid krinolinerna och svängde med mössan. Han var bestämdt också den störste svensk-entusiasten af alla.

Nu ringde eskaderns klockor åtta glas, hvilket var detsamma som klockan tolf.

Och så inträdde en nästan högtidlig tystnad.

Man hörde intet af det förr i tiden vid liknande tillfällen så döfvande ljudet från spel och kettingar. Tyst gled de ofantliga ankarena upp under bogarna och omärkligt började pansarkolosserna skjuta fart söderut, med Marengo i spetsen. Samtliga svenskar inclusive torpargummorna hade stigit upp i sina båtar, tillropande fransmännen ett kraftigt farväl från våra landamären.

De fleste deltagarne i denna ovanliga scen kände nu kanske mer än någonsin det melankoliska intrycket af traktens åter plötsligt inträdda enslighet. Man tyckte de frätta, bistra fårorna i Snäppuddens hotande klipprand se ännu öfvergifnare och ödsligare ut och kunde knappast fatta, att pyntens låga, dvärgvridna martallar nyss varit vittnen till så mycket sprittande, internationelt lif.

Men herrskapet Watz kände intet intryck af den melankoli, som gjorde, att det nyss så lifliga

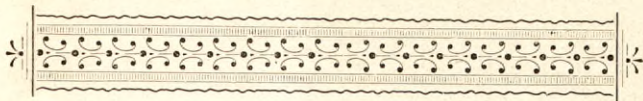
Sköttsundet kändes så ensligt som hade Glömskans häger stirrat ut från de vågslipade stenarna på den bistra Kuggholmen. De sutto akterut med armen om hvarandras lif, betraktande blott sin stora fotografi och sidenbanden, och fantiserande öfver hvar i våningen de skulle sätta dessa stolta minnen, så att de bäst skulle falla i ögonen på sina blifvande gäster för att visa dem, huru högt uppburna de varit af verdens finaste folk och inge dem en bättre tanke om husets soliditet, när tiden var inne för borgenspåskrifter och andra nyttiga transaktioner.

Konsten att komma fram är att veta begagna sina resurser och gripa tillfället i flykten, vore det i elfte timmen.

Ty om något skall hjälpa fröken Crapeau att få sin tjocke hjertevän upp till 5,000 kronor om året, hvilket är hennes billigaste äktenskapsvilkor, så är det denna kallblodiga oblyghet, som ej känner någon hänsyn. Hon vet också, att ingendera fått andra egenskaper, hvilka skulle berättiga dem ens till en torparens inkomst. Lefve oförskämdheten!

Tack vare denna nya svenska dygd, har just detta herrskap nu de flesta minnen från franska eskaderns ryktbara nordhafsresa. Men vi skola hoppas, att inte fransmännen lagt "Speldosans" bölanden för djupt på sina hjertan beträffande omdömet öfver vårt folk i allmänhet.

Brännmärket.

(Delvis efter en främmande idé.)

"Norlindrans krog" var belägen i en gränd ett stycke från södra varfvet. Den låg inte så nära, att byggmästaren, kvartersmannen eller kaptenerna kunde hålla utkik på, hvilka som halade in eller ut, men ej heller så aflägsat, att inte gosarna kunde kila dit i en "tvär vändning" och få sig supen med tilltugg. Om qvällarna gick det undan för fulla muggar; då brydde man sig katten i "basarna".

Madam Norlinder var en af stadens många gräsenkor, när hon i medio af trettioalet fick rättigheter till den der krogen. Vid denna tid började nämligen sjömännen allt oftare rymma från våra svenska kofferdifartyg och det hörde ej till det ovanliga, att de äkta männen bland dem ej läto höra af sig på åratat, hvarunder hustrurna utom den ständiga oron för sina gubbars öden äf-

ven fingo omsorgen att draga sig fram sjelfva jemte barnen, och sådana funnos nästan alltid.

Madam Norlinder utgjorde dock ett lyckligt, om just ej glädjande undantag från denna gräsenkornas allmänna, bedröfliga tillvaro.

Paret Norlinders äktenskap hade varit barnlöst, något som på goda skäl bör kunna räknas som en öfversvallande lycka för barnen, hvilka med all säkerhet inte skulle ha fått synnerliga skäl att prisa tillvaron i *det* föräldrahuset.

Hvad gräsenkesorgen beträffar, så kunde ingen någorlunda känslig själ gerna misstänka madam Norlinder för någon vidare ihållande saknad efter mannen. Ätminstone ej den, som en gång hört henne "skolera upp" sina bråkiga gäster, eller på det mest handgripliga sätt hyfva de bångstyrigaste ut i gränden. Nej, "Norlindran" hade nog egentligen aldrig haft sina anlag riktade åt det ömmare hållet.

Det var för resten ingen hemlighet bland grannarna, att hon hvarje gång mannen "gick för godt" *) alltid plägade kasta en göpen träkol från köksspisen efter honom, hvilket skulle utgöra ett hemligt meddel mot hans återkomst. Lasse hade dock kommit tillbaka flera resor, alltjemt stannat hemma tills han supit upp sin afräkning och derunder låtit henne som oftast smaka sina knytnäfvar, om hon behagat visa sig afvig mot *honom*. Han var en riktig jätte, den Lasse Norlinder.

*) Lemnade hemmet för att gå ombord.

Sista gången mannen tog hyra, kastade hon, på inråden af en finngumma, två rågade göpnar björkkol med litet skrapadt från vigselringen efter honom, och sedan hade Lasse Norlinder inte vidare hörts af.

Kapten Blom, hvarmed han senast gått till sjös, hade sålt fartyget i Havana på Kuba och besättningen hade fått "hemförskaflning". Men Norlinder kom inte hem och de flesta trodde honom vara död. Ingen af hans många skeppskamrater — han var vid den tiden en fyratio års man och hade seglat på sjön sedan sitt tolfte — hade sedan sett skymten af Lasse, ehuru de nog visste, hvar de annars skulle ha träffat honom. Ty ingen kände sjömanskrogarna och boardingmasters i världens största handelscentra bättre än Norlinder och man kunde tryggt hålla vad om, att han skulle ha lagt sig för ankar i någon af de der bugterna, så fort han fått sin afräkning och kommit på det torra.

Norlinder förblef borta i flera år och slutligen tänkte ingen mera på honom, knappast ens hans hustru. Om ej de få gånger någon äldre sjöbuss anmälde sig som friare. Ty krogrörelsen gick förträffligt och Norlindran ansågs vara ganska tät. Men ingen vågade höra sig för om giftas utan att först ha skaffat sig behöfligt "holländskt mod" medels minst ett dussin supar, och svaret lemnades alltid så att säga på rak arm och i en form, hvilken häfde hvarje tvifvel om dess fullkomliga uppriktighet.

“Jag har haft en djefvul en gång och *den* var alldeles nog för min lefvotid. För resten är det ingen säkerhet för, att han inte kommer till rätta, när en minst väntar det,” muttrade hon dock en gång den söndag timmerman Becklösen kom inklifvande i blå långrock och begärde henne till äkta. Han var en nykter, snål man och hade nog sina ärliga afsigter. Men hon stod ej att rubba.

Så att på Norlindran gick det ingen nöd, och man hviskade om, att hon hade stora sedlar på kistbotten.

* * *

Men “Nämn en sällhet, som varar beständigt?” suckar glunten.

Mannen, som alla trott för längesedan död, om inte just ordentligt begrafven, kom hem en vacker dag och intog utan vidare hedersplatsen i “lillkammar”, dit blott gamla “bäste männer” och sjökonstaplar släptes in om qvällarna.

Han medförde visserligen inga legitimationspapper. Men sådana behöfdes ej heller och det föll ingen gammal menniska in att tvifla på mannens äkthet. Nej, det var omöjligt att förneka Lasse Norlinders identitet, så utprägladt eget yttre hade han. Ingen hade någonsin i den staden sett en infödd kristen menniska med sådan uppnäsa och maken till utstående läppar. Också lefde en tradition, att hans mamma försett sig på “nigern”,

som en höst kommit hem med Stolpens skepp, hvilket frös inne och nödgades ligga qvar hela vintern, då svartingen gick omkring gatorna som ett spektakel.

Huru Norlindran i början tog detta opåräknade ingrepp i sitt sträfsamma lif, kunde krogbesökarna och grannarna ej riktigt komma på det klara med. Somliga berättade sig väl ha hört de otvetydiga ljuden af ett bittrare slagsmål. Men säkert är, att Lasse Norlinder inte tappat krafterna och åter blef herre i sitt hus och att madamen vid disken efter den betan förekom mindre kavat och högljudd än någon sett henne, sedan hon kommit sig upp.

Omsider blef Norlindran nästan dyster och kunde sitta långa stunder grubblande. Man märkte, att hon ryckte till, bara mannen kom ut och begärde ny uppsättning, ehuru denna anhållan i och för sig ej alls framställes i någon hotande eller särskildt högmäld ton. Det såg nästan ut som om hon numera ryste, så fort hon blott hörde hans röst.

Denna påtagliga förändring kunde ej undgå att väcka djup undran, isynnerhet hos hennes släktningar och dem, som kände henne närmare. Den kunde inte bara härleda sig från några våldsamheter från mannens sida, ty sådana hade hon tålt vid förut och inte mist humöret för så litet. På den tiden voro nämligen slagsmål mellan äkta makar inom de lägre samhällsklasserna ganska vanliga, och ingen fäste synnerlig vikt dervid. Åhnej, det var nog andra ugglor i den mossen!

Brodern, en gammal båtsman, hade många gånger fört samtalet in på detta kapitel, när de voro på tu man hand. Men hon ville ingenting yppa, ehuru det gick så långt, att tårarne kommo fram, något som ingen sett de senare tjugo åren. Till slut, en söndagseftermiddag brast det dock riktigt löst. Norlindran förmådde ej bära den förfärliga bördan längre.

“Herre Gud, Anders,” snyftade hon. “Jag är inte blöter af mej, det vet då nå lite hvar, men jag har då vurri en hederlin menniska, tocke som jag vurri och är kummin af en hederlin slägt, som aldri haft te göra med hvasken stadstjenare eller broforser *). Men nu -- jess guss sönn **), de är så en kan bi ifrån sej raväg — —“

Den manhaftiga madamen satte till att stortjuta; hela den väldiga köttmassan skälfde som af frossan.

“Hur är de fatt, Kajsa? Säg fritt ut, menniska, så blir du lättare,” hviskade brodern. “De är något sattyg om Lasse, de slör aldri fel. Si så, lätta opp dej, lätta opp dej!”

“Äh, Anders, jag tror jag går i ån raväg! Kan du tänka dej — Lasse har ett inbrändt märke på högra axeln. Han har — Gu hjelpe mej! — vurri gallerslaf***), sen han va här sist.“

*) Profosser.

***) Jesus, Guds son.

****) I Norrland mycket bruklig falsk accent.

“Gallerslaf? Gallerslaf? Hå, det var då för vådligt! Men de kan jag då allri tro ändå om svåger min. Han kunde nock vara me om lite af hvarje, men för att bi dömd te gallerslaf, så måtte de till en hel hoper och de vill jag ta'n fri för. Har du aldri frågt honom någe särskildt om de der?”

“Neej, jag tör*) inte. De bär så imot för reksten. Och om han också talte om ohygghelsen, så vurte de fälle inte nå bättre för mej i alla fall,“ gret Norlindran.

“Jag kan allri tro de, Kajsa, säger jag en gång till. Men nock vore de bättre, om han sjalf talte om, hur han fått de der brännmärke, så slapp du gå här och ängsla dej, stackare dej. Det vurte te minstene allri sämre. — Jag tror, jag sir mej go att få honom te språka nån gång, när han vurti lagom i tagene. Men då ska du hålla dej uta i krogrumme och inte släppa in nån mer till oss. Jag ska nock varsko dej, när tider blir.“

* * *

Båtsman Söderlund hade nyss kommit hem med “Gustaf Wasa” från en långtur på ej mindre än fem år. Också var af hela besättningen utom kaptenen han den ende som återvände med skeppet,

*) Vågar.

hvarför han vid afräkningen af redaren, konsul Brantman, fick en gratifikation af hundra rdr banko.

Söderlund, hvilken, som man ser, var en mäktig hyggelig karl, kände dock en oemotståndlig lust att blöta en liten del af denna gård åt sitt femåriga välförhållande. Och som han bland andra nyheter fått höra, att hans gamle skeppskamrat Norlinder omsider äfven åter dykt upp i fädernestaden, beslöt han helsa på den välkända sjömanskrogen vid varfvet för att höra, hvar Norlindrans man hållit hus den långa tid han varit försvunnen.

Han tog vägen öfver varfvet och det slumpade så till, att han gick förbi beckhuset, der Wallström, Norlindrans bror, som bäst höll på att svärja upp med ett par pojkar, som låtit becgrytan koka öfver.

Han tog honom med sig från denna dubbelt hetsande sysselsättning bort till Norlindrans, hvilket mötte så mycket mindre hinder som varfsklockan just pinglade åtta, hvilket sommartiden var sluttimmen för arbetet.

Det blef glädje och gamman, när de bägge sjöbjörnarna återsågo hvarandra. De hade ej träfats under tio år och hade naturligtvis mycket att öfverhåla å ömse sidor.

Söderlund slog genast upp språklådan och berättade mycket från sin senaste långresa med kapten Skidner, som måst byta om besättning i hvar enda hamn, allt sedan de första svenskarna rymt. Skidner var inte sämre han än skepparne som mest. Men gossarna, som nu växt upp, voro inte

mer så dumma, att de ville segla för en usel hyra och gröt, ärter, grönt fläsk och skeppsknallar som gatstenar, när de kunde få dubbelt upp hos yankees, mat som hos de finaste herrskap i land och färskt hvetebröd hvarje dag så mycket de orkade äta.

“Just det, deri sitter hela besticke“, anmärkte Norlinder. “Vi ha för uselt lefverne i våra fartyg och det vill våra bondmagar till att inte gå åt utaf skörbjuggen första resan. — Men apperpå det, så stannar ni här hela qvällen gubbar. Jag ska säga till mor, att hon låter oss få en ordentlin lobscouse, sådan jag lärt henne laga den och fulla ransoner.“

“Tackar som bjuder. Men jag har också tagi på mej spändersbyxerna i dag,“ menade Söderlund “och nu ska vi ha oss ett bunkalag ordentligt stångjern att styfva fockhalsarna me.“

Bränvin och tilltugg stodo snart på bordet, och Wallström hade gifvit systemen en vink att vara försiktig och ej släppa några “opartiska“ in i innerrummet.

Ty nu, om någonsin, skulle Norlinder hala fram med, hvarifrån han fått det der ohyggliga märket, hvars skugga mäktat kasta mörk förtviflan till och med öfver en så kraftfull själ som värdinnans på den vildaste bland stadens sjömanskrogar.

När gubbarna tagit sig några “törnar“, under hvilka Wallström gjort ett par fruktlösa försök att bringa samspråket på den bog han ville, satte Sö-

derlund mera rak kurs genom att slå fram: "Nåå, hvar har du hållit till alla de här åren, Norlinder då?"

"Jag? Åh, jag har hållits och katthalsat ute ve Nynäs, Sikvik*) och på de der höjderna," svarade Norlinder, utan att blinka.

"Kan nån tänka de!" skrattade svågern. "Och du hade likaväl aldri känt dej luten nån gång under hela tiden te gå in till ankars i den här bugten, hva?"

"Neej, dæfveln brekke mej, aldrig en smul! Jag var för rädd om gummans pengar och rinummé, förstår ni. Jag ville låta henne få god tid att komma sej för i affärderne."

"Skål på dej, gamle lufver!" ropade Söderlund gapskrattande. "De va nock inte så illa uträknadt. — Men nu har hon rinummén och slantarna me, så nu kan du gerna kasta loss, brassa fyrkant och styra rak kurs. Du är ju bara bland gamla vänner."

"Well, kör i kylan! Det kan då så vara att låta ett par ordentliga old salts, som engelsman säger, titta igenom min logg; men hin håle måtte skrifva qvinfolken några tocka der yarn på näsan. Lofvar ni hålla eran fula mun, så ska ni få höra på ymsa delar, som ingen af er har varit me på, så mycke ni tycker ni dansat om derute. — Hit med labbarna!"

---

*) Uddar, belägna strax utanför hamninloppet till staden.

De bägge sjömännen sträckte fram sina valkiga näfvar och der trycktes inga falska tag den gången i Norlindrans sanctuarium.

* * *

Du va ju med briggen, du Söderlund, så du vet lika bra som jag, hvilken seglare hon var. Och det visste dom för resten lite hvar i Vestindien, så det var inte underligt, att Blommen fick order om att sälja Daphne i Havana, för der behöfde somliga herrar skutor, som kunde lägga på schap-pen. Det var en långbent, glosögd yankee, kapten Jeremy Taylor, som sett henne i sjön och länge gått och spikulerat att lägga femman på henne.

Nå, gubben Wikman fick orimligt betaldt för henne och hade låtit lägga ut spanten till en alldeles lika brigg på samma lafve, der Daphne slagits ut, innan hon gick till sjös, så han trodde han skulle få hennes make — —“

“Men den spickklasion bedrog han sej på likväl. För, fast Diana bygdes efter precis samma ritning och på samma stapelbädd, blef hon aldrig samma skuta på långa vägar,” anmärkte Wallström.

Nå, vi visste ju alla ombord, att yankeen köpt Daphne till slafträ-dare. Nu hölls det då inte så värst simpelt ändå den tiden att segla med en tocken, men ingen af besättningen va just hågad att gå med honom, fast han bjöd hyror, som va orimliga rent åf.

“Joo, nock minns jag de,” afbröt Söderlund. “Men fan måtte ändå ge sej till slafhandlare. Och så var det inte utan sin risk — —”

Men jag hade fattat ett sånt märkvärdigt tycke för den der skutan, så jag ville ogerna skiljas ve henne — —

“Skyll på — —”

Ta det för hva tusan ni vill, så slipper jag skrifta mej. Pengar ä alltid pengar, bara en väl får hala in afräkningen. Jag var för resten inte så bang den tiden, utan följde med min gamla galanta öfver till slafkusten, fast yankeen döpt om henne till “Sarah“ efter hustrun, som lär ha hållit nykterhetsvärdshus i en metodistförsamling hemma i Amerika, medan mannen jobbade i ebenholtz.

Nå, Sarah smälde ju lika högt som Daphne, och kapten Taylor ångrade ingen gång, att han betalt henne sex gånger öfver skeppsvärdet. Hon visade snart hvad hon dugde till, när det gälde att begagna hälarne och gjorde en ypperlig affär just extra på sin lättfotighet.

Yankeen var smart och tog, se ni, sin tjocka avance på att narra efter sej örlogsmännen, som låg der i bugterna på bevakning och få dem väl ur vägen, så att de andra slafskeppen kunde smyga sin kos. Såna handtag tog han sina halfdussin svartingar pr skrof för och kontant på köpet.

Men just som vi hade lasten full, kom en splitterny fregatt ut dit, som snart visade sig kunna ta lofven af sjelfva Sarah. Det abret gjorde, att vi

måste gömma oss i en träskig vik, tills vi kunde passa på och kila ut vid något tillfälle, då fregatten gått längre uppåt kusten.

Hur vi nu rotade der bland de dyiga mangrovebuskarna, feck en helan hop febern och strök med som fluger, bå nigrar och hvita, så att jag rymde min väg en natt inåt landet, der luften är mindre förpestad än nere i kustträskena.

Nå, det var inte för roligt i skogarna heller för resten, fullt med ormar tjocka som kablar och lejon och elefanter och andra odjur, så att jag var glad, när jag kom till en nigerby, om dom också skulle råka vara menniskoätare, efter lifvet en gång ändå ska gå.

Men dom va inte så farliga, svartingarna, jag kom i slanger med. Knappast hade dom fått ögonen på mej — jag måtte ha sett ut som en riktig skogsdjefvul, halfnaken som jag var och grå utaf torkad lerdy — förrän dom tjöt och sprang ur sina kojor bort till skogs och tordes inte fram, förrän jag satt upp skjortan på en stång och viftat som med en parlamentärflagg.

Jag hade tagit in i den största rörkojan och som jag förstod mig på deras religion en smula, kastade jag mej framför en liten träkubbe med hvitlimmadt ansigte och sotade ögon, som skulle låssas föreställa en afgud. Och tillräckligt ful var han för den delen, fast annars illa gjord.

Nå, nigrarne trängdes att få komma in och si på, hur jag åbakade mej framför hvad dom kallade

sin fetisch, och det dröjde inte länge, förrän presten deras eller midicinmannen — det kommer på ett ut — låtsades ta mej för kontant och sa åt sina nigrar, att jag var ett extra helgon, som fallit ner ifrån himmeln midt bland dom, bara för till att göra deras lycka.

En sån tur hade dom stackarna väl aldrig haft förut, så att egaren till kojan tvangs att afstå den, och man skickade mej en hoper svarta qvinfolk till hustrur och fullt opp med mat och en sorts öl, som man blef qvacklig i kroppen utåf, innan man blef van vid det. Jag lefde som en prins och folk kom långa vägar för att låta spå sej och få skyddsmedaljer mot sjukdomar och tur i kärlek och sånt, som fins i svartkonstböckerna. Jag delade afgiften med kanaljepresten, som låtsades vara tolk, fast han inte förstod ett ord af hva jag sa och vred och vände sej som en orm, för till att visa mej sin dyrkan. Jag kunde förstå, att den svarta skurken slackat åf i sin profession och räknat ut att begagna mej som en sorts bulvan, för till att hjälpa opp sina affärder. Han hade välan spått galet väder så många gånger, så folket inte längre trodde honom.

Emillertid hade dom på fregatten luktat opp, att det fanns en hvit man i nigerbyn. Och som sådana der borta inte gerna göra mera än ett slags business, lade en djerf kadettkanalje med några man i land för att preja mej. Men efter som jag hade svårare att göra ihop en historia för dom om

hur jag kommit dit, än för nigrarna och inte ville riskera fästning och kanske rånocken för slafhandel, så inbillade jag nigrarna, att jag låg i gurgel med kungen utåf England, som inkom, skickat, dit fregatten för att lägga femman på mej.

Den uppenbarelsen gjorde nigrarna utom sej och dom rusade till presten och ba honom för allan del rädda derasses helgon. Och som den göken väl tyckte jag var bra att ha och vinsta på ännu en tid bortåt, tog han mej åsides och gned in mej med en sorts olja från flaggknappen till kölsvinet så pass, att jag blef alldeles kölsvart och inte kunde skilja mej själf från nigrarna qvarten efter.

Så band jag en trasa kring lifvet och satte mej framför kojan och krossade korn, och inte ett smack sa engelsmännen åt mej, fast dom kryssade förbi mångfaldiga gånger. Dom försökte pumpa presten, men han ljög i dom, att en hvit varit der nyligen och blifvit bortförd åf en menniskoätare till en festmiddag hos en kung långt in i landet.

Engelsmännerna gaf sej också i väg, men den, som inte lika lätt försvann, var min nya kolör — förbanne den så visst!

Det gick om ett par tre dar och jag trodde det svarta skulle nötas af pö om pö. Men, fan ock, mitt skinn vardt priciss likadant, fast jag la mej i blöt och gned utåf alla krafter. Den färgen geck inte ur — jag vände jag varit tyskt kattun i stället.

När jag så ba prestfiluren hjelpa mej till att bli hvit igen, skakade han på sitt ullhufvud och

mente tro på, att han inte gjort sej så mycket besvär för att skiljas från mitt sällskap i bråkastet. Han kunde nog förvandla en hvit till niger, sa han, men att göra om svart skinn till hvitt, si, *det* var dom bet för, det kunde ingen midicinman trolle med, teminstingen der på trakten, mente den fulingen.

Jag var nästan säker på att han ljög, men såg nog, att han aldrig skulle göra om mej med godo. Bara på tving kunde jag få den skurken till det, och som allt här i verlden går ut på affärder på bland hvita och svarta, satte jag mej i sinnet på att ruinera hans rörelse, så att han snart skulle önska mej för hin i våld och hvit igen.

Derföre så sa jag opp kompaniskapet med honom och yxade till en afgud, två gånger så stor och ryslig som hanses och riggade till ett ofantligt skjul öfver min gubbe och höll ett sånt halloande kring honom, att nigrarne gaf sin gamle midicinman på båten och strömmade till min afgud, särdeles sen jag skrubbat mej till den grad ihärdigt med den der nötoljan, så nigrarna själfva skiftade rent åf i brunt långsides med mej.

Det stod också inte på, förrän sjelfva nigerkungen feck nys om mej och skickade efter mej till sin hufvudstad, som låg ett stycke opp i landet.

Nå, jag sträckte opp mej så godt jag kunde, men det behöfdes inte mycken ståt med den kungen. Själff stata han bara i en gammal rödrutig väst och ett par snedgångna sjöstöflar, som han la åf, när han var civil.

Jag föll honom på läppen med samma, så att han gjorde mej till sin högra hand, priciss som Farao gjorde med Josef. Han lät köra bort sin förriga öfversteprest, trollkarl och medicinman, och jag flyttade in i hanses hus och började spå regn och nerkalla förbannelser öfver kungens fiender, som jag åtog mej att förgifta hela högen, eftersom alla trodde jag kunde det.

Den affockade öfverstepresten tog mej jemt och samt om halsen, men jag lät inte lura mig till något kompiss med *honom*, för jag hade haft nog af min gamla ommålare i byn.

Då gaf han sej hundra gubbar på att få bort mej på något knepigt sätt.

Och illmarigt nog stälde han till, det kan inte nekas.

Jag fick snart si, hur han geck och spånslog med midicinmannen från den der byn, så jag kunde förstå dom båda midicinrarna skulle kuckla ihop någe extra.

En vacker dag ba kungens f. d. trollkarl mej följa sej in i skogen. Vi hade inte kommit så långt, förrän han stannade framför en sorts svamp, som såg ut liksom våra kopparsexskillingslantor ungefär, fast tjockare.

Han tog svampen, gnodde den mot insidan af min hand och jag hoppade i himlens sky, när jag varskodde en hvit strimma i skinnet.

Aha 'tänkte jag, så att *der* ha vi ägget.

Jag ville tvärt på skifvan plocka hem med mej en hel hög såna der svampar. Men det fanns inga fler i granskapet och jag misstänker, att medicinrarna plockat bort resten med flit. Dom kanaljerna hade gjort opp sitt svarta bestick på den manövern.

När jag gnott en stund utan att få tag i flera utåf den kopparfärgade svampen, lugnade kungens f. d. trollkarl mej med, att han skulle skaffa fullt opp med svamp för att göra mej till kristen meniska igen, om jag bara inte ginge till kungen på några dar.

Jag var naturligtvis ifrig att bli hvit igen och komma ifrån nigerbyket så fort som möjligt, så jag gjorde som han ba mej och gaf tusan hans majestät, fast han skickade bud på bud efter mej.

Det var bara hva den gamla markattan Umlambaba lurade på. Kungen hade ibland anfall af trillirium, som han supit på sej i sorgen öfver att han slagit ihjäl en favorithustru. Dom till och med hviskade, att han ätit opp henne och derföre sökte förhärda sej med drickande. Hans majestät brukade si hvita djeflar, när dillen satte åt en som värst. Det är efter niggerfason, se ni.

Nu drogs han just med dom för momangen och när jag nu inte kom, skickade hans hoffolk efter Umlambaba, i brist på bättre. Den bofven passade på tillfället och smäckte ihop, att gudarna blitt arga och inte skulle bli goa igen, med mindre än dom fick en hvit till offer. Ock så sa den racka-

ren, att den hvite mannen inte befann sig långt borta, utan vore hvarken mer eller mindre än just den bedragare, som skjutit ut honom själf ur kungens höga ynnest. Jag hade trollat mej svart i en hastig vändning, förstås för till att förderfva hela derases stad, men han — Umlambaba den fähund! — han hade gubevars kommit underfund med trolldomen och redan gjort en del af handen hvit igen på den falske medicinmannen.

Allt det der och mera till feck nigerkonungen i sej under en ljus mellanstund och befalte genast, att jag skulle sejsas och sättas på gödning, så gudarne hanses skulle få sej ett busmål längre fram. Fanken vete, om inte den der räfven Umlanbaba spikulerade på att få "offra" mej ensammen. Nog af, innan jag hann komma underfund med den svarta anläggningen, hade man kastat mej ner i ett stinkande hål, dit hvarken sol eller mån lyste.

Det var just inte svårt att förstå, hva som vände mej och jag höll just på att göra mej klar för sista resan, när jag med ens får höra ett tjut som om alla helvetets bandhundar börjat yla, och in i stan störtar en mängd främmande svartingar med spjut och klubber i högsta hugg.

De mordiska djeflarna hade, som alltid der är brukligt mellan fiendliga folk, lurat sej dit midt i natten, tändt på öfverallt och ryckte i förvirringen med sej allt hvad de kunde få tag i. Mej hade en axelbred, svår huggare kastat på ryggen och jumpat åf med genom skogarna. Vi var en helan

hop, som bars och släpades i flera timmar åf de der vildarna, som inte just betedde sig värst höfligt mot passagerarna, det vill jag lofva.

Ändtligen gjorde vi halt och hva får jag si, om inte dom fördömdade träsken och dom der långa luftrötterna på mangroveträden hängande ner i dyn! Och när så vi kom ända ner till flodmynningen, hvem ligger der, om inte Sarah, min gamla brigg?! Jag ville ha gett mycke för att hon hetat Daphne och haft mina förra kamrater ombord.

Jag hann knappast gapa på henne, förrän jag hoppade till vid att ett eldrött jern fräste kring öronen och sattes mot min ena axel, hvarpå jag bums kastades hufvudstupa i en kanot och roddes ut till briggen. Det var ferm expedition, ska ni tro.

“Stopp och belägg der!” skrek svågern. “Vardt du verkligen märkt med brännmärke, din stackare?”

“Visst vardt jag det! Jag har märket qvar än på axeln. Vill ni si det?”

“Nej, fy tusan!” sade Björklund rysande. “Men aldrig har jag då hört, att dom märker nigerslafvarne som får heller.”

“Jo, si det var flere slaffaktorer nere ve landningsplatsen och dom märkte hvar och en utåf de nigrar dom köpte med särskilda märken för att sedan inte blanda bort dom i lastrummet.”

“Åhå — på det viset! Nå, nu förstår jag,” mumlade Wallström.

“Förstår du! Hva fan menar du?” skrek Norlinder och blängde argt på svågern.

“Kors, ingenting. Det var med mej som med Björklund här. Jag hade aldrig hört talas om att dom brännmärkte nigrar priciss som gallerslafvar.”

Du är så lik en “gallerslaf” du. — Nå, när vi kommit ombord och skulle stufvas i lastrummet, hva ge ni för det, om jag inte bland kamraterna feck syn på — kungen och den satans Umlambaba, bägge bakbundna och märkta? Och det var inte utan, att den synen tog bort en god del åf svedan, när jag tänkte på, att dom gått miste om kalopsen på mej.

Annars hade man just inte mycken tid att tänka, för inom ett par röda minuter var vi under däck och jag minns inte någe sedan — jag måtte ha svimmat eller somnat utåf utmattning efter det der kattrakandet — förrän jag vaknade i kolmörker och en ryslig hetta med någons stortå i min mun och min egen placerad i ett främmande öga, efter hva jag kunde tycka. Åf plaskningen utombords hörde jag, att vi var till sjös, och när jag blifvit van att si i mörkret en smula, opptäckte jag några nigrar, som kramat ihop sej som bin vid en öppen sidport i lovart, der vinden och sjöstänket spelade in.

Men det var aldrig lönt att tänka tränga sej dit, hur jag bökade bland ullhufvudena. Till slut kraflade jag mej opp så högt, att jag kände en lucka öfver mej och hva bättre var, hon hade inte blifvit skalkad ännu. Jag körde också opp skallmejan öfver däck, som nu var vått af sjön, som piskade öfver relingen.

Åh, aldrig i min lefvotid har jag känt mig så glad som just då, när jag såg min goa, gamla skuta väl ute från denna fördömdade kust med en så styf morgonbris, att gastarna redan gått opp och höll på att ta ett ref i märsseglen. Det smakade nästan bättre än en stor sup, må ni tro!

Somliga stod ve förmärsfallet, klara att sträcka opp rån. Jag kände inte igen någon för att vara af mina senaste skeppskamrater, änskönt *dom* inte priciss heller va några helgonbilder. Men *dom* här såg ut som riktiga sjöröfvare hvareviga en, mulatter och portugisare, hva jag kunde tycka. Den enda jag kände igen var den glosögde yankeeskepparen, som hin inte tycktes ha velat ha ännu.

Imillertid sjöng jag ut åt *dom*:

“Hallå, gossar, kom och hjälp mej opp ur det här beknipe. Ge mej ett tag i löparen, gubbar!”

Två kommer fram och grinar mej midt i synen. Den ena hade en handspak i högsta hugg.

“Håll an en bit!” skriker jag. “Jag är så fan och ingen niger, fast jag händelsevis råkar till och vara svart för tillfället. Jag är en första klassens europé, med de hvitista för reksten, en ordentlig gammal svensk — —”

Kapten Taylor hade hört mitt skrik och kommer framgänslande på sina långa koben.

“Hallå, kapten Taylor“, säger jag, “hjälp mej ur det här klistre och jag ska segla med briggen för bara maten. Kapten känner ju mej, för jag

seglade med briggen för nån tid sen — Tom Bowling, som väl kapten minns.“

“Satans illmarigt nigerkräk den här“, snörflade den kallblodige yankeen. “Gör honom lite mindre talför, gossar. Somliga plantageegare köper hellre döfstumma, för en tocken pratar mindre, men arbetar mer och den här gubben ser ut att horka en smula.“

Well, lappsalfva mej gubbar, om inte dom blodhundarna drog knif och tänkte skära ut min tunga. Men just då sjöngs det ut till väders, så att dom måtte bort och sträcka märsséglen.

Jag vill inte säga hva jag kände, när dom hade gjort fast fallen, då till all lycka utkiken varskodde en seglare komma lomandes ur tjockan.

Och nu minsann feck dom annat att sköta, de bangditerna, för seglaren befanns vara den nya fre-gatten, som också mycket riktigt till slut nöp våran brigg med allt bå svart, gult, hvitt och måladt som deruti var.

Godt och väl för nigrarna, att vi blef fria. De hade framför sej den förfärliga resan — “the middlepassage“ — hvarunder halfparten pinas ihjäl eller hyfvas öfver bord för att slippa ifrån tullen, när skepparen ser, att en del ändå ä så ussliga, så dom inte kan säljas.*)

* Kapten Owen säger i sin rapport till engelska amiralitetet 1823 angående slafhandeln på afrikanska kusten: “De fartyg, som begagnas i denna trafik, anse sig göra en utmärkt resa, om de få behålla en tredjedel af det inskeppade

Men för mej blef det så lagom trifligt att komma tebaks till den der nigerstan på ny kula. Det hade varit sak samma som att låta den för-supna kungen och hans illmariga midicinman göra kål på mej till hemkomstöl — —

“Hu, tala aldri om’et!” afbröt svågern rysande.

Inte heller tordes jag skrifva mej för engelsmännen på fregatten, förtsatte Norlinder, för då hade jag haft tusan så svårt att förklara, hvarför jag låtit svärta mej, och jag var lika nöjd om deras handklofvar som det svarta afgrundshålet hos nigerkungen.

Klokast var till att knalla sej åf så fort som möjligt, fast allt vändes ut och in i mej, när jag tänkte på, att jag nu skulle förbli niger i all min dar, eftersom jag vardt piskad lemna det land, der den der sexskillingssvampen växte.

Men nöden har ju ingen lag och så gick jag ombord på en yankeebark, som skulle segla dagen derpå, och yppade så mycket jag kunde utåf min historia för skepparen och erbjöd honom att ta mej öfver till Amerika mot att jag geck med honom som matros för bara maten.

“Lustig historia den der,” sa skepparen fryntligt. “Jo bevars, hva du får gå med mej. Amerika är frihetens land, om något, ska du si. Der finns en hoper färgade gentlemän i kolörta handskar och

antalet. Några äro nog lyckliga att få landa hälften af sina laster vid lif.”

Buxton, “The african slave Trade.”

hvita fadermördare, och när jag sist for hemifrån, hörde jag, att en sån sprätthök var på förslag till prisident. Så välkommen ombord," sa yankeen, och skakade hand med mej så hjertligt och vänligt, så det gjorde riktigt godt i mej.

Värre blef det med folke. Anfäkta mej, om inte dom matadorerna höll sej för goa att umgås med mej, så att jag måste kvartera in mej hos stewarten, som var en niger.

Imillertid geck allt bra för reksten och vi gjorde en qvick resa öfver till Savannah. När ankaret var i botten, går jag akterut till kapten Jameson för att ta afske.

"Jaså," säger han vänlig som alltid, "ja visst ja, du har naturligtvis din frihet att gå, när du behagar. Det är ingen bräcken med det, nej. Men kanske du inte har nån bekant här på platsen och du har ju inga pengar heller, så vidt jag kan förstå, stackare. Jag ska fara oppför floden och helsa på en vän, som jag kan lägga ett ord hos för dej, min gode man. Jag kan ju betala biljetten, om så är."

Naturligtvis geck jag in på att få mej ett godt jobb för tillfället, så jag kunde få en klädtrasa på mej, och så spasserade vi till en ångbåt, som satte oss i land vid ett vackert landthus, der jag slog mej ner på verandan, medan kaptenen och hans vän åt middag.

Värden tittade ett par gånger ut genom dörrn och såg på mej väl och länge och så hviskade dom

med hvarandra. Men sen var det tyst en stund, tills jag hörde dom skramla med pengar.

Efter en stund kommer kapten Jameson ut till mej och säger mildt och lungt med sin pipiga röst: "Det var allt en väl kryddad historia du slog i mej derborta på kusten, Cæsar."

"Historia? Det var ingen historia — det var rama sanningen från början till slut," skrek jag, för nu behöfde jag ju inte längre krusa, när jag kommit till ett land, där man är fri och kan få arbete hvar som helst.

"Ja, du kan ju kalla det för hva du vill; men lögner måste låta lite resonligare här på trakten, för att tas för kontant," mente kaptenen.

"Lögner? Hva är det kapten menar?" skriker jag och börjar ta humör.

"Inga dumheter, Cæsar," säger han ändå mildare och pekar åt mej som jag varit en barnunge, "var inte ditt namn Cæsar eller *var* det Pompej, jag är inte riktigt säker?"

"Åt fanders med era Cæsarar, och pompa mej hit och pompa mej dit!" ryter jag. "Jag heter Andrew Jones, det vet ni nog." För så lydde det namn jag oppgaf, när jag kom ombord till honom.

"Åhja, kära hjertandes, hvarför inte lika gerna våran president, general Andrew Jackson med samma?" hånade den fähund. "Men jag kan säga dej, hvilken stam du är åf, din svarta rackare der. Du är en ordentlig, ren, oförfalskad kongo-niger, det är just jemt hva du är. Dom svartare åf er svänger sej nu med,

att ni blifvit färgade, gubevars. Bah, liksom inte hvar kristen menniska kan si brandmärket på din axel, min gubbe, och hva betyder dom der hedniska tatueringarna på undre armen? Kanske dom också ä ditmålade, hva?"

"Hedniska?" skrek jag och höll upp min arm. "Det här är Gefle vapen, som sitter på hvar kardus tobak hemma. Jag är född i den stan, förstår ni. Se här: ett ankare med en krona öfver."

"Krona! Hva bry vi oss om kronor här i landet? För reksten kan du ju inte tala ordentlig amerikanska, din lymmel!"

"Det hindrar inte, att jag är lika hvit som ni, kaptan, och ett strå hvitare med, om det kniper. Hade jag bara några af dom der kopparfärgade svamparna, skulle ni få si!" skrek jag utom mej.

"Hvar växer dom?" frågade den filuren och såg igen ut som han varit min bästa vän.

"Bort i Afrikat," säger jag, "och det var synd jag inte hann lägga femman på ett par utåf den sorten."

"Hååå — jåså. Nå, det är då för väl, att dom inte växer här. Vi ska inte besvära oss med att skicka efter dom så långt bort, inkom för din räkning, vännen min. Ett fribref vore bra mycket bättre här, ty det tjenar till ingenting att komma hit med svart skinn och tänka lägga sej ombord med hvita lagar. För reksten har du tillräcklig niggerfason på klyset utom färgen, vän Cæsar."

Det var för mycket och jag hotade lägga ka-

naljen på klaffen, så att han sprang innanför dörren igen; men derifrån hviskade han ut så hvasst som om han skurit mej med rakknif:

“Det är inte värdt du försöker rymma, din svarta fuling, för då ska det här folke lära dej tro slafhandlarstyrmän vara ena riktiga englar. Och låt dom inte höra en halfdragen anda om nötoljan eller svampen och all den der smörjan, och det vill inte jag heller för din egen skull, Cæsar, min gosse, för då gör dom dej tyst för alltid — —“

“Hvilka dom?” frågade jag och ryste när jag kom ihåg slidknifvarna på briggen.

“Folke på den här plantagen, dit jag sålt dej,” hviskade han, lade fingret på munnen och drog igen dörren.

“Kan nån tänka sej en sån rackare!” utropade de bägge pinröda åhörarne på samma gång och i alldeles samma ordalag.

Men Norlinder vinkade åt dem att lugna sina upprörda känslor, ty nu kom på ett stort fat inseglande den väntade lobscousen, en härligt doftande blandning af kött, fläsk, potatis och rifvet bröd, som fått stå och puttra långsamt vid sakta eld under trägna brassningar, tills den blifvit som ett segt mos, i hvars midt mutter Norlinder huggit upp liksom en storlucka, som fylts med vispadt smör.

Detta var mums för gamla sjöbjörnar, isynnerhet som lobscousen var en favoriträtt akterut, hvilket

*) Här i landet kallad Lappkojs, Lappskej jemte flere andra underliga benämningar.

gjorde, att den smakade dubbelt godt vid tanken på, att de nu åto som kaptener.

Men så spändt var deras intresse att få höra, huruledes Norlinder blifvit hvit igen, att lobscousen expedierades med mera hast och mindre intresse än annars skulle ha varit fallet.

* * *

Knappt hade därför pigan försvunnit efter en uppsättning mörkbruna romtoddar, förrän Björklund började: "Nåå, Lasse, hur bar du dej åt på plantagen? Måste du gå in på, att den der smylen sålde dej som man säljer en kalf?"

Ja visst, det var ett öde och ingen hjälp för det, fortsatte Norlinder. Jag var ju i deras händer och hade inga papper och inga vänner. Det var omöjligt att komma till någon konsul. Uppsyningsmannen höll tummen på ögat på mej om dagen och om natten hade dom stora blodhundar och höga plank kring vårt logis. Så det dugde inte att mucka.

Jag visste också hålla mun. Den fördömde kapten Jameson hade för resten sagt, att jag inte kunde engelska och snart började nigrarna ta mej för en importerad afrikansk nigerkung, som var för stolt att tala och hyllade mej på alla möjliga sätt.

På det viset höll jag på i flera år. Samma jobb dag ut och dag in. Jag blef svartare och svartare och tyckte till slut, att hela min själ också

blef alldeles kolsvart, och jag lystrade till Cæsar som om jag aldrig haft något annat namn. På rymma var aldrig värdt att tänka, så länge skinnet var svart som sot och Afrika låg der det ligger. Så jag har funnit, mina vänner, att en menniska på längden verkligen kan förvandlas till en riktig nigerslaf, om hon också vore en första klassens hvit ärkeengel ifrån början.

Nåväl, en dag är jag ute med några stycken nigrar och hugger ved åt sockerqvarnen, då jag plötsligt mellan några ormbunkar får se en hoper svampar, pricis lika som dom medicinmannen visade mej i Afrika. Ni kan tro, jag plockade tillräckligt för att måla om tio man och gömde dom i min stora hatt. Och samma qväll smiter jag ut i skogen — jag hade för längesen gjort mej ett särskildt smyghål — och skrubbar mej med svamparne från hjessan till fotabjellet ända tills dagen gryr.

Om en menniska nånsin känt sej nyfiken att titta sej i en spegel, så var det väl jag för att si, hvilken kolör jag nu hade; och om nån haft orsak att bli pin tokig af glädje, så var det väl Lasse Norlinder, när han opptäckte, att han blifvit smällhvitt igen. Åh, ni kan tro, gubbar, jag kände mej som en splitterny menniska från för till akter, lita på det!

Jag hade gått ner till floden för att spegla mej. Men så fort jag såg, att jag kommit klar från hela svärtan, kan ni tänka er, att jag inte sinkade med

att hyfva hvarenda trasa åf de fördömda slafpalterna under buskarna.

Och så störtade jag i vattnet för att inte lemna något spår åt blodhundarna.

Jag hade mycket väl lärt mej deras praktik, så jag visste, hur jag skulle smita undan. Gömde mej i träd vid flodstranden och släppte mej i vattnet igen, så fort jag hvilat ut lite.

Ändtligen kom jag till en hamnplats, ett stycke från stan, der det låg en hoper fartyg, och båtar kilade åf och till.

Nå, jag hade inte en klädtrasa på mej och hur jag skulle bli oppriggad, visste jag inte mer än den stund jag vardt född. Jag var ju också alldeles som om jag nyss kommit till verlden på ny kula.

Men det dugde inte att hutla länge, för en hvit man utan en tråd på kroppen är inte mycket att ge emellan på äfven mot en niger öfverallt i den civiliserade verlden.

Jag sam omkring och dök ibland liksom jag hållit på och badat, och så snörflar jag till med den värsta yankeeplogg i näsan och frågar, om man sett till några kläder, tills en hoper folk samlades på kajen.

“Hör på, go vänner,” skriker jag, “har ingen åf er sitt till mina kläder?”

“Nej,” svarar en i hopen. “Gissar någon tras-hank sprungit bort med dom.”

“Hur mycke kunde kläderna vara värda?” frågte en annan.

Dom der amerikanarna tänker då aldrig på annat än hva en sak gäller i dollars. Dom skulle nog ha låtit mej gå till botten, medan dom försökt få reda på, hur mycke jag lagt ut för byxor och väst och bonjour och spelsnock och klocka och ett som annat.

“Jag kommer inte för tillfället ihåg just priciss hvad dom kostade,” skrek jag. “Men sprittsprängande nya va dom och en gentil bäfverhatt hade jag med mitt namn i innanfodret. Jag är kapten på ett skepp, som ligger i Charleston och har rest hit för att göra opp ett certeparti. Men som jag inte står ut med eran hetta härnere, så tog jag mej ett bad i hastigheten här och nu har dom stulit bort kläderna.”

Och som det kostade lika mycket, så anförtrodde jag dom på köpet, att jag hade sedlar till flera hundra dollars i byxfickerna.

I detsamma kom slafjägarne, som varit på språng efter mej, sättandes ned till kajen och får höra hva jag slog i medborgarna.

“Såg kapten till nån niger, då kapten klädde af sej?” frågade den ene af dem.

“Ja, jag tror väl — — en lång baddare — — ovanligt svart,” svarade jag.

“Det var Cæsar,” skrek karlen. “Såg kapten, hvart han tog vägen?”

“Jag tyckte nästan han tog en båt och satte öfver floden.”

“Nå, då har ingen annan än den satans för-rymda nigern huggit kläderna, men vi ska nog ta fatt på'n efter kaptens anvisning,” skrek dom och for tvärs öfver floden.

“Glöm inte att se efter i byxfickerna! Det kan nog hända, att den gynnaren luktat opp pengarna och stoppat dom på sej,” ropar jag efter de bägge karlarna och deras förskräckliga hundar.

Under tiden hade allt mera folk packats på kajen, men de bara gapade som en skock nyfikna apor.

“Hallå, go vänner,” sjunger jag ut igen, “här förkyler jag mej snart, om jag ska ligga och skrifta mej längre, så jag gissar jag blir tvungen gå i land som jag befinns.”

“Gissar ni låter bli, jag,” sa en, som såg ut att vara nån domare eller sånt. “Inte förrän ni får på er ordentliga kläder. Vi ä lite blyga åf oss i det här samhället, så mycket ni vet det.”

Och hvad tror ni dom gör, om inte langar ut det ena plagget efter det andra på en lång stång, så att jag blir fullriggad, innan jag kommer ur vattnet. Och fruntimren i stan va så ytterst grunnlaga, att dom bums satte i gång en supskrepsion på 200 dollars för att få min skada ersatt, hvarpå jag passade tillfället, qvitterade på listan, tackade och smög med samma in till Savannah, der jag steg ombord på paketen, som just i draget skulle gå till Newyork. Der blef det en smal sak att få hyra öfver till London, och sen kom jag hem till gum-

man och nu, ja, nu är det inte mer, för nu så mår jag som göken, och lefver som hvar dag vore den sista, slutade Norlinder, dragande den tredje toddyn i botten och nickande åt de bägge andra gubbarna, som sutto der stirrande på honom med öppna munnar och slocknade snuggor.

“*Inte mer?* Ja, du må så säga. Det der måtte välän räcka till och bli öfver,” menade Björklund skrattande.

“Nock visste jag du kunde smäcka, Lasse, men den här passaschan tar då lofven utåf allt hve jag hört dej lägga ut,” anmärkte svågern, som inte glömde sin egenskap af diplomat och inom sig var förargad på Björklund, därför att denne ej velat undersöka brännmärket.

“Du får ta't, hur du vill du, som gått här på varfve och polimasa,” skrek Norlinder, i det han gaf sin svåger en ursinnig blick. “Men om ni vill ta skäl och bevis, så kan jag här med samma visa er qvittot på axeln.”

Och i en handvändning kastade han af rock och väst, slet upp yllekjortan och blottade sina väldiga skuldror.

“Det var bara dumt,” fortsatte han derunder, “att jag inte lät lite svart sitta kvar också; men jag var så ifrig att gnida, så jag lemnade inte så mycke som ett knapphålshufve efter. nigerkolören. — Hade jag tänkt på dej, din Thomas der och käringen min för reksten,” tillade han med lägre röst, “så skulle jag, förbanne mej, låtit hela ena

foten vara kolsvart, för ni ä då de vantrognista* menniskor jag nånsin lagt ombord med.“

På högra axeln syntes verkligen märket efter två inbrända bokstäfver. De bägge sjömännen sågo ej så noga efter, hvilka dessa bokstäfver voro; men om de betraktat dem närmare, skulle de kunnat dechiffra dem som ett T. och ett P., hvilket i sjelfva verket var bagnons i Toulon fruktansvärda chiffer på de till lifstidsstraffarbete dömda galerslafvarna.**

Emellertid fäste de sig ej vid bokstäfverna särskildt. För dem var sjelfva märkningen ñog. Och äfven om de fått läsa dessa T. P., skulle de säkerligen antagit, att de naturligtvis betydte initialen på den slafhandlare, som köpt Norlinder i hans svarta hud.

“Förlåt mej, Lasse, att jag inte kunde tro alltihop med samma,“ bad Wallström bevekligt under synbar rörelse. “Men det lät då så orimligt, så en jussom kände sej som en bara skulle höra nån tokig slagdänga. Men nu så tror jag hvarteviga ord, sen jag sitt svart på hvitt. Tänk, hve Lasse ändå fått gå igenom, Björklund!“

“Ja, du må så säga,“ bekräftade denne. “Jag tyckte jag var en baddare jag, som höll ut med ‘Gustaf Wasa’ i fem runda år; men hve var ändå de emot till att vara niger i tie och ändå hvit

* Misstänksammaste.

** Brännmärkningsstraffet afskaffades i Frankrike 1832.

inombords hela tiden. — Hej, gubbar, det ska vi ha en ny omgång på!”

“Neej, du båtsman viger du, stött för lofven! Nu är det *min* törn, ser du,” ropade Wallström, som kände sig lättad från en tung börda. “Hallå der ute i groggshoppe, tumla hit med en ny uppsättning 'hot as hell and quick as damnation'”, skrek han ut i krogrummet, för att låta sina gamla vänner höra, att han ännu ej glömt sin engelska, ehuru han lagt upp vid varfvet sedan många år och sannolikt för alltid gjort fast sina landfästen.

* * *

En timme derefter var allt tyst på “Norlindrans krog”, äfven i innerrummet, hvarest Norlinder låg förtöjd på soffan. Också Björklund hade känt sig betydligt “öfverlastad” och kryssade nu hemåt, ehuru med löst anhalade skot.

Svåger Wallström, som tålde mest eller kanske pumpat in minst, satt ännu kvar inne hos systemen en stund. Han var, också han, betydligt rörd af den fruktansvärda libationen. Men, då ruset efter så dåliga varor som Norlinderska krogen kunde prestera, merendels plägade försoffa eller förvandla folk antingen till godmodigt lallande galningar eller rytande, vilda berserkar, yttrade det på gubben Wallström ett inflytande, som närmade sig en högtidlig stämning. Han blef salvelsefull och föll i en predikoton, ganska lustig för dem, som kände

honom närmare och visste, att all denna högtidlighet ytterst hade sin källa i bränvinets idiosynkrasi.

“Hör på, hva jag säger dej, Kajsa. — Han är någe till karl den Lasse, hör du,” förklarade Wallström, vaggande på hufvudet.

“Åh, prata du! Jag vet väl bättre än så, jag, som får häfva i den fyllrackan bå bitti och sent. Han äter och super opp alla mina smuler och vill allri göra ett skapande grand sen han hem kom och då hade han inte mer än han geck och stod i. — Tvi för såna karltampar!” jemrade Norlinderskan.

“Ja, så der låter ni käringar, när man inte kan dra i halsen på er för en jemna. Du borde blygas, Kajsa, att tala på det der vise om Lasse, men du vet inte du, ocken karl han är. Ack, ocken karl är inte Lasse Norlinder, när alla kommer ihop, ack, ack, ack!”

“Jo, pyttisan,” suckade krögerskan, “jag tycker just jag! Det enda han är styf i, så är det väl i buteljen och knytnäfvorna, Gu hjelpe mej så visst!”

“Tig qvinna, förty du vet inte, hvad din man utstått hafver. Paulus säger i epistlarna nånstans, att han hafver varit förföljd och i häktelse och sånt. Men om du visste, hve Lasse Norlinder varit uta för alla dom här åren, skulle du låta'n äta och dricka och söfva med frid, så länge du har en sup och tilltugg, de är nu hve jag igenteligen vill säga dej, Kajsa, och de på skarpen likvisst.”

“Herre min ack, så är det sant ändå då, att han vurri gallerslaf? De är väl de du menar,

Annars?“ snyftade system, med ens fallande i detta fruktansvärda storgråtande, hvilket lät dubbelt gripande, emedan Norlindran ju var en annars så stor-slagen qvinna.

“Gallerslaf — usch, neej då, allri på tidens fullbordan, sir du, Kajsa! Men *slaf* har han vurri, stackarn, en ordentlin slaf, som fått släpa och dra bomull åt dom djeflade slafpatronerna i Amerika i de värstaste slafveri under hugg och slag, så nu vet du de.“

“Körs, hve säger du? Men hur kunde Norlinder ha vurri slaf, som då sjelf är som den värstaste turk?“ frågade madamen, utom sig af förvåning och fasa.

“Jo, för att han vurri niger i tie år,“ upplyste Wallström med en hemsk hviskning. “De der märke på axeln brände slafhandlarna in, sen dom målat om honom, så inte färgen geck ur, och så ville dom skära tungan — —“

Ett tungt fall afbröt de vidare upplysningarna.

Norlindran hade fallit som ett bergsskred på golfvet.

Det var första gången denna fruktansvärda mutter svimmat.

Också en försoning.

I Ramboda ansågs Jon Jonsson på Skarpsäter som en af de tätaste bönderna. Släkten hade för öfrigt namn om sig att länge ha innehaft detta stora hemman och redt sig godt derpå. Ty alla hade de varit snåla.

Detta slägtdrag var sannerligen inte förvanskadt i Jon heller. Det hade aldrig funnits en tanke i honom, som inte andats snålhet utom en. Nå, denna upprann blott också i ungdomen, innan erfarenheten hunnit tillräckligt skärpas. Han tillät sig då nämligen lyxen att bli förälskad på ett sätt, ytterligt stridande mot släktens gamla traditioner.

Bland dem hade annars alltid ingått såsom ett hufvudmärke, hurusom giftas egentligen ytterst bestode i att få sig ett stycke land, helst af det som låg passligt till åt hemmanets egor. Men Jon fick rakt ingenting med sin hustru, nästan mindre än intet, efter folkets sätt att se.

Brita var dotter till en fattig torpare, hvars torp låg ej långt från Gåsfjärden. Man kunde se

Blackens lilla röda stuga derifrån uppe på åsen, der den framstod nästan lik ett sjömärke. Torpet hörde under Skarpsäter, till hvars egare Britas fader var pligtig att göra en hop dagsverken, somliga med två hjon.

Brita, som var en ovanligt stark och "för" jänta, började tidigt aflösa modern ute på egorna och så katig och duktig var hon, att till och med Gammel-Jon, den träaktige "bonn", smålog vid åsynen af hennes vackra, ifriga ansigte, när hon tog upp rågen efter honom i andtiden. Men den som lade mesta märket vid henne, var sonen, ehuru alltid försigtigt under lugg, så att ingen skulle bli klok på den observationen.

En höst — Brita var då nitton år och fager skulle hon ha förekommit äfven i Stockholm — smälde kölden till ovanligt fort. Vinden drog sig skarpt på nordost till ost. Småningom öfvergick den till en storm, hvars make ingen lefvande varit med om.

Mången olycka hände då derute på Ålands haf, hvarom till och med den tidens knapphändigt notisförsedda tidningar hade att berätta. Men några seglare hade dock varit nog lyckliga att falla af vid skenet från fyren och förbi de i Nedre Qvarken liksom utsållade många skären och kobbarna kunna hålla in på Måsfjärden, der de kommo till ankars i lä om Björkholmen, som gaf dem någorlunda skydd mot de rytande sjöarna.

Lyckan var dock förenad med en stor olägen-

het. Vinden fortfor envist att blåsa från samma håll, så att de till slut blefvo alla infrusna. Bland dem, som lågo der, var äfven skeppet "Ragnar" från Gefle.

Tidigt påföljande vår ditkom dess styrman jemte ett par man af besättningen för att se om skutan. Den yngste af de senare hette Svala, var till graden matros och till lynnet en af dessa glada beckettrojer, hvilka nu tillhöra något förgånget, men på sin tid satte lif i landkrabborna genom sitt öfverdådigt lätta lynne och dråpliga skepparlögner.

Så ofta Svalan kunde, gick han i land och helsade på i stugorna, medtagande sitt dragspel, den tiden ett alldeles okänt instrument, hvilket han trakterade med så mycken liflighet, att fötterna började röra sig äfven på gamla, bastanta "moror".

Mest slank han dock in på Blacken. Dels låg detta ställe närmast fjärden, dels var torparen Mattsson en trirolig gök, som isynnerhet var fasligt öm om bränvinståren; en svaghet, för hvilken Svalan sjelf inte var så alldeles främmande, ehuru spriten aldrig blef honom öfvermäktig. Ätminstone hade den ännu ej tagit på vare sig hans granna röst eller hans utseende, hvilket var ovanligt vackert och dessutom förhöjdes af sjömannens nätta, klädsamma drägt.

Det var naturligt, att en sådan ovanlig "gösse" skulle slå an på Brita, som aldrig sett eller hört annat manfolk än den tröga, i allmänhet fula kust-

befolkningen. Och Svalan var ej den, som sparade på kärleksförklaringar. Han brukade alltid ha "en tjangs på hvarje plats", efter hvad han anförtrodde kamraterna i skansen.

Britas mor dog året förut och hon hade nu ingen, som höll ögat på sig. Gubben far bara jamade med Svalan, när denne klappade honom på axeln och skrattade: "Nåå, gubbas far, giss på, om jag skulle ta eran Brita på släp och bogsera na genom lifvet, hva?"

Så var det då ej så underligt, att hon förälskade sig, stackars Brita, isynnerhet som det var vår och de unga tu gingo och plockade tidiga sippor, hvarunder han sjöng för henne de sentimentalaste visor.

Ombord var icke mycket att göra, sedan de röjt undan snön och mesta isen. Derför började Svalan arbeta på en modell af skeppet, hvilken han hann få färdig just innan de seglade.

Den gaf han Brita, så att hon alltid skulle ha honom i minnet, medan han var borta. Men när han kom hem, skulle ett hejdundrande bröllop stå och för Kalle Svala och Brita Mattsdotter skulle det lysas första söndagen han kommit i land. "Ragnar" var destineradt till Medelhafvet med bräder för att sedan taga en saltlast hem tillbaka på hösten.

En strålande majdag lättade de ankare och Brita stod öfverst på klinten i det pigga solskenet, följande de hvita seglen tills de under en skur af tårar försvunno bakom udden på Singön.

Sådan var Britas korta våldröm, den enda ljusa punkten i ett långt släplif. Det stundade nu för henne en sorglig historia liksom för så många andra af dessa flickor, som låta sjömanslifvets behagliga friskhet, sådant det nämligen uppenbarade sig på landbacken, få för stark makt med sina sinnen.

Hösten kom, men ingen Svala. Den bistra vintern slog åter fjärden i nytt fängsel. Allt var tomt och öde och tyst. Nu lågo inga fartyg der mer. Tyst äfven efter Svalan, ehuru "Ragnar" längesedan kommit och åter gått ut. Fadern lät ändtligen skriva till rederiet och fick omsider till svar, att matrosen Svala gått öfver bord i Spanska sjön under hemvägen.

Stackars Brita fick en liten på nyåret. Det blef en kvalfull tid för henne, full af smälek och brist, så mycket mer som fadern allt mer dukade under för bränvinet. Men när nöden var som störst, räddades hon af Ung-Jon i Skarpsäter, som gifte sig med henne, sedan fadern varit död en passande tid.

Naturligtvis talade man "på" detta besynnerliga parti mycket och länge. Men tiden jemnar ut allt. Och släkten kommo, hvilka med fruktan och vördnad böjde sig för den duktiga mor på Skarpsäter, vare sig hon for som ett torrt skinn hemma vid gården eller hon stod på torget i staden och kommersade om lördagarna. Ty en arbetsamare, mer drifvande qvinna än mor Brita fanns ej på långa vägar och den buttre Jon Jonsson vardt

allt tätare, medan de andra bönderna fingo göra bekantskap med bankerna och så småningom gingo i putten rundt omkring honom.

* * *

Nu voro de bägge gamla, mycket gamla till och med, ehuru tiden under ständigt knog gått så fort, att de knappast märkt dess flykt. Men då inträffade något, som påminde dem, att allt har sin gräns, äfven släp och förvärf.

Mor Brita blef nämligen sjuk åt vårsidan och måste lägga sig, något som kom i fråga der i gården först då man ej längre kunde stå på benen. Hon hade nu legat ett par veckor i den stora sängen, nästan gömd bakom de från tak till golf gående sparlakanen och man hörde blott af harklingar och andnöd, att den bittra kampen mellan en seg stoft-hyddas och dödens alltjemt pågick der bakom.

Jon var mest inne hos henne. Ej som om han tyckte någon särskild sjukvaktare vara af nöden, utan blott därför att han ej längre dugde något i utarbetet. Men rummet hade fönster både åt öster och vester, så att han kunde se utåt fälten hvart han ville. Han satt mest vid fönstret och lagade gamla skötar, medan han höll utkik öfver drängarna, som höllos med vårplöjningen borta på åkrarna. Och den inspektionen kände han nog till. Han lät äfven dörren till köket stå på glänt, så att äfven

pigan heller aldrig kunde vara säker för hans sura öga.

En förmiddag strålade solen så starkt, att den sköt strålar äfven längst in bakom de täta sparlakanen. Omsider drogos de åt sidan af en darande hand.

“Jon,” lät det ur sängen, “Jon, kum hit ett slag.”

Gubben spratt upp. Han hade visst dåsat till i solskenet. “Hä hä, sa du någge?”

“Ja, kum hit, så får jag säga dej ett ol.”

Jon tassade till sängen och drog undan ena sparlakanet. “Hve är e du vill, mor?”

“Jo, jag har fått jussom en fråna, sir du. He kummer fälle uttå vårsoln, söm pinar på så stärkt, kan jag tro.”

Hon hade stuckit fram sitt gamla, grå hufvud och det märktes en viss förlägenhet i de affallna dragen, när hon såg på mannens hårda, hvitskäg-giga mun, som visst icke förskönades af den bruna, stelnade snussaliven i giporna.

Var det möjligen någon extra fin mat hon längtade efter? tänkte gubben, kännande sin vanliga fruktan uppstiga inför hvarje minsta tecken till öfverflöd. “Hve är e frågan om?” frågade han stelt.

“Jo, jag ville bara ni skulle ta hit det der gamla fartöjge, som står oppe på skåpe på vind.”

Jon såg på henne med en underlig blick.

“Hve ske du me he spetakle?” frågade han i en ton af förakt och vrede.

Mor Brita fick ett styggt anfall af hostan. Sedan det envisa slemmet ändtligen kommit upp, låg hon en stund tillbakasjunken på kuddarna, hvilka mannen ruskade litet upp under hufvudet.

“Ja ja,” flämtade hon, “vill du inte, så kan he då int hjälpas. Och he gör int så värst heller, för jag tänker hve jag tänker ändå. Och si he kan du då int ta ifrån mej i alla fall.”

“Kummer du med he der gamla igen,” brummade Jon, i det han åter satte sig vid östra fönstret och tog till nålen. “Jag tycker, när du har vurri matmor hänne i fulla femti år, så borde du ha glömt he der elände. Här har du haft en stor gål te greja me och allt har gått öss väl i händerna. Vi ha ju pengar bå utlånta och i banken och int en styfvers skuld, när andra ä in-teckna te körstenarna socknen rundt. He va allt någge te bara stig i he, när du satt med ungjin och int hadd så myttje söm en kappa jolpären och int en styfver te grötsalte.”

Han hade sagt det der långsamt och säffligt som temperamentet är hos bönderna der på trakten. Det var visst det längsta yttrande han haft i sin dar. Men så hade han aldrig, trots sitt inbundna, gnatiga lynne, känt sig så verkligt stucken heller.

Hustrun hade hört hvarje ord utan att göra något afbrott. Men de brunno hett och hastigt som om hennes inre varit en kakelugn, dit man

hopat björknäfrar för att torka och så plötsligt kastat bland dem en brinnande sticka.

De hade samlat sig under långa, långa år hon fått träla i samma ok dag för dag, helg och söcken, oafåtliga piskad af den egennyttigaste snålhet.

“Ja, jag vet alltihop he der,” suckade hon. “Jag vet, att jag int hadde nånting, när du tog mej. Men jag vet också, de jag ingenting har nu heller annat än en sönderbrytin kropp. He är förbi me mej och hve har jag haft för allt hve jag knoga? Alleri en gla stund, sen jag hit kum. Bara slita och kälta, spara och gnugga. Jag har knaft fått äti mej mätt och inte fått unna andra äta heller. Den första opp och den sista i säng. För alleri har du fått nog och alleri har du sagt så myttje söm tack. Nu kan jag säga dej he rennt ut, för nu är e ändå snart qväller me mej.”

Jon hade låtit nålen falla midt i en maska och satt och stirrade emot de nu slutna sparlakanen. På hans annars så orörliga, fula ansigte, hvaröfver en tung butterhet rufvat så länge någon kunde minnas, arbetade nu en pinsam förvåning. Han måste till och med stryka svetten af pannan med sin stora, skrynkliga näfve.

Ett plötsligt ljus hade gått upp för honom.

Det kan synas underligt för somliga, hvilkas hela egna lif försiggår under ständiga inre strider och försök till åskådningar af sin och kringvarandes känslorld, att det i sjelfva verket ännu finnes menniskor, för hvilka allt sådant tyckes totalt främ-

mande. Men säkert är, att millioner röras och hafva sin varelse midt ibland oss, utan ett spår till hvarje tanke på annat än det rent yttre lifvets företeelser.

En sådan materiens jordbundne träl var Jon Jonsson på Skarpsäter. Aldrig hade han ett ögonblick tänkt på, att den der Brita, hvars vackra ansigte och fylliga växt en gång satt sig fast i hans envisa ungdomsbegär, hade en själ af helt annat slag än hans egen. Han hade känt sig förargad öfver, att hon föredragit den der "utanvessaren" sjömannen, som han dock inte vågade sig på — något annat än slagsmål kunde naturligtvis aldrig ha kommit i fråga — men sedan han nu en gång fått henne, hade hon ej tyckts ha haft närt tanke på det förflutna, utan bara knogat såsom den driftiga qvinna hon i sjelfva verket var, när hon satte den sidan till.

Nu ändtligen hade det kommit fram, att allt detta lifslånga äflande aldrig varit förenadt med någon hennes personliga tillfredsställelse. Hon hade blott fungerat som hans första piga, endast med den skilnaden, att hon aldrig fått någon lön, knappast ordentliga kläder, så gnidig som han varit. Allt det der hade han aldrig tänkt på. Han fann nog sanningen deri, men tröstade sig med, att han legat i lika bra sjelf. Och skulle de inte sträfva på samma sätt bägge två? De hade ju det gemensamma: barnen. Tycker man bara om dem och hvarandra, och står på husets bästa, så får man ej räkna som hon tycktes ha räknat.

Nå ja, någon kärlek i högre bemärkelse förstod han sig icke på och hade väl egentligen aldrig fäst sig vid, åtminstone de senare åren. Men det förargade honom att hon nu skulle komma på sådana "upptåger" som det der om den gamla skutan på vinden. Sådant "tok" passade väl inte för hustrun till en storbonde, som dragit henne ur eländet och satt henne i sitt hus. Han hade minsann nog fått plikta tillräckligt för den saken ändå. Och då *han* inte rört vid detta gamla sår, borde *hon* visst inte reta upp det igen.

Så der ungefärligen "grunnade" Jon, der han satt och räknade ut, hvad han skulle svara. Hade mora varit i farten, skulle det nog gått lättare, men nu fick han väl åka sakta i backarne.

"Slita få vi ju allihop så länge vi hörka", började han. "Och he har då fälle alleri gått nån nö på dej, hve jag vet. Vi ha drägi till stacken bägge två och he får gössarna våra gödt åf, når vi lägger näsan i vädre. He är min uträkning och så ha vi räkna ut alla på Skarpsäter."

"Jaa, jag vet he", svarade den sjuka, i det hon åter gläntade på sparlakanen och sköt en skarp blick på mannen. "Pojkarna ä så lika dej söm den ena lingonkarten är lik den andra. Och he är just *he* jag mest sörjt öfver te si samma tag hos döm me. Lika nidska. Bara te rif åt sej och smussla ihop. Men he är int lönt te täl om *he*, för hånne bir e ändå alleri nån ann orning", slutade mor Brita, sjunkande tillbaka med en djup suck.

Det der stack riktigt.

“Tåla du inte på mina gössar!” utbrast Jon, denna gång med en hetta, ovanlig nog för hans tröga naturel. “Döm ä skötsamma kärar allihop och he ä just tockna söm behöfs i he här ussla tiderna, um he ske gå. He är anna slag i döm än hen der förbannade hambusen du hadde me Svalan. *Han* var lik far sin han, så he passa. Barresta på supa och spela och nojsa. Demme så gecke söm he geck.”

Jon steg upp och gick ut efter detta krafttag. Snyftningar hördes från sängen och gråt kunde han inte tåla.

* * *

Mor Britas tårar runno strida.

Hon var träffad i sin hjertpunkt. Allt det vecka, som låg på botten af hennes en gång så varma själ, dök nu upp och bröt fram med oemotståndlig kraft, sedan grämelsen, som grott ofvanpå, nyss gifvit sig luft.

Vårsolens vänliga ljusflod trängde allt klarare in genom sparlakanen lika som en helsning från längesen försvunna tider och trollade fram dessa tidiga minnen, hvilka i ålderns dagar framstå med desto större lif och klarhet, ju grumligare och mattare nuet och mellanliggande perioder sjunka tillbaka i glömskans mörker.

Britas tårar runno alltjemt. Men genom dem såg hon sin ungdom stråla fram i ett så mycket

mer förtrollande sken, just genom motsatsen till den långa, grå femtioåra ökenvandringen.

Den hemlighetsfulla naturen hade hos henne liksom af en slump nedlagt starka frön till stark inbillningskraft, en gåfva, farlig nog för uthålligare sinnen, synnerligast om hon ej får tillfälle att dämpas och neutraliseras genom nyktra, kritiska iakttagelser i verklighetens värld. Men Brita fick växa upp i afskildhet och hela hennes kunskapsförråd bestod af katekesen och bibeln, hvilka, huru aktningvärda dessa böcker än månde vara, likväl just icke lämpa sig som föda åt en liflig, svärmande flicksjäl.

Då kom sjömannen, som sett så mycket och varit så långt. Och Svala var den, som kunde gifva hennes starka längtan vingar.

Hvilka underbara saker berättade han henne ej om främmande länder, folk, djur, växter och haf! Huru härligt skildrade han ej söderns sköna himmel, glänsande stjernor och tropikernas ljumma passadvindar!

Men huru härresande han äfven ljög, den Svalan.

Han kom snart underfund med, att den söta Brita, likt folket mest i dessa dagar, icke hade den ringaste hum om geografin. Zoner och afstånd voro för henne alldeles obekanta begrepp. När Svala talade om "Bräsilien", som han uttryckte sig, hade hon ingen den mattaste aning om, huru vida det var längre eller kortare väg dit än till Medel-

hafvet eller England. Deremot utfrågade hon honom med vetgirig ifver om för hennes inbillning mera bekanta trakter, hvilkas latitud och longitud hon dock lika litet kände. Hade han varit så långt som till Jerusalem, Babylon, Ninive eller Rom jemte åtskilliga andra gamla städer och konungariket, hvarom hon läst i sin bibel och hvilka hon ansåg ligga så ofantligt långt bort, att tanken hissade dervid?

Svalan fann denna naiva okunnighet utomordentligt lustig och var ej den, som skyggade tillbaka för småsaker, när det gälde skepparlögner.

Och han "smäckte" ihop de underbaraste historier. Om han varit till Jerusalem? Jo, det kunde hon lita på. De hade seglat dit med ett skepp och behöft två år för att komma fram, fastän de haft god vind mest hela tiden. Skeppet var lastadt med olja att användas vid de otaliga lampor, som brinna dag och natt vid Kristi graf. Han hade sett templet med tabernakel och allt, både seraphim och cherubim. Åh, idel guld och ädla stenar! Från Jerusalem hade de tagit vägen öfver Röda hafvet. Men der sletto de en hund och måste gå in för storm i en liten vik. När det ändtligen hade bedarrat och ankaret hyfvades upp, satt något konstigt på ena ankarklon och när man tvättat af leret si! då befanns tingesten vara ett gammalt vagnshjul och Svala satte starkt i fråga, att hjulet i tiden tillhört någon af konung Faraos stridsvagnar, som gingo i putten der, när de jagade efter Israels barn.

I ett annat fartyg hade han besökt Egypten, hvarvid de fingo lasten nedkörd från Josefs kornlador, som visserligen voro mycket förfallna, men kunde begagnas ännu. Dörrarna hade man dock låtit göra nya, emedan resande skurit så många namn i de gamla, att det till slut ej fanns något kvar af dem.

Dessa och liknande historier bullade han för Brita, utan att hon någonsin tviflade derpå.

Hon misstänkte dem ej heller ännu, omgifven af den djupaste okunnighet som hon alltid varit och ur stånd att skaffa sig en bok eller tidning, hvilket öfverflöd aldrig skulle ha fallit någon af Skarpsättringarna in.

Allt klarare trängde ungdomsbilderna upp i hennes minne. Hon vek ena sparlakanet åt sidan och fäste upp det med en grof knappål. Hon satte sig upp i sängen och blickade ut genom fönstren, genom hvilka man i förgrunden af den lågsluttande åkern kunde se en flik af hafsviken, hvars små vågor glittrade i solljuset.

Hennes hjerta strömmade åter öfver af samma underbara rörelse, som gripit henne, då hon i torpet derhemma suttit vid hans sida och betraktat den skimrande fjärden med fyrtornet i fjärran. Åh, hon mindes så väl särskildt en sådan der solskensdag, då han första gången lät henne höra Geijers gamla "Söderländskan i Norden", den tiden sjungen öfverallt i landet och af somliga travesterad till "Söderlundskan i Norden".

Huru återklingande ej just nu i hennes öron hans vackra röst så distinkt som om hon hört den alldeles invid sig.

„Storm från fjällen, nordens vestanfläkt,
låt min längtan på din vinge ila
till de nejder, der i ljusets drägt
vår och kärlek hvila!“

Så sjöng minnet nu för henne sin sirénsång, tills tårarna ånyo brusto fram. Men när hon åter kunde se ut till de i solljuset nickande böljorna, mumlade hon:

“Till de nejder, der i ljusets drägt
vår och kärlek hvila!“

Så låg hon en lång stund, försjunken i ljufva hågkomster, allt medan solstrålarna smögo sig längre in, smekande hennes magra, dödsbleka ansigte.

* * *

Mor Brita talade talade aldrig mera till mannen om att få ned den gamla modellen. Och hon var för stolt att be pigan gå upp efter den. Hon ville ej anses som barn på nytt af folket, ehuru hennes ande helt och hållet lefde i ungdomen.

Hon höll sig för öfrigt tyst för det mesta. Icke ens med sin yngste son, som var “fördräng“ hos fadern, inlät hon sig på något vidare än om vissa bland göromålen, hvilkas gång hon af gam-

mal vana syntes ha svårt att riktigt låta glida ur sina svaga händer. Men småningom släpte hon tygeln alldeles.

Jon hade nu en bedröflig tid, der han dagarna lång — han hade naturligtvis inte råd att hålla någon sjuksköterska — måste sitta derinne och tyst lyssna till den allt ihåligare hostan bakom sparlakanen. Ty hans klumpiga närmanden till försoning rönt ingen framgång. Hon hade nu en starkare vilja än någonsin förr och syntes betrakta all sin räkning med honom och hans hus så till fullo uppgjord och qvitterad som om den varit inlåst bakom den stora chiffonierklaffen, der Jon förvarede sina andra värdehandlingar.

Ju mera hennes ansigte aftärdes, ju tydligare visade det ett uttryck af stilla frid, som ingen förr sett hvila öfver dessa lifliga drag de många år mor Brita var i arbetstagen.

Hon visste, att hon gjort rätt för sig inför sin jordiske herre, öfver och inte under. Hon hade aldrig älskat honom, men födt honom barn med smärta och annars ärligt betalt sin skatt med ett halft sekels dagsverken, tyngre än någon den sämst lottade statares.

Nu var hon qvitt slafveriet härnere och numera tänkte hon blott på sin himmelske herre. Hon stod ändtligen i begrepp att åter träffa Svalan och deras stackars son, trodde hon.

Denne hade haft en sorglig tillvaro. Uppväxt i den djupaste fattigdom — modern, som i allt

berodde af sin nye man, hade blott föga kunnat bidra till underhållet — fick han från början endast dåliga intryck. Af naturen sorglös och musikalisk, vänjde han sig aldrig vid något stadigt arbete. Men han lärde sig sjelf att spela fiol och blef en känd och omtyckt byspelman, som vandrade ur socken i socken — en godsinnad "fjosker", mottagen väl öfverallt, så länge danstiderna stodo på och han var någorlunda nykter. Men då bränvinet tog ledningen, blef "Spelar-Kalle" en kitslig krabat, som inte hade långt efter humöret. Han hittades till slut morgonen efter en "bjudningsdans" i en närbelägen skogsbacke, blodig och utan medvetande, hvarpå döden följde i fattigstugan, dit man fört honom.

Och ändå trodde mor Brita, att hon snart skulle få träffa denne stackare i de himmelska boningarna och äfven hans far, som kämpat och dött långt ute i den förskräckliga Spanska sjön.

Sådana drömmier föllo henne aldrig in beträffande Jon och hans söner. Hon hade läst om, att "girighet är en rot till allt ondt". Och om någon hade sett sanningen deraf, så var det hon. Aldrig hade hon märkt annat än den smutsigaste nidskhet i alla deras handlingar. Lika svarta som de gått i kyrkan och till Herrans bord, lika svarta hade de återvänt till sina onda gerningar. Herrans vrede borde ligga hårdt öfver dem.

Men Gud är framför allt de armas och olyck-

ligas kärleksrike fader och hennes älsklingar skulle nog hamna i hans förbarmande famn.

Derför låg der ett så egendomligt ljuft uttryck öfver mor Britas infallna ansigte, när man omsider upptäckte, att de gamla sparlakanen endast dolde ett lik.

* * *

Man skulle icke gerna kunna tro, att snålheten någonsin släpper sina offer, så envist som den låder vid hvarje deras gerning. Men under utomordentliga tillfällen händer det dock, att den snåle liksom kniper ihop ögonen och tager en god grabbnäfve af "rågen". Detta underverk sker dock endast i de fall, då högmodet tager lofven till och med af girigheten.

Skarpsäter var en gammal bondgård och egarne hade alltjemt sträfvat efter att hållas för de likaste*) i socknen. Derför försiggingo deras bröllop och begrafningar på ett särskildt ståtligt sätt och dervid fick ej knusslas.

Bondhögfärd och bondpolitik fordrade, att det vid sådana tillfällen skulle gå styft till. Då pole- rades de gamla silfverbägarna, skedarna, kaffekannan, gräddsnäckan och sockertången och dammades några f. d. aristokrat-möbler man köpt på auktioner och annars förvarade på vinden. Kok-

*) Förnämsta.

fru, sveperska, porslin och kuverter hemtades från staden, de senare på lån, hvarjemte den billigaste spirituosa man kunde få för penningar anskaffades ankarvis, ty till kvalitén tager man dervidlag ingen hänsyn.

Och nu blef der ett bakande, stekande, brysande och kokande, hvartill gården ej sett maken sedan Gamle-Jons hädanfärd. — De gifta sönerna kommo äfven dit med sina familjer före begrafningen, ökande den ovanliga lifligheten på det annars så tysta stället.

Midt ibland denna rustande beskäftighet vankade enklingen omkring som en skugga. Nåja, det var ej mer än rätt och tillbörligt att han skulle "se ifrån sig ut", förstås. Till på köpet efter en sådan mora, hvares like inte funnits på långa vägar.

Men han blef allt buttrare och tystare ju längre det led. Man fick köpa orden af honom och ändå gaf han inte besked om någonting. Tystlåten hade han alltid varit. Men nu var han stum. Han mumlade bara ja-å och nä-ej, allt eftersom de sjelfva ville ha svaret.

Ändtligen var allt färdigt lördagsmiddagen. Jordfästningen skulle ske i kyrkan dagen derpå efter högmässans slut. Nu skulle liket visas.

Det stod utställt i bryggghuset, hvares väggar öfverhängts med lakan och för öfrigt dekorerats med unga granar. Klippris låg strödt på golvet och finhugget granris bildade en väg fram till farstubron.

Jon hade bestått en stoftkista med imiterade silfverfötter. Locket pryddes af ett bleckkors. På plåten vid fötterna var textadt Wallins bekanta grafskrift

“Jordens oro viker
för den frid, som varar:
grafven allt förliker
himlen allt förklarar.”

Skarpsäter låg något aflägsset från de folkrikare byarna, så att strömmen af nyfikna, som ville se liket, ej var så särdeles stor. När alla främmande försvunnit och äfven sönerna med sina närmaste fullgjort denna del af sorgebetygelsen, gick enklingen ensam in i likrummet.

Hon var ej synnerligen förändrad, mor Brita. Litet blå på ena sidan af ansigtet och händerna finare än de någonsin varit. Det der förklarade uttrycket af stilla frid låg ännu qvar kring de färglösa läpparne.

Det hade nog varit omöjligt för äfven den skarpaste psykolog att försöka gissa ut de tankar, hvilka måhända rörde sig i Jons hjerna, när han stod der och stint stirrade på hustruns lik. Jag säger med afsigt måhända. Men när han stafvade på plåtversen, blefvo de tydligare.

“Grafven allt förliker,” mumlade han. “Hm, jaå, he kan så vära he, må vetta. He står visst så denne, sir jag. Men int lät he då så på mor, i.”

Han sneglade åt likets ansigte, runkade på hufvudet och teg en stund.

“Ho sir nock så belåtin ut, likka,” brummade han åter. “Men assinte va ho tefreds mej och gössarna, i. Så int behöfver vi ta åt öss någge för den delen. — Och ändå feck ho stiga in i ett rikt hus och sätta fötterna under egit bord, just när ho nyss vurti så ussel och skymfanera som den sämstista backstusittarkäring. — — Tromme jag he förstår, nej.”

Han kände sig otreflig och gick ut och satte sig på förstuvisten. Folk sprang ut och in, men man störde honom ej. Han satt ju och sörjde, enklingen, som det skulle vara vid sådana tillfällen.

När Anders, äldste sonen, ändtligen slog sig ned bredvid honom och erinrade, att det började draga kallt derute och att vårluften vore farlig, isynnerhet för gammalt folk, gaf fadern honom en bister blick.

“He behöfver du int vëra så aktiver för, Anners,” brummade han till. “He bir nock din tur ock, hve he lier, för vi ske alla den vägen gå.”

“Åh, far, inte mente jag nå illa, i.”

“Häcken vet? Mor och jag leffde tesammans i femti år vi och ändå var jag lika slug på hve ho mente,” mumlade gubben. “Men he var bra, de du kum,” återtog han om en stund. “Jag har funnra, de du och jag skull spik på lockje tida i mörun — —”

“Vor int he bättre far finge söf ut? He bir tröttsamt nog te körka och alle delar sen på dan,” invände den robuste sonen i ett medlidsamt tonfall, som retade Jon, hvars största jordiska farhåga var, att gården dock en gång skulle glida honom ur händerna. Han tålde ej, att någon erinrade honom om åldern, allra minst den, som var mest intresserad af hans frånfälle.

“Neej, än är jag herre på täppan“, svarade han hvasst. “Gör du i ordning skrufvar och mejsel, hoftång och hammare. Jag väcker dej. Jag kan inte söfva i alla fall.“

* * *

I sjelfva verket hade Jon inte kunnat sofva långa stunder, sedan Brita dött med detta ungdomligt lyckliga uttryck, hvilket äfven de främmande likskådarna bemärkt och på ett smickrande sätt utbredt sig öfver till den förnämste sörjaren.

Han, som under hela sitt lif förr blott behöft sitta stilla för att tvärt lura till, låg nu vaken i timal, funderande fram och åter öfver det för hans krassa bondförnuft oförklarliga, att Brita kunnat sätta så ofantligt mycket större värde på den der sjömansutbördingen, som hon känt blott en kort vår, än på honom, med hvilken hon dock lefvat samman i femtio år och som upphöjt henne till matmor öfver socknens rikaste hemman.

De hade egentligen aldrig lefvat annat än "väl" tillsammans, efter hvad folk i allmänhet menar med att lefva väl. Men huru kom det sig då, att Brita aldrig på sitt ansigte burit ett sådant uttryck af innerlig lycka under den långa föreningen med honom, förrän nu på sitt sista, då hon ej yttrat ett ord till honom efter den stund hon sade sitt hjertas mening både om honom och allt hans hus?

Småningom under denna natt, som långsamt drog hän före hustruns sista, långa resa, började Jon komma till en skynt af klarhet öfver hvad han borde göra, för att i någon mån söka utplåna den hårda dom hon burit med sig ur verlden om honom och hans söner.

Han trodde sig äntligen ha "grunnat ut" ett medel, hvilket måhända kunde verka till ett slags försoning, innan hon nu för alltid sänktes ned i mullen.

Hela denna oro kom sig visserligen till en del af sårad bondhögfärd och den råa "känsla" han haft för henne. Men hufvudskälet bestod dock ytterst deri, att han skulle komma att ligga bredvid henne i samma graf.

Gamle-Jon hade nämligen inköpt en stor familjegrav, den enda extra utgift denne bestått sin släkt. Enligt all sannolikhet skulle Jon väl snart följa henne och hans kista hamna bredvid hennes. Och att sedan i tidernas tider ända till yttersta domen ligga jemsides med en människa, som hatat och föraktat en ett helt lif, tyckte Jon vara

något så rysligt, att till och med hans tröga fantasi fasade dervid. Ty den gamla, rena, ortodoxa bondtron hade Jon på Skarpsäter i högsta fullkomlighet. Sådan kan man bestå sig utan att det kostar något.

Morgonen började redan gry så smått. Då steg han ur sängen och drog varsamt på sig kläderna, så att ingen skulle vakna.

Hän smög sig i strumplästen upp på vinden och förde sakta en stol till ett gammalt, högt skåp, från hvärs tak han varsamt tog ned en gammal skeppsmodell.

Den hade man ej brytt sig om att feja af och en hop damm dansade upp, så fort han rörde dervid. Han sökte undertrycka hostan och smög åter ned och ut på gårdsplanen.

Kopian af barkskeppet "Ragnar" visade sig just ej till sin fördel i den uppgående morgonsolen. Icke ens sedan Jon försökt torka af värsta mörjan med sin snusnäsdruk.

Skrofvvet, tämligen rått slöjdadt, var ungefär en fot långt, af en gammaldags cert med klumpiga former, fyllig, liksom utblåst bog. Tacklingen var bättre gjord, tydligen af en, som kände till riggens alla detaljer.

Men sådana undersökningar intresserade visst inte Jon. Han frågade ej heller efter, att de flesta af brassarna gingo i kras för hans slag med näsduken. Sedan han fått bort det mesta af dammet och spindelväfvarna, försvann han med skeppet in i likrummet.

Först mätte han kistans djup och jmförde måttet med höjden af stormasten. Nej, skeppet rymdes ej der med masterna. Han hade också befarat det.

Han såg skyggt på likets ansigte. Det hade ännu sitt upphöjda uttryck af lycksalighet. Solen började redan titta in. Hon såg så mild ut, mor Brita, att enklingen tog mod till sig.

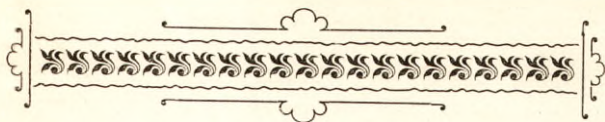
“Etter ho va så dann te få ner te sej den här gamla skoffen, så bir ho nock inte ärger, om jag tar'n i två vänner,” mumlade han, i det han bröt af masterna så varligt han kunde.

Derpå drog han knappålarna ur svepningen vid fötterna och nedlade skroftet på ena och masterna på andra sidan.

Efter att ha återställt svepningen i dess förra skick, kysste han liket på pannan och stirrade länge på de insjunkna ögonen.

“Vi bir nog sams ändå te sist, Brita, fast du får mej bredve dej. Du har i alla fall *honom* närmist,” suckade gubben, långsamt gående att väcka sin blifvande efterträdare.

En mondän qvinna.

En monografi.

De, som läst Napoleon I:s historia, ha troligen icke kunnat undgå att särskildt uppröras af hans hårdhet mot miss Patterson, den amerikanska skönheten, hvilken slets från sin unge make, Jerome Bonaparte, därför att Napoleons politik som grundläggare af en ny dynasti bjöd honom att gifta bort sin yngste bror med en prinsessa ur något af de regerande husen i Europa.

Tack vare Berryer, det legitimistiska värtalighetslejonet, uppfriskades denna gamla historia ånyo så sent som 1862. Allmänheten ansåg alltid hennes öde för ytterst tragiskt, och de känsliga ha gråtit öfver denna i sina heligaste rättigheter kränkta qvinna, såsom det lidande offret för en despots skonslösa maktspråk.

Författaren här af vill äfven gerna öppet medgifva, att han länge befann sig bland dessa upprörda, och skall t. o. m. bekänna, hurusom han en gång varit i färd med att skrifva ett ode öfver den transatlantiska madame Bonapartes lifslånga olycka, ehuru detta sorg-

liga opus aldrig blef riktigt färdigt, liksom så mycket annat skönt hans hjerta fordom greps af.

Helt nyligen har han dock kommit i tillfälle att läsa en lefnadsteckning öfver detta statskonstens offer och efter läsningen deraf må han lika öppet bekänna, att han hyfvade sitt gamla, melanholiska sorgeqväde och i stället beslöt att öfver henne försöka affatta en nyktert prosaisk s. k monografi.

Ty madame Bonaparte var dock utan tvifvel en högelig karaktäristisk personlighet, en af de egenomligaste qvinnor man gerna kan träffa på under en period, så full af romantik och sentimentalitet som första tredjedelen af vårt århundrade, och i så fall nästan värd en mer genomgående skildring än hvad här kunnat egnas henne, ehuru somliga måhända torde anse redan denna långrandig nog.

Men för den, som väntar att i den förskjutna unga makan finna en förolämpad och lidande hjeltinna, sårad i sina heligaste känslor och underhållande en ädel strid för sin heder och sitt barns legitimation, torde det redan här få antydast, att man gör bäst i att genast aflägsna hvarje tanke ditåt. Ty vi må bekänna, att, under läsningen af de autentiska dokumenten i denna historia, synnerligast hjeltinnans egna bref, hvarje atom af vår forna harm gentemot Napoleons summariska sätt att skilja Jerome och hans unga gemål från hvarandra försvinner inför dessa tvänne personligheter, som ej synas ha haft vare sig något hjerta att krossa eller nå-

gon heder att såra, någon af dem. Den kallt nyktra, "smarta" yankeedottern, kalkylerande på dollarn ersättningen för sin "lycka" och bärande sina lidanden med en filosofi, hvilken skulle vara utmärkt, vore ej föremålen de mest vulgära och tarfliga, och den prosaiske, lumpne äfventyrare, som skiljde sig från henne på ungefär lika futtiga motiv, äro ingalunda egnade att uppväcka våra ljufvare sympatier. "Offren" äro bägge puraste shoddy gentemot "tyrannen". Och långtifrån att miss Pattersons förbindelse med Bonaparterna blef henne en källa till gripande hjertesorg, sökte hon slå så mycket mynt och rang som möjligt deraf åt sig och sin son. Men sådan hon var, är hon ett ypperligt specimen af den modernaste samhällsblandningen: en amerikansk prinsessa, en äkta urtyp för dessa rika yankeedöttrar, som, djupt föraktande den nya världens traditioner, under senare åren hemsöka Europa, jägtande efter män af rang och hög ställning inom det gamla samhället.

* * *

Elizabeth (Betsy) Patterson föddes i Baltimore d. 6 Februari 1785. Hennes fader William Patterson hade kommit från Irland till Amerika som fattig fjortonårig gosse, men genom godt hufvud och arbetsamhet bragt sig upp till rikedom och anseende. Han hade hufvudsakligen genom lyckliga spekulationer i lifsförnödenheter och skeppsrederi förtjent

sin förmögenhet, hvilken han sedermera nedlade i fastigheter, så att han vid sin död var en af staten Marylands störste fastighetsegare. Sedan han slagit sig ned i Baltimore, gifte han sig med Dorcas Spear, ett fruntimmer ur stadens bästa familjer och ansågs snart för en af samhällets mest inflytelserika personer. Han var en lugn, karaktärsfast man af stränga seder, som endast lefde för sina affärer och sin familj.

I denna regelrätta omgifning uppväxte Elizabeth, hvilken redan som ung lofvade blifva en skönhet af första rang. Hon visade äfven tidiga prof på ovanlig qvickhet och egde redan af naturen detta förtrollande behag, som sedermera på ytan gjorde henne så intagande. Hon uppfostrades hufvudsakligen af sin moder, och faderns framskjutna ställning försäkrade henne en framgång i sällskapslifvet, äfven utom dessa stora naturgåfvor. Också var Elizabeth Patterson vid aderton år Baltimores erkända "belle", hvilket vill säga mycket i en stad, så särskildt ryktbar för sina sköna qvinnor.

Jerome Bonaparte förde vid denna tid befälet öfver fregatten "L'Epervier", med hvilken han kryssat i Vestindien. Men som han fann sin återfärd stängd af talrika engelska örlogsmän i Atlanten, vände han och seglade till Newyork sommaren 1803, der han mottogs med stora hedersbetygelser såsom yngste broder till Frankrikes Förste konsul. En kommandör Barney, som tjänat med Jerome

i Vestindien, inbjöd honom till Baltimore, dit han också kom på hösten.

Här blef Jerome dagens lejon och såg vid en kapplöpning för första gången miss Patterson i den tidiga blomningen af hennes underbara skönhet. Den lättrörlige fransmannen blef genast antänd, förklarande sig aldrig förr ha skådat en så älsklig varelse. Några dagar derefter blef han presenterad för henne hos the Honourable Samuel Chase, en af oafhängighetsförklaringens undertecknare och kommandör Barneys svärfar.

Jerome blef snart öfver öronen förälskad i den tjugusande skönheten och beslöt att gifta sig med henne, glömmande Frankrike, Napoleon, framtida utsigter och allt. Vår unga dam, hänförd af en så lysande förbindelse, blef snart lika ifrig för partiet och inom få veckor voro de förlofvade.

Men pappa Patterson — som var en så försiktig man, att han alltid gjorde rondan kring sitt hus sedan alla lagt sig för att se efter, att elden var släckt öfver allt — tyckte inte alldeles fullt så mycket om detta hastiga frieri. Han visste, att unge Bonaparte var omyndig och helt och hållet beroende af sin bror, Förste konsuln. Och han insåg risken att gifta bort dottern till en fransman under den lagliga myndighetsåldern utan måls-männens medgifvande. På grund deraf skickade han sin dotter till Virginien för att afbryta förbindelsen lugnt och utan scener. Fadren hoppades, att skilsmässan skulle släcka de ungas låga.

Men afståndet — såsom nästan alltid i sådana fall — hjälpte ej heller här, utan Elizabeth återvände, bekantskapen förnyades och den 29 Oktober 1803 uttogs en "license" till det unga parets giftermål.

Inom mindre än en vecka efter lysningens utfärdande, fick mr Patterson ett varnande bref, att kapten Bonaparte endast ville skaffa sig ett hem, tills han kunde återvända till Frankrike, då han genast skulle öfverge hans dotter och skratta åt hennes godtrogenhet.

Detta meddelande föranledde fadern att ännu en gång begagna sin myndighet till att få förbindelsen upphäfd; men äfven nu utan framgång. Ty tvärtemot sina vänners varningar och faderns motstånd, hade miss Patterson satt sig i sinnet på, att giftermålet skulle ega rum, förklarande "att hon hellre ville vara Jerome Bonapartes hustru för en timme än någon annan mans för hela lifvet". Som man hör, var hon ovanligt resolut redan nu.

Gentemot en sådan bestämdhet måste mr Patterson till slut gifva ett motvilligt bifall.

Men han tog hvarje försigtighetsmått, egnadt att förläna giftermålet både en fullt religiös och borgerlig stadfästelse. Ceremonien egde rum julaftonen 1803 och förrättades af the Right Rev. John Carroll, biskop i Baltimore, sedermera ärkebiskop och katolska kyrkans primas i N. Amerika. Äktenskapskontraktet var formuleradt af mr Dallas, sedermera Förenta Staternas finansminister och bevittnadt af franske konsuln, Jeromes sekreterare,

mayorn i Baltimore, och andra framstående män. Följande skarpa bestämmelser i kontraktet visa, att Pattersonska familjen nog emotsåg möjliga svårigheter af denna förening.

“Artikeln I. I händelse någon svårighet skulle yppa sig om giltigheten af sagda äktenskap, antingen i staten Maryland eller Franska republiken, förbinder sig bemälda Jerome Bonaparte, på begäran af bemälda Elizabeth Patterson och William Patterson, eller endera af dem, att tillgripa hvarje utväg att upphäfva detta hinder och att förläna sagda förening hela karaktären af ett lagligt och fullbordadt, fullständigt äktenskap i enlighet med staten Marylands och Franska republikens bestående lagar.

Artikeln II. För den händelse giftermålet skulle blifva annulleradt, antingen på begäran af besagde Jerome Bonaparte eller någon medlem af hans familj, skall besagda Elizabeth Patterson hafva rätt i hvarje fall till en tredjedel af hennes förre mans fasta, personliga och lösa egendom.“

Bröllopet firades med mycken prakt och aldrig hade Baltimore sett en så förtjusande brud. Det var den tiden damerna begagnade korta lif med långa kjortlar. En närvarande gentleman förklarade, “att brudens alla kläder kunde ha fått rum i min ficka“. Hennes klädning var af musslin, synnerligt fint och rikt broderadt. Utom klädningen bar hon blott ett enda plagg. Men i denna dräkt

tyckte hon sig redan i hvarje tum en prinsessa, den triumferande bärerskan af en värdighet, till hvilken aldrig förr någon amerikanska blifvit upphöjd. Hof och glänsande prakt strålade emot henne i berusande syner och hon såg redan i andanom en hel okänd kontinent sväfva för sina fötter vid sidan af den unge fransmannen.

Kort efter giftermålet gjorde Jerome och hans hustru en trip till Washington, der de vistades hos general Turreau, franske ministern och njöto af hufvudstadens nöjen, hvarpå följde en längre utflykt till norra och östra staterna, der de i Newyork, Filadelfia, Boston, Albany och flerstädes mottogos med gästfrihet och lysande fester.

Under tiden korresponderade den försigtige mr Patterson med R. Livingstone, amerikanske ministern i Paris. "Jag kan försäkra er", skrifver han, "att jag aldrig direkt eller indirekt uppmuntrade eller gaf mr Bonaparte den ringaste anledning att närma sig min dotter, utan tvärtom motstod hans anspråk med hvarje medel, som öfverensstäme med grannlagenheten. Finnande likväl, att den ömsesidiga böjelsen var sådan, att ingenting utom maktspråk och våld kunde förhindra deras förening, gaf jag med mycken motsträfvighet efter för deras önsknigar."

Derefter fortsätter han med att säga, att då giftermålet nu egt rum, så var det både hans skyldighet och önskan att skydda sin dotters rättigheter och söka åstadkomma, att Bonaparteska fa-

miljen förlikade sig med partiet. I detta syfte begär han, att mr Livingstone måtte till Förste konsuln öfverlemnna kopior af bref rörande saken, skrifna till ministern från Förenta Staternas president och statssekreteraren i Washington. Han ber ministern delgifva sig resultatet af dessa meddelanden till Bonaparteska familjen och huruvida giftermålet komme att mötas med gillande eller icke.

Han använde för öfrigt icke endast bref. Mr Patterson skickade snart sin son Robert till Frankrike att bevaka sin dotters intressen.

Men den olycka, som den bekymrade fadern alltid befarat, skulle ej länge låta vänta på sig.

Till och med under sjelfva bröllopsresan anlände oroande nyheter.

Robert kom till Paris den 11 Mars 1804. Dagen derefter underrättade han fadern, att han uppvaktat amerikanske ministern, som visserligen hade begagnat hvarje medel att stämma Förste konsuln fördelaktigt för giftermålet, men förklarar, att Napoleon vore högeligen förbittrad på sin broder. Robert fortsatte, att det för närvarande vore mycket bättre för Jerome att stanna i Amerika. Skulle han likväl besluta sig för att återvända, borde hans hustru i alla händelser följa med honom. Resultatet af sitt sammanträffande med Livingstone skildrade han såsom oroande och nedslående.

Man hoppades likväl ännu, att den bekanta madame Compans skulle begagna sitt inflytande till

madame Jerome Bonapartes förmån och Robert hade äfven ett möte med Lucien Bonaparte.

“Säg mr Patterson,” tröstade denne, “att vår moder (Madame Mère), jag och hela familjen med en röst och lika hjertligt som jag sjelf, äro högelingen gynsamt stämde mot partiet. Konsuln, det är sant, öfverensstämmer ej med oss för närvarande; men han anses skild från familjen. Stäld på en sådan höjd som förste embetsmannen i en stor och mäktig nation, måste hans handlingar bestämmas af en politik, hvarmed vi ingenting ha att skaffa. Vi förblifva ännu vanliga medborgare. Hennes vänner borde ej känna sig sårade af konsulns missnöje. Jag sjelf,” säger han, “ehuru myndig och innehafvande höga embeten under styrelsen, har äfven ådragit mig hans misshag genom mitt senaste giftermål, så att Jerome är icke ensam dervidlag.” Han önskade för öfrigt, att Jerome skulle stanna och så fort som möjligt bli amerikansk medborgare, lofvande anskaffa honom en inkomst, passande att lefva af på respektabel fot.

Under allt detta hade Napoleon iakttagit tystnad. Men slutligen yttrade han sig och med vanligt eftertryck.

Den 20 April 1804 lät han sjöministern beordra franske generalkonsuln i Newyork, att inga penningar skulle lemnas medborgaren Jerome Bonaparte. Denne fick befallning i sin egenskap af marinlöjtnant att ögonblickligen återvända till Frankrike med första fregatt. Men Napoleon förbjöd alla

franska kaptener att mottaga ombord i sina fartyg "den unga person, till hvilken medborgaren Jerome Bonaparte hade anslutit sig, varande hans afsigt, att hon under inga vilkor skall komma till Frankrike och hans vilja att, om hon skulle anlända, hon skulle förbjudas gå i land och genast sändas tillbaka till Förenta Staterna."

Jerome, fortsattes det i brevet, skulle uppmanas att ej kasta bort tillfället till en ärofull bana genom att handla i opposition mot önskningarna hos den hjelte, med hvilken han hade hedern att vara beslägtad; att samtidigt med det Napoleon upphöjde och hedrade dem af hans familj, som deltog i hans egna, upphöjda tänkesätt, han äfven visste behandla med kall likgiltighet dem, hvilka vågade handla utan att fråga honom till råds.

Förste konsuln var i allmänhet förargad öfver sina bröders svagheter och de hinder de lade i hans väg. "Jerome har misstagit sig," skref han till ministern, "om han inbillar sig att i mig finna känslor, hvilka skulle understödja hans svaghet. — — *Ensam skapare af mitt öde har jag ingenting att tacka mina bröder för.* I hvad jag gjort för äran, hafva de funnit tillfällen att skörda rikligen åt sig sjelfva. Men de böra icke därför öfvergifva det fält, hvarest det ännu finnes något att skörda. De få icke lemna mig isolerad och beröfvad den hjälp och de tjenster, som jag har rätt att vänta af dem m. m."

Generalkonsuln, mr Pichon, instruerades att varna Jerome att ej medtaga "den unga person, till hvilken han hade hängifvit sig. Om han älskade henne, såsom han påstod sig göra, måste han för hennes skull lemna henne och dela sin broders lott. Hennes egenskaper må vara huru utmärkta som helst, kunna de dock ej utöfva något inflytande på Förste konsulns beslut att icke mottaga henne. Befallning har blifvit utfärdad att hindra henne landstiga och den skall ej återtagas."

Sjöministern sjelf adresserade äfven ett bref till Jerome, hvori han, vädjande till äran och gemensamma minnen från tjensten, uppmanade honom att skynda hem. "Kriget rasar," säger brefvet på ett ställe, "och ni sitter i frid och lugn på tolfhundra miles afstånd från den scen, der ni skulle agera. Huru skola människorna i er igenkänna brodern till den, som ombildar Europa?"

Blott på ett vilkor ville Napoleon förlåta honom. "Jag vill mottaga honom," sade Förste konsuln, "om, lemnande i Amerika den ifrågavarande unga personen, han kommer hit för att förena sig med mina öden. Skulle han medföra henne hit, skall han ej sätta sin fot inom Frankrikes landmären. Kommer han ensam, skall jag förlåta ett ögonblicks felsteg och ungdomens förvillelse. Trogna tjänster och ett uppförande, som han är skyldig sig sjelf och sitt namn, skola återskänka honom all min ömhet."

Samtidigt med dessa skrivelser bifogades följande dekret af senaten: "Genom en akt af den 11 Ventöse förbjudes alla rikets civile tjenstemän att inregistrera ett föregifvet giftermål, som Jerome Bonaparte har ingått i utlandet under sin minderårighet, utan medgifvande af sin moder och utan föregående tillkännagifvande i sin födelsestad."

Dessa dokument nådde Jerome i Newyork tidigt under sommaren 1804, medan han och hans hustru som bäst der njöto sitt sorgfria väsen.

Jerome blef rädd för Napoleons bestämda hållning och började tveka, huruvida han skulle återvända. Hvad som mest förskräckte honom var under rättelsen, att Napoleon råkat i oenighet med Lucien just på grund af, att denne, som dock gjort honom så stora tjenester, icke velat foga sig efter hans önsknigar i fråga om ett äktenskap, afpassadt efter Bonaparternas dåvarande lysande utsigter. Ty om Napoleon ej tvekat att bryta med den broder, som öppnade honom vägen till konsulatet och kejsaredömet, hvad öfverseende kunde Jerome vänta, hvilken ingenting gjort för familjens ära och hvars första handling varit en olydnad?

Slutligen skrufvade han dock upp modet inför nödvändigheten och beslöt att segla öfver.

Först läste man i tidningarna, att Jerome med sin unga lady skulle gå ombord på "Dido", den snabbaste fregatt, som då fanns både i franska och engelska flottorna, samma fartyg, med hvilket efter sägen Napoleon undkom från Egypten. Sedan skulle

de fara med "Silenus". Men som engelsmännen då svärmade kring kusten, blefvo dessa förslag uppgifna. Under väntan på bättre lägenhet, företog det unga paret en utflykt till Niagara.

Ett försök gjordes att få medfölja general Armstrong, den nye amerikanske ministern i Frankrike, men äfven det strandade.

Visserligen erhöll Jerome ett mycket vänligt, ehuru väl optimistiskt bref från Joseph, sin äldste broder. Men Robert Patterson var deremot icke mycket sangvinisk. Han skref, att man nu hade att förlita sig uteslutande på Jeromes heder och rådde, att han skulle stanna i Amerika, tills släktningarna gillat giftermålet. Men han varnade emot att göra sig många illusioner. "När kejsaren fattat sitt beslut, gifver han sällan efter eller frånträder sina åsigter."

Robert var klok och diskret. Hade framgång varit möjlig, skulle han hafva lyckats. Han rekommenderade lugn och försigtighet. Det vore absolut nödvändigt att undvika allt, som möjligen kunde reta kejsaren. Jerome, påminde han åter, skulle i hvarje fall stanna i Amerika, om så vore möjligt utan direkt opposition mot broderns önsksningar. Skulle han dock bestämma sig för att återvända till Frankrike, borde han då medföra sin hustru, följderna måtte bli hurudana som helst.

Jerome beslöt att lyda detta sistnämnda råd och återvände till Baltimore på hösten, finnande det omöjligt att erhålla en säker passage från New-

york. I slutet af oktober gingo de slutligen, åtföljda af miss Spear, madame Bonapartes tant, ombord på skeppet "Philadelphia".

Under färden nedför Delaware drefs skeppet af en storm i land utanför Lewes. De måste lemna fartyget och sluppo nätt och jemt undan med lifvet. Efter att ha varit i vattnet någon tid, räddades de i en båt, madame Bonaparte varande en bland de första, som fiskades upp. De mottogos gästvänligt af en herreman i grannskapet, vid hvars bord madame Bonaparte genast intog ett duktigt mål stekt gås och äpplemos, till stor fasa för sin tant, som tyckte att hon i stället borde ha legat på sina knän, tackande Gud för sin räddning. En dotter i huset brukade sedan många år derefter förtälja, huruledes den unga madame Bonaparte oupphörligt sprang fram och tillbaka mellan huset och gården, noga efterseende sina vackra kläder, som hängde på ett streck till torkning efter skeppsbrottet. — Detta var deras sista försök att segla till Europa under 1804.

De två franska fregatterna, hvilka hade legat i Newyork under sommaren och hösten, uppnådde emellertid lyckligt L'Orient den 15 December.

Napoleon var uppbragt på Jerome, därför att han ej farit öfver med dem. Giftermålet sade han sig endast kunna betrakta som en "fältlägerförbindelse", emedan Frankrikes lagar icke erkänna något giftermålskontrakt af en minderårig som giltigt. "Madame Mère" (familjen Bonapartes moder, född Lætitia Ramolini) underrättade en vän till Patter-

sonska familjen, hurusom befallningar blifvit afsända till alla Frankrikes hamnar att arrestera Jerome, derest han medförde sin hustru och att skicka henne tillbaka. Hon föreslog, att han skulle fara till Frankrike ensam och sända hustrun till Holland. Endast på detta sätt kunde en försoning måhända ännu kunna komma till stånd.

* * *

Under tiden hade Napoleon blifvit kejsare och krönt af påfven. Han upprättade ett hof, och Joseph och Louis förklarades prinsar af riket. Lucien och Jerome uteslötos deremot från den kejsarliga dynastien.

Hvad den senare beträffar, hade kejsaren förklarat som sitt bestämda beslut att låta fångsla Jerome så fort han anlände och hålla honom inspärrad, tills han samtyckte att öfvergifva sin hustru och gifta sig med någon Napoleon skulle utse.

Förrän dessa hotelser nådde Förenta Staterna, hade emellertid Jerome jemte hustru afseglat med "Erin", ett af mr Pattersons egna skepp.

Madame Bonaparte var öfvertygad om, att äfven Napoleons hårda hjerta skulle smälta inför tjuskraften af hennes skönhet, att också denna jernvilja skulle böjas inför hennes vältalighet, mjukna vid hennes tårar. Derfor hade hon föresatt sig att fara med sin man för att tillsammans med honom kasta

sig för kejsarens fötter och bedja om hans förlåtelse samt först och sist deras upptagande i "familjen".

Efter en snabb och lycklig resa anlände "Erin" till Lissabon den 2 april 1805. Men genast möttes de af beviset på Napoleons despotiska makt. En fransk vakt posterades kring fartyget och madame Bonaparte förbjöds att komma i land. Ett sändebud från Napoleon uppvaktade henne, frågande hvad han kunde göra för "miss Patterson"?

"Säg kejsaren," svarade hon, "att *madame Bonaparte* är ärelysten och fordrar sina rättigheter som en medlem af den kejsersliga familjen."

Strax efter ankomsten till Lissabon skyndade Jerome till Paris, under hopp att genom ett personligt möte vinna Napoleons bifall till ett erkännande af giftermålet. På vägen mötte han Junot, som försökte afråda honom från att motstå Napoleons önskningsar. Jerome förklarade, att han aldrig skulle öfvergifva sin sköna, unga hustru. "Stark i min rättvisa sak, skall jag *aldrig* gifva efter," utropade han, visande ett miniatyrporträtt af madame Bonaparte. "I en person så öfvermåttan vacker," tillade Jerome, "äro dessutom förenade alla de egenskaper, hvilka göra en qvinna förtrollande".

Då Jerome kom till Paris, sökte han genast företräde hos Napoleon, hvilket vägrades. Han tillsades att vända sig till kejsaren skriftligen och fick följande svar, som med ens gjorde slut på alla hans förhoppningar.

“Jag har mottagit ert bref af i dag. Det finnes inga fel, som ni må ha begått, hvilka ej kunna utplånas genom en uppriktig ånger. Ert giftermål är noll, både i religiöst och lagligt hänseende. *Jag skall aldrig erkänna det.* Skrif till miss Patterson att återvända till Förenta staterna och säg henne, att det icke är möjligt att låta sakerna få en annan gång. Under vilkor af hennes återvändande till Förenta Staterna, skall jag anslå åt henne en årlig pension af 60,000 francs under hennes lifstid, förutsatt att hon icke antager min familjs namn, till hvilket hon ej har någon rätt, alldenstund hennes giftermål icke existerar.“

Detta maktspråk led dock af det väsentliga felet att ej vara fotadt på riktiga grunder, vare sig beträffande giftermålets religiösa eller borgerliga helgd. Vid dettas ingående var Napoleon blott Förste konsul och kunde ej utöfva någon supremati öfver sin familj. Jeromes moder och äldste broder voro hans giftomän och de täflade i att bifalla giftermålet. Detta hade afslutats efter katolska kyrkans ritual, till hvilken Jerome bekände sig och ceremonien hade förrättats af Nordamerikas högste dignitär inom denna kyrka.

När Jerome slutligen fick företräde, adresserade sig Napoleon till honom sålunda: “Såå, min herre, ni är den förste af familjen, som skamligt öfvergifvit sin post. Det fordras många lysande bragder för att aftvå denna fläck från ert anse-

ende. *Hvad beträffar den der kärleksaffären med er lilla flicka, så fäster jag mig mig inte vid den.*“

Under tiden hade “den lilla flickan“, som såg sig utestängd öfver allt, seglat till Holland. Men Napoleon, som beherrskade hela kusten, hade beordrat Schimmelpenninck, Bataviska republikens Storpensionär, att förhindra madame Bonaparte eller “hvarje person, som antagit detta namn“, att landstiga i någon holländsk hamn.

Till följe deraf låg “Erin“ åtta dagar utanför Texeln mellan ett sextiofyra kanoners linieskepp och en fregatt, hvilka hindrade all kommunikation. Inseende att hela kontinenten var stängd för henne, seglade madame Bonaparte slutligen till England, der detta “offer för Napoleons grymhet“ naturligtvis blifvit hjeltinnan för dagen. Hon anlände till Dover d. 19 Maj; och så liflig var mängdens åtrå att se henne, att en militäreskort måste sändas för att hålla tillbaka massan, som samlats vid landstigningen.

Madame Bonapartes första och enda barn föddes i Camberwell nära London d. 7 Juli 1805 och döptes till Jerome Napoleon efter mannen, från hvilken hon då ännu trodde sig endast skild för tillfället.

* * *

Emellertid hade Napoleon begärt af påfve Pius VII en bulla, som offentligt skulle annullera

Jeromes giftermål med miss Patterson. Brevet, fullt af åtskilliga grava oriktigheter, åtföljdes af en magnifik tiara för att öka effekten. Men Pius var icke den man, som blott slafviskt fogade sig efter herrskarens afsigter, likt alla andra. Sedan han låtit ransaka Vatikanens arkiv efter ett liknande prejudikat utan att hafva funnit något, förklarade han sig hvarken kunna eller vilja annullera detta äktenskap. Den påfliga skrifvelsen — hvilken skulle vara värd att här citeras, vore den ej så lång — är för öfrigt ett mästerligt profstycke på Kurians diplomatiska framställningskonst.

Napoleon fann dock sin egen statskonselj mera medgörlig, och det civila tribunalet förklarade äktenskapet ogiltigt, på grund af Jeromes minderårighet och dess afslutande utan hans förmyndares samtycke.

Den svage och ombytliga Jerome glömde snart sin "kära, lilla hustru", som han brukade kalla henne. Visserligen sände han fortfarande ömma bref, förklarande sig förr vilja skilja sig vid lifvet än från henne. Så sent som Oktober 1805 skref han från Paris: "Ma chère et bien-aimée femme, la vie n'est rien pour moi sans toi et mon fils. Sois tranquille, ton mari ne t'abandonnera jamais". Den 16 samma månad: "Te quitter, ma bonne femme, je n'en eus jamais la fatale pensée; mais je me conduis en homme d'honneur, en brave et loyal militaire."

Hans ofta upprepade föresats "att aldrig öfvergifva sin vackra, unga hustru", smälte dock för

Napoleons hotelser och lysande löften. Få månader efter afskedet från henne i Lissabon, samtyckte han till en skilsmässa. Belöningen därför blef, att börja med, utnämningen till prins af kejsardömet och amiral i franska marinen.

Efter freden i Tilsit lät Napoleon Jerome veta, att medlemmarna af kejserliga familjen måste ingå föreningar, lämpliga att understödja hans tron, hvarför den splitternye kungen af Westfalen d. 12 Aug. 1807 gifte sig med prinsessan Fredrika Katarina, dotter till konungen af Würtemberg.

Detta är ytterlinierna af det kortvariga äktenskapet mellan teaterkungen Jerome och köpmansdottern från Amerika.

* * *

Tvifvelutan var den tjuguariga moderns belägenhet under vistandet i England, omgifven af blott främlingar, ingalunda behagligt. En ung hustru, öfvergifven af mannen, skild från det fjärran hemmet, hatad i sjelfva sin nya tillvaros hjertpunkt af verdens mäktigaste man, ensam med ett barn, hvad kunde vara sorgligare för den nyligen så firade skönheten, mot hvilken allt hittills endast hade synts le?

Men om någon skulle tro, att den amerikanska madame Bonaparte öfverlemnade sig åt sorg och förtviflan och lät skilsmässan från sin unge make "krossa sitt hjerta", så bedrager man sig betydligt.

Hon var icke stöpt af det slags metall, som smälter af kärlekens ömma låga och hennes romantik visade sig ega ett helt annat innehåll än den vanliga flickromantiken på hennes tid. Hon fann snart, att skilsmässan skulle blifva oundviklig och var redan för mycket en qvinna af verld att låta sig invaggas i illusioner af Jeromes sötsliskiga fraser. Blott ärelystnaden hade förmått henne till ett parti, hvilket hon ansåg vara den mest lysande förbindelse någon amerikansk qvinna ännu gjort. Och ehuru framgången ej blifvit så bländande som hon hoppats, hade hon ändå eröfrat en undantagsställning, nog egendomlig för att upprätthålla hennes mod och anspråk på att blifva uppmärksammas. En qvinna, som varit utsatt för Napoleons särskilda förföljelse, hvars äktenskap påfven vägrat upplösa och hvars man förmått sig med en prinsessa ur en bland Europas regentslägter, fann nog anledning deri att anse sig öfverallt framgent vara en person af alldeles särskild betydelse; en position hon också mycket väl visste att taga vara på, hvarom i synnerhet hennes efterlemnade bref mer än tillräckligt bära vittne.

Dessa bref! Aldrig ha väl på sitt sätt märkligare, mera öppenhetiga och i all sin raffinerade "mondänitet" löjligare epistlar framlagts för främmande läsares ögon. Man vore stundom frestad att misstänka, huruvida ej någon begåfvad qvinnofiende fabricerat dem, för att visa verlden det verkliga innehållet af en sådan der vacker, be-

räknande, högfärdig, uppåtsträfvande, rangsjuk påfågels triviala hjerna. Men så är det visserligen icke. Brefven äro äkta, och därför så mycket intressantare. Tyvärr förbjuder utrymmet att här citera dem i sin längd och långt mindre i sin helhet. Men esomoftast skola utdrag derur meddelas, helst brefven utgöra just de märkligaste aktstyckena af vår högflygande hjeltinnas historia.

* * *

Då madame Bonaparte återvände till sin faders hus i Baltimore, omgafs hon visserligen af poesiens och lidandets romantiska skimmer. Men att döma efter hennes snärtar i brefven, ansåg hon sig aldrig ha blifvit uppskattad till sitt värde i fädernestaden, hvilken hon för öfrigt betraktade som en föraktlig småstadshåla. Hon hade redan druckit för djupt af den hyllning man öfverallt annars egnade hennes sällsynta skönhet och lifliga lynne, för att ej från *sin* synpunkt finna sina puritanska landsmän skäligen fadda. Äfven hade den glada flicka, hvars älskyrdhet fängslat Jerome Bonaparte, redan hunnit förvandlats till en bitter, skarptungad qvinna, hvars qvicka slagfärdighet förmådde dem, som gladdes öfver hennes prinsessliga missräkning, att åtminstone draga in gaddarna i hennes närvaro.

Under detta hvad hon kallade sitt "vegeterande", följde hon så mycket ifrigare de väldiga händelserna i Europa. Då hon bland annat förnam Na-

poleons skilsmässa från Josephine, insåg hon till fullo, om ej förr, huru liten hänsyn den väldige måtte ha känt för hennes egen lilla lycka. Ändtligen, efter kolossens fall vid Waterloo, blef det henne omöjligt att stanna i Amerika längre, hvarföre upplyser hon sjelf i sina bref.

Två månader derefter finna vi henne också i Cheltenham, England, under den sannolikt blott skenbara pretexten att sköta sin helsa vid denna fashionable brunnsort. Innan hon lemnade Amerika, hade hon dock med klokt förutseende anordnat en amerikansk skilsmässa från sin f. d. man, den der ju nu efter sin broders fall måhända kunde komma att påminna sig, att hans amerikanska f. d. hustru hade penningar eller åtminstone utsigter att få ärfva. Hon kallade sig likväl madame Bonaparte och höll med yttersta energi fast vid "rangen". — Sin son lemnade hon i en skola i Maryland.

Se här hvad hon nu skrifver till sin far:

"Hvad beträffar, att jag lemnat Amerika utan mina vänners samtycke, så synes det mig som, *om* jag verkligen har vänner der, de då skulle önska mig att få komma till ett land, der jag är omtyckt, uppburen, respekterad och beundrad. Det synes mig som, *om* jag har vänner i Amerika, deras vänskap då skulle ha visats på något trefligare sätt än att klandra mig, för det att jag kände mig eländig i ett land, der jag aldrig var uppskattad och der jag aldrig kan blifva nöjd. Äfven synes det mig naturligt, att, *om* jag har vänner i Amerika, något

som jag — jag tillstår det tvekande — stundom betviflat, deras stolthet skulle känna sig tillfredsstäld af att höra mig vara i Europas finaste societeter endast på grund af mina personliga förtjänster, hvilket jag kan säga utan fåfänga, emedan jag hvarken eger rang, förmögenhet eller särskilda vänner, villiga att hjälpa eller beskydda mig. Jag medger, att den ställning jag åtnjuter i detta land är högeligen smickrande och att det ej är så öfverraskande, om jag skulle föredraga folk af rang och värdighet, som äro villiga att se mig. Deras uppmärksamheter äro alldeles ej beräknade, ty jag är blott en mycket fattig främling och dessutom en olycklig i många hänseenden.

Min olycka och min nedsatta helsa ha väckt mer intresse här än i mitt eget land och ha blifvit en fribiljett till de storas gunst. Mina talanger och sätt försäkra mig om att kunna kvarstå i deras goda tanke. Hvad ni har skrivit om mig till Europa kan medföra mycket dåliga följder. (Här talar hon om sin sjukdom, hvilken man i Amerika ansåg som låtsad.) Det finnes äfven en annan effekt, som kan uppstå af sådana bref. Enhvar, som känner mig, har hört, att eder rikedom är enorm och följaktligen tro de, att jag har att få en stor förmögenhet. I Europa kan en vacker qvinna, som har att vänta en förmögenhet, göra ett briljant parti. Men om det kommer ut, att föräldrarna äro missnöjda med henne, tro de, att hon ingenting får, och då vill ingen gifta sig med henne, vore hon också

skön som Venus och hade Minervas talanger. Herrarna här äro inga sådana narrar, att de äkta fattiga skönheter, huru mycket de än beundra dem. Reputationen af eder förmögenhet skulle vara af stort gagn för mig utomlands och jag är viss på, att ni ej vill neka mig åtnjuta hedern deraf, då ni ju sjelf har den i verkligheten. Jag ber, att hvad ni än må *tänka*, ni åtminstone ej *säger* och särskildt ej *skrifver* någonting om mig, såvidt det ej är något, som kan befördra mina intressen. Rikedomens makt är stor här och edra penningar skulle, jag försäkrar er det, vara mig till stort gagn, om ni ingenting mer anmärker om mig eller att ni ej tycker om min bortovaro. Jag menar bara föreställningen derom, ty ack! det solida är ju ej mitt. Jag trifs utmärkt och fastän ni alltid ansett mig vara en fjolla, så tycker man icke så här. I Amerika syntes jag mer enkel än jag är, emedan jag der var alldeles utom mitt element. Det var min otur, ej mitt fel, att jag föddes i ett land, som ej svarade mot mina önskningsar. Här är jag alldeles i min sfer (undantagandes penningar) och i beröring med det lefnadssätt, för hvilket naturen har ämnat mig. Min karaktärs ärelystnad gjorde, att jag kände mig eländig ibland scener, der den blott kunde känna sig missnöjd; här är den tillfredsställd. Allt ni skrifver till Mc. E. skall han prata om, för att gifva sig utseende af att vara bekant med oss. I detta land fästes så mycket afseende vid skilnaderna i sällskapslifvet, att bekantskaper med per-

soner, som ej äro kända, icke tålas, huru respektabla de än må vara. Han är en välmenande man, men alldeles olämplig för edert förtroende och duger blott att skrivas till rörande affärer.

Eder egen stolthet bör vara intresserad af att se mig föremålet för allmän aktning och edert intresse är att se mig försatt i en upphöjd ställning. Hvad beträffar mr Gilmor's och andra mycket respektabla och värdiga personers meningar, att jag borde vara i Baltimore, så säga de så, emedan de veta, att deras döttrar kunde komma hit och aldrig bli kända. Se, huru de springa efter de fattigaste ätteläggare af adeln, och då kan ni förstå, hvad de tänka om min position i Europa! Jag är öfverraskad, att ni icke inser fördelarne af min ställning, jemförd med döttrarnas till det öfriga herrskapet i Baltimore, och att ni tillåter afundsjukt folks pladder utöfva inflytande på eder. Om man ej gillar mitt uppförande i Amerika, hvarför visade man mig då så mycken uppmärksamhet? Fråga Georg *) hvad jag var i Newyork. Hvilken annan amerikansk qvinna var någonsin så uppvaktad som jag har blifvit der? Hvem hade någonsin bättre anbud? Jag ville aldrig gifta mig utan rang, ty Gud skall veta jag kunde ha fått penningar nog genom giftermål. De frukta för, att ni håller mig uppe i min rang och sänder mitt barn dit, der han kommer att bli i en ställning, der alla

*) En broder till madame Bonaparte.

deras statspapper, assurancesaktier och fastigheter aldrig kunna placera dem. Låt dem komma och försöka hvem som gäller mest, de eller jag! Jag bekänner, att det kanske skulle ha varit hugnesamt, om jag kunde ha vegeterat som hustrun till en respektabel affärsman; men ni vet, att naturen aldrig ämnade mig att tillhöra de stilla i landene och att, i följe af mina anlag och min karaktär, jag är bättre deran som jag är. — — — Låt allmänheten tro, att ni är stolt öfver mig, som ni visserligen har goda skäl att vara, ty jag är ganska klok och förständig.“

Mr Pattersons svar på denna fåfångans epistel visade, att han ej kände sig så förtjust af de societetstriumfer, hvilka till den grad smickrade och hänförde hans dotter.

“Jag kan ej säga“, skrifver han, “att jag är belåten med de uppmärksamheter du synes få från de förnämste i England; de kunna ej bli varaktiga, de måste ha härledts förnämligast från nyfikenhet och deltagande. Din saknad och missräkning skola hädanefter stå i proportion till de höga begrepp du för närvarande tyckes hysa beträffande dessa artigheter.

Du säger, att du är klok och förständig; Gud gifve det så vore, emedan säkerligen ingenting kunde göra mig större nöje. Jag bör dock säga, att dina idéer om förstånd icke öfverensstämma med mina. Man måste söka den verkliga, bestående lyckan hemma, ty det är omöjligt att på läng-

den finna den annorstädes. Jag hoppas därför du snart blir så trött och mätt på Europa, att du blir manad att återvända, öfvertygad liksom jag, att detta är det mest passande ställe för dig att vistas. Jag skall därför känna mig otreflig och olycklig, tills du återvänder.“

Huru pass faderns sunda åsichter imponerade på henne, kan man se af följande citat ur hennes svar.

“Hvarje dag,“ heter det, “finner jag nya skäl för den åsigten, att vi lyckas bäst på främmande ställen, emedan den menskliga ofullkomligheten sällan uthärdar ett närmare och ständigt umgänge. Europa mer än motsvarar de lysande och lifliga färger, i hvilka min fantasi har tecknat det. Dess resurser äro oändliga, långt öfver dem, hvilka kunna erbjudas oss i ett nytt land. — —

Min brinnande längtan efter europeiska nöjen var icke drömmen af en sjuklig fantasi, det var blott en profetisk aning om den tjusning, som här omgifver tillvaron. — — Skönheten uppkallar hyllning, talangerna försäkra om beundran, olyckan mötes af vördnad.

I detta land är termen *gammal*, så ofta repeterad i Amerika, alldeles förvist ur den höfliga ord-boken. Qvinnor om fyratio, äfven femtio, äro mer omhuldade och lika fördelaktigt gifta som ungar på sexton. De blifva ej här narrade bort ur sin ungdom som hos oss, utan bibehålla det härliga privilegiet att behaga till minst sextio. Äfven

besitta de en annan fördel, den, att de i allmänhet gifta sig med män, lika unga eller yngre än de sjelfva. — Jag har hyrt ett eget hus, emedan seden förbjuder fashionabla personer att stanna i boardinghouses; lady Falkener är snäll nog att vara mitt förkläde och mitt hus gränsar till hennes. Det finnes ingen fara för, att jag skulle begå en enda oklok handling — ett grannlaga uppförande allena kan upprätthålla dessa distinktioner, för hvilka jag suckat under tio år.“ (Hör!)

“Erfarenheten har icke gått förlorad och tiden, förstörande många personliga behag, har i utbyte gifvit diskretion och sjelfbeherrskning. Ungdom och skönhet voro ej rätta tiden för mycken klokhet. — En ung och vacker kvinnas belägenhet har alltid varit farlig. Nedsättande åtföljer lofpriandet och älsklighetens fördelar köpas dyrt med de plågor afunden pålägger.

Jag har erfarit den fullkomliga sanningen af åsigten, att blott i medelmåttan kan lyckan finnas. Naturens favoriter äro verkligen sällan lyckans. Men då vi ej ega makten att skapa oss sjelfva, så består klokheten i att följa den väg våra talanger och ärelystnad utpeka för oss. Våra villfarelser bringa straffet med sig och blifva med tiden rättade. De noblaste naturer hafva stundom varit sådana, som begått de största felen, liksom solen skiner med mera glans efter att ha varit förmörkad af moln. — —“

På denna qvinnofilosofi svarade den välförståndige pappan bland annat följande: "Jag har mottagit dina bref och de ha setts eller hörts af ingen mer än mig; och, för att säga rent ut, jag skulle ha skämts för att visa dem för någon annan. Af dessa såväl som föregående bref, finner jag mig öfvertygad, att du följer en oriktig väg till lyckan; men jag hoppas och ber, att du må inse ditt misstag och att du skall anse ditt fädernesland som det enda ställe, der du verkligen är respekterad. Ty hvad skall verlden tänka om en qvinna, som nyligen följt sin moder och sin sista syster till grafven, och lemnat sin faders hus, hvarest pligt och nödvändighet påkallade hennes omsorger såsom den enda qvarvarande qvinnan af familjen, och ansett passande att öfvergifva allt, till följe af beundran för främmande länder? I sjelfva verket kan den mildaste uttydning af ett sådant uppförande blott vara antagandet, att det måste härröra från ett tillstånd af vanvett, emedan det ej kan antagas, att någon förnuftig varelse kunde iakttaga ett handlingssätt, så ytterligt absurdt och opassande."

Detta rakt på saken gående bref från den allvarlige farsgubben synes dock ej heller ha åstadkommit någon inverkan på vår amerikanska Europa-inkräkterska, ty samtidigt reste hon till Paris, hvars behagligheter hon så länge drömt om.

Denna nöjenas verldsstad var nu gladare och mera lysande än till och med under kejsaredömet.

Det var just under andra restaurationens festligheter madame Bonaparte ankom dit och genast kastade sig in på det lif, som smakade henne bäst. Hennes "lidanden" hade gjort henne till en hjälpinna och hon visste också att begagna sig deraf.

Ludvig XVIII uttalade en önskan att få se henne vid hofvet. Men hon afböjde inbjudningen med den löjligt parodiska värdigheten af en prinsessa, tillhörande den fallna dynastien. Hon svarade, att som hon mottoge en pension från kejsaren, ville hon ej synas vid efterträdarens hof, emedan otacksamhet ej inginge bland hennes odygder.

Men för öfrigt var hon mycket med i de mest lysande kretsar. Sjelfve "jernhertigen" af Wellington räknades bland hennes beundrare, Talleyrand prisade hennes qvickhet, madame de Staël utbasunade hennes skönhet och tidens celebriteter sökte bli bekanta med henne, en Chateubriand, Sismondi, Humboldt och andra, som skyndat till Paris efter restaurationen.

Under detta briljanta lif måtte tankarna på hemmet ha varit mycket sällsynta. Också skref hon ej mer än ett kort bref till fadern, hvori hon bland annat förklarar sig vara rent af pinad af hans åsigter rörande den bana hon slagit in på. Hon höll fast vid att stanna i Europa. "Jag kan", säger hon, "aldrig vara nöjd i Amerika. Det var alltid min olycka att känna mig olämplig för sätet att lefva der, ej heller kan jag återvända dit utan uppoffring af allt hvad jag värderar på jor-

den. — — Jag iakttaget midt i Paris' rutenhet, nöjen och sjelfsväld det mest korrekta uppförande. Jag har mod att underkasta mig hvarje umbärande, så fort ett afsteg från den skrupulösaste anständighet ålägger det. Jag uppgör inga planer, jag försöker hoppas, att någon oväntad lycka må kvarhålla mig der, hvarest jag ensamt sätter värde på tillvaron.“

Hvad madame Bonaparte menade med sin poetiska “oväntade lycka“ är just inte svårt att gissa, när man bland andra fingervisningar i den vägen läser ett af hennes bref till fadern några år efteråt, hvori hon berör sin broder Roberts enkas, född Caton, giftermål med markisen af Wellesley.

Hör hennes entusiasm! “Hon har gjort“, utbrister hon, “det präktigaste parti någon kvinna någonsin gjorde och jag förmodar nu, att man skall inse, att mrs Caton gjorde rätt i att svälta sig sjelf för att hålla sina döttrar *) i Europa.“

Visserligen upplyser hon i de närmaste raderna med äkta qvinlig malice, att markisen är sextiofem år och icke allenast utan förmögenhet, utan äfven öfver hufvudet fördjupad i skulder. Men strax derpå fortsätter hon:

“Catons, förmodar jag, skola bli hänryckta öfver partiet och med skäl, emedan det gifver dem rang i Europa, och med mr Carolls **) penningar

*) Af döttrarna blef Mary markisinna Wellesley, Elisabeth lady Stafford och Louise hertiginna af Kent.

**) Mrs Caton var dotter till Charles Caroll af Carrollton.

att upprätthålla dem, böra de anses som de mest lyckliga i Amerikas Förenta Stater. Att han är utan förmögenhet är af liten betydelse, när man besinnar hans rang. Det finnes ingen qvinna i Europa, som ej skulle föredraga en man med rang utan penningar framför den rikaste man i verlden, som ej hade någon titel. — —

Mrs Caton förtjenar den oväntade goda tur, som nu har händt hennes familj, genom de uppoffringar hon gjort för att hålla dem utomlands. Jag vill bara säga, att derest Jerome *) vore en flicka och hade gjort ett sådant parti, är jag öfvertygad om, att jag skulle ha dött med glädje.“

*   *   *

Men, trots de sociala triumferna, måtte hon ej ha träffat på den der "oväntade lyckan" efter ofvannämnda recept, ty hon återvände till Amerika följande året, oaktadt sina upprepade deklamationer om att hon ej kunde trifvas der.

Hon "vegeterade" nu dock i hemlandet ända till våren 1819, då hon åter for öfver, åtföljd af sin son. Hon slog sig ned i Genève, för att der fortsätta Jeromes uppfostran. Här mötte henne genast uppmärksamheter från de mera distinguerade personligheter, som då vistades i detta kosmopolitiska samhälle.

*) Hennes son.

Vid denna period synes hon ha gifvit upp planerna för den "öväntade lyckan" och uppträder nu som en slags enke-prinsessa, ehuru hon nog var lika begifven på nöjen och elegant flirtation som någonsin förut.

Jerome (hvilken hon först gaf smeknamnet "Cricket" och längre fram "Bo") skrifver hem till morfadern om hennes sätt att lefva den tiden:

"Mamma bor nu i staden på det möjligast billiga sätt till följe af svårigheterna i Baltimore. Hon har ingen betjent, utan en enda qvinna, som både är uppapperska och kammarjungfru. Våningen består af fyra rum, en salong, sängkammare för mamma, en annan för mig och en fjerdre för tjenstflickan. Hennes måltider lemnas af en qvinna till ett visst pris i månaden."

Men trots denna enkelhet hemmavid, tog madame Bonaparte skadan igen genom att vara mycket med i societeten, hvilken isynnerhet sommaren 1820 synes ha varit oyanligt lysande.

Genève var då fullt af främlingar, bland dem "prinsar af hvarje nation". I ett annat bref till morfadern säger sonen: "Mamma går nästan hvarje afton på en bjudning eller bal. Hon säger, att hon ser fulla tio år yngre ut än hon är och om hon ej hade en så stor son skulle hon passera för tjugufem år gammal. Hon har en danslärare och tager regelbundet tre lektioner i veckan de senaste sex månaderna. Hon är öfverraskad öfver de framsteg hon gör och har föresatt sig att dansa

nästa vinter. Hon ångrar alltjemt, att hon ej dansat i Paris. (Kanske hon då hade valsat till sig den der "oväntade lyckan"!)

Hon är ej riktigt nöjd med Genève, därför att lagarna äro mycket stränga. Bland annat är det bestämdt förbjudet att dansa efter midnatt eller att gå ut ur staden efter klockan elfva utan särskild tillåtelse från borgmästaren."

Unge Jerome visade redan från ungdomen tydliga tecken till en smak, mycket motsatt sin högtflygande mammas. I ett annat bref säger han: "Sedan jag kommit till Europa har jag ätit med prinsar och prinsessor och alla förnåma i Europa; men jag har ej funnit någon rätt så i min smak som roastbeefen och beefstekarna jag åt i South Street (morfaderns hus). — — Jag har aldrig haft en tanke på att tillbringa mitt lif på kontinenten; tvärtom, så fort min uppfostran slutat, skall jag skynda öfver till Amerika, hvilket jag saknat allt sedan jag lemnade det."

* * *

Men den stolta modern hade andra planer och det torde nu vara på tiden att något sysselsätta oss med dem.

De flesta af Napoleoniderna vistades efter Napoleons fall i Italien och den så grymt förorättade sköna började nu söka komma i förbindelse med "familjen", som hon älskade att kalla dem. "Hon

hade aldrig“, förklarade hon, “känt den ringaste harm mot någon medlem af denna familj, som visserligen förorättade mig, men ingalunda af motiv, som skulle kunna såra mig. Jag blef uppoffrad till följe af politiska konsiderationer, ej för att tillfredsställa dåliga känslor och blef ej orättvis under trycket af en olidlig, sviken förhoppning.“

Med ett så beräknande och kallblodigt sinne som denna yankeedotters, voro troligen de svikna förhoppningarna ej så “olidliga“, att de ej mer än väl uppvägdades genom medvetandet af att vara offret för politiska hänsyn och det kejsrerliga nödtvånget innehöll ett det yppersta plåster för dessa säkerligen mycket lätta sår.

Det ligger något utomordentligt löjligt i den högmodiga, rangsjuka amerikanskans beröring med denna svampdynasti, som nu hade blifvit reducerad till ett slags landsflyktiga Stuartar och Bourboner. Hennes efterforskningar och skarpa blick upptäckte visserligen snart “familjens“ lumpenhet, hvilket dock aldrig ett ögonblick hindrade henne från att vara försjunken i tillbedjan af deras qvasi-purpur.

Denna nya beröring med Bonaparterna åstadkoms först genom en af de rika Astor's från Newyork, som vistades i Rom våren 1820 och der träffade prinsessan Borghese, född Pauline Bonaparte, som önskade träffa “Madame Patterson“ och hennes son. Hon hade dervid uttalat sin afsigt att göra något för sonen till sin broder Jerome, som

vore fattig och ej kunde gifva honom någonting. Sjelf hade hon inga barn och vore rik.

Om prinsessan, Napoleons älsklingssyster, skriver hon:

“Hon har måhända någon egen förmögenhet. Hennes man har blifvit nödgad att lemna henne ett underhåll. De äro skilda, men ej lagligt. Hon är omkring trettiosex år, den vackraste qvinna i Europa för sin ålder, utomordentligt praktälskande, följaktligen slösande i sina vanor och säges vara ytterligt ombytlig i sina tycken. — — Hon är kanske ärlig i sina nuvarande afsigter, men en vacker trettiosexårig qvinnas förmögenhet är en dålig spekulation för brorsöner och ingenting utom en oåterkallelig handling kunde komma mig att grunda något hopp härpå, tillräckligt att påkalla någon förändring i min uppfostringsplan. Om jag skulle taga barnet till ett palats, skulle han naturligtvis föredraga nöjet framför studier.“

Hon är dock tveksam och flaxar af och an.

“Rom är en treflig stad. Hon bebor ett superbt palats, emottager uppvaktning af alla distinguerade främlingar; nöjet är hela tillvaron i Italien. — — Jag skulle föredraga Rom framför Genève, ett palats i stället för min bostad, distinguerade främlingar i stället för mina nuvarande resurser, nöje framför arbete, elegans framför ekonomi och mitt barns intressen framför hvarje annan hänsyn.“

Men strax derefter heter det: “Jag har ej det ringaste förtroende för denna familj, ehuru jag är

hugad att gengälda deras vänliga ord och emottaga deras erbjudanden af vänskap, utan att tillåta mig att bli bedragen af någotdera. De äro mindre rika än det antages, alla extravaganta och fallna för att lofva hvad de ej kunna hålla; med ett ord, om jag får dömma om framtiden efter min kunskap om deras frikostighet, har barnet ingenting att vänta från dem.“

Sonen ville hon ej släppa dit, för att ej afbryta hans uppfostran. Enligt hennes nuvarande, låtsadt resignerade åsichter vill hon inpräglade hos honom, att han blott kunde eröfra framtiden genom sina egna ansträngningar. Hon skymtar fram, att han bör egna sig åt juridiken såsom en vinstgifvande och respektabel sysselsättning och på samma gång passande för diplomatien och statsmannaskap hemma.

Se här det schema hon uppgjort för hans uppfostran:

Han skulle få en anstrykning af grekiska, tillräcklig kunskap i latin och matematik, fullkomlig kännedom af franska och engelska, hvarefter han skulle taga en kurs i kemi och fysik, innan han började de juridiska studierna. Naturligtvis ingingo äfven historia, mytologi, geografi i hans studier, liksom målning, ridning, fäktning och dans. “Sättet att vara“ försummades naturligtvis framför allt icke. “Han går på bal hvarje lördagskväll,” säger modern. “der han träffar några af de förnämsta personer i Europa.“ Söndagen egnades åt gudstjänst och visiter.

Till sitt yttre var sonen en fullblodig Napoleonid. Likt sin halfbroder, den bekante "Plon-Plon", prins Napoleon, erinrade han mest af hela släkten om den store kejsaren. Så slående var denna likhet redan vid denna tid, att franske ministern i Amsterdam på grund deraf vägrade honom ett pass att resa genom Frankrike. Enlig moderns beskrifning hade "Bo" större konversationsförmåga, bättre sätt och behagligare hållning än hans jemnåriga, på grund hvaraf han väckte mera uppseende.

"Jag är pinad," klagar modern med illa låtsadt missnöje, "af fruktan att se honom förstörd af de komplimanger man egnar honom i societeten. — — Han säges vara mycket vacker, men jag sjelf tycker honom för ingen del vara någon skönhet och beklagar, att andra säga honom så, emedan detta slags beröm aldrig gjort någon bättre eller lyckligare."

Rörande sonens karaktär blef den högdragna modern deremot så lagom belåten, såsom vi snart skola se.

Vid denna tid sammanträffade madame Bonaparte med den bekanta författarinnan lady Morgan, med hvilken hon sedan brefvexlade i många år. Äfven hon varnade henne för Bonaparterna, liksom Astor vid ett senare tillfälle. Hon beskref med starka färger isynnerhet prinsessan Borgheses slöseri och opålitlighet. Hon lefde som en drottning; de andra Bonaparterna kallade sig alla majestäter eller högheter. Om sonen komme dit, skulle han

insupa de mest absurda åsigter om sin egen storhet och hans uppfostran bli försummad. Allt hopp från detta håll skulle visa sig illusoriskt. Lady Morgan hade varit mycket tillsammans med prinsessan, som sagt sig ha hört, att madame Bonaparte vore lik henne och frågat, om hon tyckte så. Orsaken hvarför prinsessan B. intresserade sig för Jeromes f. d. familj vore egentligen den, att hon hatade Jeromes nuvarande gemål, f. d. drottningen af Westfalen.

Äfven andra bekräftade dessa omdömen, hvilka madame Bonaparte för sin del visst icke synes ha betviflat. Men det var klart, att hon ändock for dit, till följe af sitt högmod och minst lika mycket af sitt begär att känna släkten på pulsen beträffande hvad som möjligen kunde vankas i den mer reela vägen.

* * *

Madame Bonaparte och Jerome anlände till Rom i midten af November 1821 och blefvo väl emottagna af Madame Mère och prinsessan Borg-hese. Den senare presentade henne en elegant baldrägt, en röd satinkappa och en hatt samt klädde upp Bo från topp till tå, lofvande honom 2,000 francs för sin toalett tills han skulle gifta sig, då han skulle få ett kapital af 40,000 francs.

Skildringen af Napoleoniderna synes fortfarande bedräfflig. "Jerome är alldeles ruinerad, hans för-

mögenhet, inkomst, allting förstördt ock skulderna så stora, att hans familj kan ingenting göra för honom, äfven om den vore villig, något som den icke är. Prinsessan Borghese säger sig ha en inkomst, just tillräcklig för sin rang. Mannen gifver henne 14,000 dollars om året. Hon lefver med stor prakt i sin mans palats under vintern, under sommaren på sin villa. Hon gifver många presenter till sina släktingar. Louis' familj får förmögenhet från sin moder. Ex-drottningens af Neapel (Murat) familj är ej rik. Madame Mère bor i ett palats, omgifven af mycken prakt.“

Den enda madame Bonaparte verkligen synes ha respekterat, var denna kejsaremoder, som visserligen var mycket sparsam, men höll sina löften, när hon en gång gjort några. För öfrigt upprepar hon, att Bonaparterna äro mycket ömma i mun, men utan den minsta mening att skiljas vid ett öre.

Prinsessan Borghese och Madame Mère hade på äkta qvinligt sätt strax efter ankomsten gjort upp en plan att gifva bort den nu sextonåriga Bo, troligen med anledning af moderns ständiga kinkande öfver sin ekonomi och hvad hans uppfostran kostade. De skrefvo därför till familjens ende förmögne man, exkonungen Joseph, som under namnet grefve de Survilliers nu vistades nära Filadelfia i Amerika, för att höra sig för, huruvida denne ej skulle vara villig att bortgifva sin yngsta dotter Charlotte med ynglingen Bo.

Prinsessan hade visserligen förut sökt mäkla för en af Luciens söner, men hon tycktes ha blifvit så förtjust — ombytlig som hon var — i den ny-anlände amerikanen, att hon föredrog honom.

“Madame Mère“, skrifver hon, “som känner till Jeromes finanser och omöjligheten för honom att göra något för någon, önskar, att Joseph måtte sörja för detta barn genom ett giftermål. Jag har gifvit mitt tillstånd och löfte, att han skall lefva med Joseph, hvar han än skulle vara. På samma gång har jag förklarat det vara omöjligt för mig att lemna några penningar, då min inkomst med stor sparsamhet är nätt och jemt tillräcklig för mitt eget uppehälle.“

Hon förklarar sonen nöjd med hvad hon behagar göra i giftermålsvägen, emedan “han inte har några dumma idéer angående att bestämma om sig sjelf som ungt folk gör i Amerika. — — Om giftermålet erbjudes, tänker jag mottaga det och skatta mig lycklig att bestämma öfver min son i öfverensstämmelse med mina vyer, i stället för att han skulle välja, innan hans omdöme är mögnadt och antagligen belasta sig för lifvet med en fattig hustru och skriande afkomma. Giftermål skulle aldrig ingås för annat ändamål än välbefinnande och sådant finnes ej utan anseende och förmögenhet; dessförutan är det mer klokt att lefva ensam.“

Medgif, att denna för sina lidanden beryktade skönhet inte just sjelf led af synnerligt mycken känslsamhet! Till på köpet, när man besinnar,

att brudgummen — ty bröllopet skulle ske genast — ej var sjutton år och bruden en dvärg, ohyggligt ful.

Under ovissheten, huru denna brådstörtade giftermålsspekulation kunde falla ut, räknade den försigtiga modern ut alla möjliga fördelar, bland annat att, om bruden skulle dö före sonen, en del af hennes förmögenhet skulle bli hans. "Jag kan ej," klagar hon, "utsätta honom för olägenheten att lägga sig till med dyrbara vanor, lemnande sin uppfostran för att gifta sig vid denna tid, utan något säkert underhåll, om han skulle bli enkling."

Af detta bref till fadern får man också veta, att hon sjelf afsändt brefven till Joseph, huru snål hon annars var om sina postporton.

Bo måtte vid denna tid ha varit en ganska enkel yngling, att döma af brefven till morfadern i Baltimore. "Min farmor och min tant och onkel tala om att gifta mig med min onkels, grefvens de Survilliers dotter, som är i Förenta Staterna. Jag hoppas det må ega rum, emedan jag då genast kunde få återvända, för att vistas resten af min lefnad bland mina släktingar och vänner. Mamma är mycket ifrig för partiet. Så är äfven min fader och alla af min faders familj; så att jag hoppas ni vill också gilla det."

Proppad med välönskningar af "familjen" och förmaningar af sin så skarpt verldskloka moder, seglade han också öfver till Amerika för att med sina napoleonska drag och intagande maner eröfra

lyckan efter det enda, af modern gillade patentet.

Under tiden lät madame Bonaparte en mängd skäl för giftermålet hagla öfver sin tydligen dermed icke fullt så belåtna pappa. Det skulle vara det enda sättet att pressa penningar från "familjen". Josephs döttrar voro de bästa partier med hänsyn både till penningar och förbindelser. De skulle få minst 500,000 dollars vardera och så voro de niècer till drottningen af Sverige. Hon varnade honom för att lyssna till åtskilliga qvinliga rådgifverskor i Baltimore, som sjelfva skulle vilja lägga vantarna på den upphöjde Bo, hvars namn och rang endast tillåte ett giftermål af ärelystnad och intresse. "Hvar och en", utropar hon i ett slags raseri, "som vill afråda eder eller honom från denna förbindelse, mitt hjertas (!) förnämsta önskan, är antingen en idiot eller en fiende och skall så af mig behandlas."

Hon var i sjelfva verket så utom sig af oro under ovissheten om denna transaktion, att hon besvärades af ständiga kräkningar, ett mycket märkligt uttryck af hennes öfvervägande fysiska natur.

Efter sonens afresa, besökte hon Florens och såg der sin f. d. gemål för första och sista gången efter deras skilsmässa i Lissabon. De möttes i Pittipalatsets galleri. Då Jerome, som höll sin andra gemål under armen, fick se henne, ryckte han till och hviskade: "Se der är min amerikanska hustru!" Intet ord vexplades för öfrigt emellan dem.

Derifrån reste madame Bonaparte till Genève och så till Paris, derifrån hon ämnade fara öfver till Amerika för att bistå sonen i giftermålsspekulationen. Men ödet visade sig starkare än hennes önsknningar.

Ty frieriet misslyckades trots alla ansträngningar, af hvad anledning upplyser ej historien. Josephs dotter gifte sig i stället med Napoleon, broder till Napoleon III och äldste sonen till Louis, exkonungen af Holland, och Bo började i stället studera vid Harvardsuniversitetet.

Madame Bonaparte sväljde missräkningen på sitt vanliga sätt. När hon ej lyckades, öfverhopade hon föremålet med bitande elakheter.

“Bos kusin Charlotte har gift sig,” säger hon, “med sin andre kusin, som, efter hvad man säger, var tvingad till partiet genom hennes ihärdighet. Den unge mannen visade icke liten tvekan att gifta sig med denna hiskliga lilla varelse, och jag finner, att hennes hemgift, hvilken de lofvade skulle bli 700,000 dollars, ej blifvit utbetald ännu och troligen aldrig blir. De vistas hos hans fader nära Florens och hon säges vara en argbigga.”

Hon tillbringade nu sin tid med att, som vanligt, roa sig, kinka på sonen öfver hans utgifter vid akademien och vara orolig för, att han möjligen kunde gå och förälska sig derborta i det vulgära Amerika.

“Giftermål erbjuder ej,” säger hon, “något så angenämt, att det kan fresta förståndiga varelser

att gifva upp sitt oberoende utan någon motsvarande fördel. Jag känner mig ibland icke lycklig vid tanken på, att han skulle bli kär, ihågkommande den ytterliga galenskapen och simpelheten hos de menniskor han ser, som, utan att offra en enda tanke på framtiden, gifva sig med någon fattig ung qvinna af tillfällets nyck och binda sig sjelfva vid hennes fadda sällskap och pinan af att draga fram en barnskara. — — Jag hoppas, att ni, dear sir“, såsom hon alltid titulerade fadern, “vill inprenta hos honom enskildt det löjliga och absurda i sådana slags giftermål, hvilka äro okända utom i Nya Verlden.“

Under denna period var hon dessutom äfven mycket sysselsatt med omsorgen att få något med af det stora arvet efter Madame Mère, hvars död man då väntade när som helst. Hon till och med använde en särskild spion för att höra sig för om testamentet.

Emellertid blefvo hennes egendomliga förhoppningar äfven dervidlag bedragna. Kejsarmodern gaf hela sin förmögenhet till Napoleons son, hertigen af Reichstadt, med undantag af 50,000 dollars till enhvar af sina söner och 25,000 till hvardera af Luciens söner. Hon erkänner visserligen det berättigade i denna fördelning med hänsyn till kejsarmodern, som hade sin store son att tacka för allt. “Men,“ säger hon, “rättvisan borde äfven ha förmått henne att lemna något åt Bo; detta gör ej heder åt hennes anseende.“ Så der underliga be-

grepp hade denna kalkylerande qvinna, så fort det gälde hennes *egna* fördelar.

Hon vistades nu åter i Genève, hvilken stad hon än berömde, än klandrade, allt efter som infödingarne togo betaldt. "I dessa gentila pensionat finner man aldrig andra frässerier än förståndets," skrifver hon till lady Morgan. "Dessa värdar äro alldeles för spirituella att föreställa sig, hurusom pensionärerna kunde ha någon vulgär aptit för kött och grönsaker, tårtor och äggkaka. De låtsade tro, att "la belle nature, Mont Blanc, le lac de Genève, le beau coucher du soleil, le lever magnifique de la lune" skulle ersätta det materiella. Hon ansåg, att genèvarne voro bedragare och alla deltog de i plundringen af engelsmän. Men *hon* visste, huru de skulle behandlas och henne kunde de ej klå, hvilket, påstår hon, förskaffade henne stor respekt. "Det går fyra judar på en genèvare." De voro, enligt hennes åsigt, de slugaste menniskor i Europa, italienarne icke undantagna.

Hon reste till Paris i maj 1823 och tillbringade sommaren der. Vid denna tid började hon visa anlag till korpulens och fruktade för döden, hvadan hon gjorde upp ett testamente till förmån för sonen. Om denne doge utan barn före 21 år, skulle fadern ärfva henne, d. v. s. inkomsten, hvar-efter förmögenheten skulle delas mellan resten af Pattersonska familjen, detta för att hindra, att något skulle tillfalla Bonaparterna. Hon var mycket noga, att pengarna skulle stanna inom hennes släkt. "Det

är otroligt, att jag någonsin skall gifta mig,“ försäkrade hon, “men jag vill ej gifta mig, med mindre än Bo blir arfvinge till hvad jag sparat åt honom.“

På hösten återvände hon till Genève och fortfor alltjemt att omtugga nödvändigheten af, att Bo skulle hålla sig väl med Bonaparterna; ty ehuru han inte kunde hoppas någon pekuniär hjälp från dem, så voro de dock liberala på uppmärksamheter, löften och offentlig tillgifvenhet, hvilka ha sitt stora värde för dem, som “känna världen“. Hon hoppades, att han ej skulle insupa några romantiska tokerier eller falska vyer af lifvet, der han var. “En koja och ett hjerta“ är nu ur modet äfven i romanerna, påstår hon, och hoppades, att de älskvärda, beräknande unga damerna i Amerika måtte lägga an på någon annan omisstänksam narr. Hon var rädd för kvinnornas “undransvärda slughet gentemot männen“, helst i Amerika, hvarest de senare äro ett århundrade efter i kunskapen om den menskliga naturen och sitt eget verkliga intresse.

Utomdess bombarderade hon sonen med ständiga klagomål öfver hans extravaganser i penningväg vid akademien, så att Bo till slut blef alldeles utledsen och hotade med att uppgifva sina studier hellre, än att höra detta ständiga gnat.

* * *

I juli 1824 for madame Bonaparte öfver till Amerika för att ordna några affärer och helsa på

sin son. Amerika fann hon alltjemt lika tråkigt. Männen gjorde visiter blott när de ämnade gifta sig och kvinnornas konversation inskränkte sig till födelser, giftermål och dödsfall. Också finna vi henne tillbaka i Frankrike redan sommaren 1825.

Under vistelsen vid universitetet hade Bo underhållit en korrespondens med sin far. Jerome, den glade ex-konungen af Westfalen, som aldrig kunnat lära sig mera af "sitt folks" språk än "Morgen wieder lustig", var nog i botten godsinnad, ehuru en stor slarfver. Utan tvifvel ville han göra hvad han kunde för sonen och sökte äfven åvägbringa ett nytt parti, då spekulationen med brorsdottern hade misslyckats. Han skref och frågade honom, hvad hans mor skulle vilja gifva, ifall han finge en lämplig kandidat, på hvilket Bo svarade, att hans mors förmögenhet ej tilläte henne att göra något för honom.

Bo rådfrågade sin morfar i afseende härpå och den lika rättänkande som kloke patriarken i Baltimore gaf honom följande svar, hvilket visar, hurusom dennes åsichter voro helt annorlunda än hans högmodiga dotters.

"Det synes mig", skrifver han, "som om din far ej har reflekterat tillräckligt öfver din ställning och utsigt här, för att föreslå att söka dig en hustru i Europa. Din uppfostran och dina vanor skola icke alls blifva passande för det lif du måste föra der i händelse af giftermål och bosättning i detta land, ej heller skulle det passa att föra en hustru der-

ifrån hit, emedan hon aldrig skulle bli nöjd och försonad med våra vanor och bruk. Dessutom är du, som du sjelf säger, för ung att tänka på giftermål för närvarande. Din faders familj kan ej komma ifrån minnet af hvad den en gång var och de lysande utsigter den då hade. Deras förmögenheter kunna ej vara mycket betydliga, de lefva i sysslolöshet på hvad de hafva och då den förmögenhet de nu ega blir delad bland deras barn, skall den knappast skydda dem för brist och nästa generation skall förmodligen bli tiggare. Hvad utsigt kan du sålunda ha att gifta dig inom en sådan släkt, eftersom jag förutsätter din far menar, att du skulle förenas med någon af dina egna släktingar? Jag knappast tror, att du skulle bli tillfredställd eller lycklig att lefva i Europa under sådana omständigheter. Det blir tids nog att tänka på blifvande utsigter och planer, när du slutat din uppfostran. Din mors förmögenhet skall vara tillräcklig för dig och henne, så länge I kunnen lefva tillsammans, men kan ej medge en delning på två hushåll. Din fars familj är stadd i nedgående och skall snart bli så reducerad och skingrad, att den blir af ingen betydenhet alls. Skulle du stanna här och göra godt bruk af dina talanger och din tid, kan du höja dig till betydenhet, men i Europa skulle du komma till ingenting och nödgas förbli en nolla med de andra grenarna af din släkt. Jag har sålunda gifvit dig min tanke och mitt råd fullt och klart, som jag önskar du må väl betänka, innan

du tager något steg, som kan råka i strid med din framtida lycka.“

* * *

Madame Bonaparte fick vid denna tid ett "kap", hvilket åter satte henne upp på styfva linan. Den sköna Pauline gick all världens väg från prakten i Palazzo Borghese; men hade verkligen i sitt testamente kommit ihåg hennes son med ett legat på 20,000 francs. Med sin vanliga skepsis betviflade väl madame Bonaparte, att behållningen skulle räcka till alla testamentsdispositionerna; men hon पोste dock af glädje öfver, att hans namn nämdes i testamentet, emedan det enligt hennes åsigt gaf honom en stor betydelse.

Denna uppmuntran gjorde, att hon önskade låta Bo komma öfver till Europa, eftersom Bonaparterna "hade i sin förmåga att lemna legater och jag skulle mycket misstaga mig, om jag ej kunde sätta gossen i stånd att bli omnämnd i deras testamenten", som hon skrifver. Men detta skulle hållas hemligt för medlemmarna af "familjen" i Amerika, emedan de voro fasligt afunskjuka om den "gamla ladyns", Madame Mère's pengar. Om han ingenting kunde få, skulle det dock ge honom "betydelse" att synas bland dem och blifva en anledning för honom att göra bekantskap med de förnämsta i Europa. "Jag skulle anses för en mycket okänslig mor, om jag ej läte honom träffa sin

far", säger hon storartadt, när hon var inne på detta delikata kapitel.

Exkonungen-fadern skref likväl nu ett bref till Bo, som troligen instält hans resa, hade han ej fått det efter embarkeringen. Deri förklarade denne sin ställning vara så kinkig med hänsyn till drottningen och hennes barn, att han måste i värsta fall stämma möte med sin amerikanske son på slottet Lanciano nära Camerino. Det var egentligen förhållandena till hofven i Würtemberg och Ryssland, som förorsakade detta försigtighetsmått, hvilket han tagit i samråd med sin mor och äfven drottningen.

Men, som sagdt, Bo hade redan seglat i det goda skeppet "William Penn" och träffade modern i Lausanne, dit hon rest från sin Parisersejour. Sedan foro båda till baden i Aix.

Derifrån skref madame Bonaparte till fadern ett af sina mera karaktäristiska bref, deri hon bland annat talade om, att hon verkligen fått legatet efter prinsessan Borghese, men först efter mycket bråk. Men hon gaf sig, som man säger, inte en tum. "Der det är fråga om pengar, tillåter jag sällan att låta lura mig, vetande att, när en menniska är fattig, har hon inga vänner och beundrare, därför är jag positiv i upprätthållandet af mina rättigheter", skrifver hon. "Jag hör, att Bos farmoder är mycket dålig, så att det var väl han kom öfver. — — Jag hoppas, att hon skall lemna Bo ett legat, emedan det alltid är en komplimang

att omnämnas i folks testamenten och ett legat här och der ökar ens tillgångar. — — Kardinalen*) är rik och som han hatar de flesta af sina nevöer och niècer, hoppas jag, att han skall lemna Bo en smula. Men han kan lefva länge ännu, varande icke öfver sextio; i alla fall skadar det ju inte att knuffa upp hans minne vid åsynen af gossen.“ Hon slutade, som vanligt, om faran af vanlig, “simpel“ kärlek. “Jag skulle föredraga“, utbrister hon med komisk förtviflan, “att betala Jeromes utgifter i Sibirien och Afrika hellre än att se honom gift med någon idiot och hvarje år bringande tiggare till världen.“

Det misslyckade partiet med Josephs dotter grämde henne ännu. “Hon höll Bo som reserv i fall hon ej kunde finna någon rikare man; men jag kan säga henne, att hon skulle ha funnit mig en smula för skarp än att ha låtit honom sticka hufvudet i rännsnaran på samma sätt som hennes nuvarande man, utan antingen kontanterna eller god säkerhet för utbetalningen.“

När hon af fadern notificerats om sin bror Williams giftermål, svarade hon, att “giftermål är i mina ögon nästan ett brott, emedan jag är öfvertygad, att den högsta grad af dygd är att afstå från ökandet af antalet olyckliga varelser.“

Och det var ändå om denna sköna själ, som baron v. Bonstetten kunde utropa: “Si elle n'est

---

*) Fesch. Halfbroder till Madame Mère.

pas reine de Westphalie, elle est au moins reine des cœurs.“ — Så der bedömer man folk, som se bra ut, kläda sig väl, och föra sig elegant, ha godt munläder och veta att slugt afpassa sig efter andras svagheter. Det är sådana, som få gå och gälla för “våra hjertans drottningar“ i salongernas ytliga glans!

Bo's andra vistelse i Italien gaf ingen anledning till de storpolitiska svårigheter hans exkunglige pappa befarat. Han träffade och umgicks med fadern och sina öfriga släktingar i Rom, Florens och Siena. Till och med de små württembergarna, hans halfsyskon, presenterades för honom och han blef äfven väl bekant med Louis Napoleon, den blifvande kejsaren.

Men sonen bråddes ej på sin mamma.

Trots det vänliga mottagandet och det eleganta lifvet, satte han Amerika mycket högre än Europa. “Jag kan ej för ett ögonblick falla på tanken att bosätta mig utom Amerika“, skrifver han till den gamle i Baltimore, “dertill tycker jag för mycket om dess styrelse, seder och bruk. — Jag är alldeles trött på lefnadssättet hos min far. Vi äta frukost 12—1, middag 6—7 och dricka thé kl. 11—12, så att jag sällan kommer i säng före kl. 1,30 på morgonen. Min far har inte mycket umgänge för närvarande, men under största delen af de 24 timmarna är hela familjen samlad i salongen, hufvudsakligast för att döda tiden. Ingen gör någonting och jag finner det omöjligt att studera. — — Jag gör af med mycket litet pen-

gar. Men jag ser, att jag lefver på ett sätt, hvar-
tiil jag ej är berättigad och som jag ej önskar bli
van vid, emedan det skulle göra mig alldeles omöj-
lig för att vistas i Amerika.“

För öfrigt ser den unge mannen ingen utsigt
att få något pekuniärt vare sig af fadern eller de
andra.

Men madame Bonaparte tycktes deremot vara
i sitt fulla esse i Florens, dit hon under tiden dra-
git på sitt europeiska triumftåg. Hon blef pre-
senterad vid toskanska hofvet, der storhertigen gaf
henne en särskild, privat mottagning. Hon blef så
betagen öfver hans uppmärksamhet, att hon var
färdig att gråta, men kom visligen ihåg, att hon i
så fall kunde förstöra sin fina atlasklädning. Denna
ekonomiska hänsyn återstälde hennes jemnvigt, så
att hon genomgick ceremonien med tillbörlig vär-
dighet.

Här samm hon i lycksalighet. Också lät hon sin
pappa veta, hvad hon gick för i Europa!

“Jag har blifvit presenterad vid hofvet och är
der en gång i veckan. Balerna äro magnifika och
supéerna de finaste jag någonsin sett. Engelske
ambassadören gifver en bal hvarje vecka, hvilka äro
mycket agreabla. Florens adel gifver äfven en bal
hvarje vecka, som jag besöker. Ingen kan komma
med på adelns baler annat än personer, presente-
rade vid hofvet. Min tid har varit alldeles upp-
tagen. Jag har varit borta hvarenda natt under
tre månader ända till kl. 2 på morgonen, tills jag

blef så dålig, att jag fick feber, som nödgade mig att stanna hemma. (Stackars madame!) Jag är nu bättre och skall börja mina nöjen med att gå på bal denna afton. Jag har lagt märke till hvad ni sagt beträffande min partiskhet för Europa och jag är verkligen öfverraskad, att ni kan undra öfver, att jag liknar hvarje qvinna, som lemnat Amerika. För öfrigt synes det mig lika förståndigt att gå på baler och middagar som att få barn, något som man måste göra i Baltimore för att döda tiden. Jag skulle föredraga, att mitt barn ginge till hofs och dansade hvarje qväll i veckan bland godt sällskap framför att gifta sig med en tiggare och bringa barn till verlden för att beklaga tillvaron. — — Jag är“, tillägger hon med stolthet, “en af de få personer i verlden, som har mina egna ansträngningar att tacka för min ställning i societeten och, allvarsamt betraktande allt, har jag någon förtjenst i att ha arbetat mig till den uppmärksamhet och respekt man visar mig öfverallt både i Amerika och Europa. — — Mitt sällskap är eftersökt öfverallt och jag har skäl att gratulera mig för den diskretion och klokhed, hvilka ha ledt min väg genom lifvet“.

Till slut kom nu äfven Bo till detta tjusande Florens, der hon presenterade honom för ambassadörerna och annat fint folk. Han säger sin mor vara ute hela dagen och halfva natten. Hon var äfven outtröttlig i att draga ut honom. Bo fortsatte detta glada lif i tre månader, hvarpå

han återvände till Amerika i Juni 1827. Men hans mamma kunde ej slita sig derifrån, ehuru det varit meningen, att hon skulle göra sällskap.

Hon stannade fortfarande i Florens och uthöggs med planen att få in sonen vid engelska legationen. Svenske ministern ansåg, menade hon, att detta skulle blifva en stor fördel, emedan det sedermera kunde bli ett tillfälle för honom att komma till Sverige, hvarest konungen, spekulerade hon, skulle bli vänlig emot honom på grund af "slägtskapen".

* * *

Men konung Carl XIV Johan slapp ifrån denna delikata förbindelse; ty ödet hade beslutit helt annorlunda.

Den bittra kalken var redan rågad och denna högmodiga, kallt beräknande, "smarta" moder skulle få tömma den i botten.

Hennes farhågor för att sonen någonsin skulle "låta lura sig" af en amerikanska, slogo mot förväntan in och mycket snart till på köpet.

Unge Jerome, som väl också hade ett hjerta, ehuru inte af första klassen efter moderns åsigter, gick verkligen och förälskade sig i den der brackhålan Baltimore. Han måtte dock ha varit rädd för att notificera modern; ty hon fick denna trefliga nyhet genom sin far, först efter sedan sonen ordentligt notifierat sina Bonaparteska släktingar

derom och emottagit deras lyckönskningar, hvilka voro så mycket hjertligare, därför att de ingenting kostade. Säkerligen voro Bonaparterna i botten rätt nöjda med att ha kommit ifrån pretendenten för så godt pris, i synnerhet stackars fördettingen Jerome, som rikligen i ord sände honom sin faderliga välsignelse.

Den utvalda hette Susan Mary William helt rätt och slätt och bar sålunda långt ifrån det lysande namn, hvarom brudgummens stolta mamma drömt så länge. Bröllopet egde rum d. 3 Nov. 1829, tydligen utan att modern visste derom.

För första gången är det nu oss möjligt att hysa ett slags medkänsla för vår — ja, låt gå för — "hjeltninna". Detta slag skakade henne på det obarmhertigaste. Det träffade midt i hennes känsligaste del, den blinda högfärd, hvilken låg till grund för hennes lifsåskådning. Man nödgas nästan känna medlidande med henne såsom moder, ehuru på samma gång man har svårt att hålla sig ifrån goda skratt åt hennes tragikomiska utgjutelser.

I alla händelser äro dessa så karaktäristiska och så i full stil med hela hennes öfriga andliga struktur, att de ej gerna kunna uteslutas ur denna sannskyldiga teckning efter verkligheten. Hvilken blandning af vanvettig stolthet och moderskärlek läses ej i brefven till fadern från denna period!

"Jag hade försökt", skrifver hon efter giftermålet, ehuru hon i sjelfva verket då ännu ej visste,

att detta redan gått för sig, "att från hans födelstund ingjuta hos honom den tanken, att han var mycket för hög i börd och släktförhållanden än att någonsin gifta sig med en amerikanska. Jag hatade och föraktade att vara i Baltimore så mycket, att när jag tänkte jag skulle tillbringa min lefnad der, försökte jag skrufva upp mitt mod ända derhän att begå sjelfmord. Min feghet och *endast* min feghet afhöll mig från att utbyta Baltimore mot grafven. Ingen konsideration kunde ha förmått mig att gifta mig med någon der, efter att ha varit gift med brodern till en kejsare, och jag tror, att jag har denna stolta känsla att tacka för mycket af den respekt och det anseende man visat mig både i Amerika och Europa. Efter att ha gift mig med en person af så hög rang, blef det mig omöjligt att någonsin böja min själ till att gifta mig med någon, som hade varit min jemlike före mitt giftermål, och det blef omöjligt för mig att någonsin vara nöjd i ett land, der det ej fanns någon adel och der sällskapslifvet är i hvarje hänseende oförenligt med min smak. Menniskorna, tror jag, tyckte som jag, att hvarken naturel eller omständigheter passade för mitt vistande i Baltimore. Ätminstone dömer jag så på grund af den djupa respekt och uppmärksamhet de alltid visade mig; och jag tror, att de fullkomligt öfverensstämde med mig, att både min son och jag sjelf skulle vara i vår passande sfer i Europa. Jag försökte gifva min son alla mina idéer och min smak, och

efter de första veckorna jag hört, att han ämnade gifta sig med ett amerikanskt fruntimmer, var jag i förtviflan. Jag tror, att jag gjort min pligt i att försöka lyfta hans tankar öfver giftermål i Amerika och ni vet väl, att jag lemnat ingenting ogjordt för att åstadkomma detta. Jag har nu besinnat, att det är obilligt att vänta, det han skulle sätta sin lycka i det enda, som gör mig lycklig. (Min lycka kan aldrig skiljas från Europa och rang.) Han har hvarken min stolthet, min ärelystnad eller min kärlek till fint umgänge; derför motsätter jag mig icke hans äktenskap. Jag kanske bör anse mig lycklig, att han ej gift sig ännu sämre. Om han kan känna sig belåten med att lefva i en sådan stad som Baltimore, finner jag ingenting att anmärka deremot. Jag hade ingen rättighet att tvinga en annan att antaga min åsigt om lyckan. *Jag* skulle hellre dö än gifta mig i Baltimore, men om min son ej tycker som jag i detta hänseende, så är han naturligtvis alldeles fri att göra som han bäst behagar.“

Hon tröstade sig dock i viss grad med, att bruden hade pengar och hoppades sonen ej blifvit “lurad“ i afseende på giftermålsvilkoren. Förmögenheten borde ha till en del anvisats på barnen, i händelse af hans död före henne. Hon hoppades dock lifligt, att han icke skulle få några barn; men tviflade på att få denna fromma önskan uppfylld, emedan ingenting lyckades af hvad hon hoppades. Hon slutade sin långa epistel med, “att hon lika

så gerna hade farit till Botany Bay att söka sig en make som att ha gift sig med någon man i Baltimore.“ Till slut utbrister hon, att de borde ha gifvit honom minst hälften af hennes förmögenhet, om han öfverlefde henne.

Äfven i en mängd följande bref gingo dessa utbrott af hejdlös grämelse alltjemt igen. “Jag försökte gifva honom tankar, passande för hans rang i lifvet; men då jag icke lyckats, återstår det blott att låta honom följa sin egen kurs. Föräldrar kunna ej göra en silkesbörs af ett soöra; och ni (hennes far) kunde aldrig göra ett soöra af en silkesbörs. — — Då jag först hörde, att min son kunde nedlåta sig till att gifta sig med någon i Baltimore, blef jag nästan galen.“

Hon förklarade sig aldrig kunna glömma den behandling hon fått röna vid uppgörandet af detta äktenskap, derunder hon åsidosatts med det mest öppna och afgjorda förakt för alla hennes känslor. Hon hade blifvit behandlad som en däre eller en skurk, dömd för något vanärande brott. Minnet deraf skulle jaga henne lifvet igenom och neka henne att någonsin känna en timme af lycka.

Men på samma gång den i sin hejdlösa högfärd sårade modern gaf fritt lopp åt sin sjudande harm, skyldrade hon samtidigt med att icke låta det i hennes ögon så förnedrande giftermålet inverka på sin moderliga pligt att låta sonen ärfva sin förmögenhet, hvilken hon påstod sig “ha hårdt förvärfvat“ genom ganska pinsamma umbäranden.

Denne otacksamme unge man skulle ha blifvit hennes ende arfvinge, "äfven om han hade försökt skära af min strupe och misslyckats i försöket," såsom hon drastiskt utropar för att visa, huru fast hon höll på sin moderliga pligt. Men detta hindrade henne ej att genast indraga sitt underhåll till honom, emedan hon hädanefter ämnade själf lefva upp hela sin inkomst.

* * *

Efter att länge ha sugit lifvets sötma efter sitt sätt att söka den vid åtskilliga nöjets högqvarter, vände madame Bonaparte äntligen sommaren 1834 sin aristokratiska näsa till den föraktade hembygden, hvilken hon lemnat för nio år sedan.

Hennes misshag för allt amerikanskt sträckte sig äfven till moderna, hvarför hon före öfverresan lade sig till med en hel mängd garderobsartiklar, tillräckliga för många år, somliga af hvilka hon begagnade ända till sin död. Bland annat lade hon sig till med tolf hattar, som borde räcka så länge hon lefde. Det var äfven då hon köpte sitt röda paraply, som hon sedan under fyratio år alltid hade med sig på gatorna.

Hon hade ej stort umgänge i Baltimore. Ibland såg man henne på teatern, der hennes skönhet och elegans alltid gjorde henne till den mest framstående figuren. Hon bar då vanligen en svart sam-

metsdrägt, låghalsad och med korta ärmor, ett präktigt diamanthalsband jemte andra dyrbara prydnader.

Den värde mr Patterson dog nu omsider under vintern 1835, efterlemnande det längsta och märkvärdigaste testamente man någonsin sett i Baltimore.

Deraf uppstod en ny grämelse för hans högmodiga och ej så litet snåla dotter. De hade aldrig rätt kunnat tåla hvarandra och gubben lät henne nu också veta det äfven efter döden i följande passus af testamentet:

“Min dotter Betsys uppförande har i lifvet varit så olydigt, att hon i ingen omständighet någonsin rådfrågat mina önsknings eller känslor; i sanning, hon har förorsakat mig mera oro och bekymmer än alla mina andra barn tillsammans, och hennes dåraktighet och dåliga uppförande ha förorsakat mig en mängd utgifter, som först och sist ha kostat mig mycket penningar. Under sådana omständigheter skulle det icke vara förståndigt, rättvist eller passande, att hon skulle ärfva och dela i lika proportion som mina andra barn i en jemn delning af min förmögenhet; hågkommande likväl den menskliga naturens svaghet och att hon dock är min dotter, är det min vilja och behag att sörja för henne m. m.”

Hon fick åtskilliga hus och tomter. Men orättvisan blef egentligen ej så stor, emedan hennes fastigheter med tiden stego till höga värden.

Gubben Patterson hade varit en man med fast karaktär och utmärkt affärshufvud, men ingen beundrare af prål och seg i sina vanor. Han var den siste, som i Baltimore begagnade knäbyxor och hårpiska.

Madame Bonaparte "vegeterade" till sommaren 1839, då hon åter seglade öfver till Europa, åtföljd af sin son, som besökte Italien för att taga reda på ett legat å 50,000 francs efter kardinal Fesch. Som man ser, lyckades det ändå något genom att "visa sig och friska upp" vederbörandes minnen.

Men hennes vänner hade dels dött, dels voro de icke mer sig lika. Sjelf var hon heller ej längre så ung och liflig. Hennes Pariservistelse räckte därför blott till sommaren derpå, då hon återvände.

Åter vegeterade hon och skötte sina allt större affärer i Baltimore med vanlig skärpa.

Men hela hennes forna liffullhet flammade åter upp vid Louis Napoleons utväljande till franska republikens president och ännu mer efter statskuppen, som satte honom på tronen. Sonen Jerome, som mottagit denne "ödets man" under hans amerikanska resa, lifvade nu upp bekantskapen genom ett bref, på hvilket han fick mottaga ett mycket vänligt svar, hvori han titulerades "kusin".

Detta gaf honom anledning att besöka Paris 1854, då han inbjöds till St. Cloud, der han af kejsarens hand mottog ett dokument, hvilket berättigade honom att anses som ett legitimt barn af Frankrike. Ett dekret utfärdades också, förkla-

rande mr Jerome Bonaparte såsom återinsatt till fransman, trots hans faders protest, som underrättade kejsaren, att han aldrig ville medgifva sin amerikanske ätteläggs vistelse i Frankrike. Napoleon III erbjöd sig också att göra honom till hertig af Sartène; men Jerome afböjde detta, emedan han trodde förslaget vara afsedt för att förmå honom att uppgifva sitt familjenamn och afstå från sina rättigheter som faderns äldste son.

Prins Napoleon, "Plon-Plon", hans halfbroder, gjorde jemte fadern detta till anledning för ett anfall mot halfbroderns legitimationsrätt och appellerade till en kejsarlig familjkonsej för att förbjuda Jerome "Patterson" att bära namnet Bonaparte, "som icke lagligen tillhörde honom." Följden deraf blef dock, att Baltimore-grenen tillerkändes rätt att bära namnet Bonaparte, men likväl icke räknades till kejsarens "famille civile".

Exkonung Jerome — han slutade som president i "conseil d'état" — dog 1860, utan att ha ihågkommit sin första maka och hennes son med ett enda ord i sitt testamente. Madame Bonaparte — det var ju gifvet! — passade genast på att genom sin son försöka få vara med om arvet.

Processen — som fördes i stor stil af Frankrikes dåvarande vältaligaste advokat, den med rätta så ryktbare Berryer, legitimisten, den, som Lamartine kallade honom, "store försvararen af en förlorad sak" — tilldrog sig på sin tid hela den bildade världens uppmärksamhet. Det var då Berryer, troligen

sjelf duperad, lurade alla känsliga själar till tårar öfver denna stackars öfvergifna hustru. (Författaren här af, som sagdt, icke minst.)

“Under femtiofem år,” deklamerade den berömde oratorn, “hade hon uppehållits af sin varma moderskärlek och den nobla stoltheten af ett lif utan en enda fläck. Hon kommer nu från sitt aflägsna hem på andra sidan Atlanten; hon träder inför denna höga domstol, fordrande sina rättigheter och begär häfdandet af sin heder och upprättandet af sitt barn i en ställning, svarande mot hans börd.”

Ingenting vanns dock på detta håll annat än sympatier från dem, som ej kände henne annat än genom hr Berrys vackra fraser, och i så fall voro ju omkostnaderna inte alldeles bortkastade.

* * *

Efter detta sista försök att komma i åtanke hos “familjen”, drog sig madame Bonaparte för alltid tillbaka från världsteatern för att vegetera ut sitt långa lif i det af henne så afskydda fosterlandet.

Sedan hon med åldern allt mer afkastat den vanliga qvinliga förställningsmasken, visade hon sig under denna senare period som den skarpa, vinningslystna, snåla yankeedotter hon i botten alltid varit, trots sitt högmod, sin sjelfbeherrskning och sin böjelse för yttre glans.

Man såg henne ända till öfver det nittionde året med sin evinnerliga redikyl och sitt röda paraply ständigt ute på språng i Baltimores affärscentra, görande aftal med mäklarne, uppbärande sina hyror och skötande sina många affärer skarpt och slugt. Hon nedlade sina penningar i en mängd olika företag, "emedan", som hon sade, "det inte är klokt att lägga alla sina ägg i en korg."

Hon blef allt snålare, ju rikare hon blef, som fallet är med alla egoister. Oaktadt hennes årliga inkomst de senare åren belöpte sig till omkring 100,000 dollars, lefde hon ej upp mer än 2,000, sedan hon dragit sig tillbaka i ett enkelt "boarding-house", detta slags sätt att lefva, som hon förr funnit så simpelt.

Ehuru hon dragit sig från stora världen, upphörde hon dock ej med "visiterna" ända till det sista. Äfven besökte hon badorter, ehuru hon aldrig sjelf badade, emedan hon ansåg, att det vatten, deri så många personer komma tillsammans, borde blifva ohelsosamt.

Der, liksom i Baltimore, utgjorde hon dock ett under på grund af sin säregna ställning, lysande konversationsgåfvor och de många historier från sin långa Europavistelse, hvaraf hon var späckad.

Hennes skarpa munvighet, som under senare åren tillsattes med allt mera cayenne, följde henne till det sista och olycklig blef den, som råkade trampa på någon af hennes liktornar. "Hon tjusade med sina ögon, men slog med sin tunga."

Här må i förbigående meddelas några prof på madame Bonapartes humor, som dock lyckligtvis långt ifrån gaf sig ut för att vara det dåligt pepprade elände man nu kallar specifikt "amerikanskt".

I Genève råkade hon vid en middag hos en "rik idiot, hvars matsedel och viner voro första klassens", att föras till bordet af the Honourable mr Dundas. Denne blef så lagom belåten öfver denna ära, emedan han redan i salongen hade lidit af hennes sarkasmer. Emellertid föresatte han sig att ge henne qvitto under middagen. När så soppan hade slutats, frågar han henne med ett maliciöst småleende, huruvida hon läst kapten Basil Halls bok om Amerika. Madame Bonaparte svarade, att det hade hon. — "Nå, madame", säger mr Dundas, "lade ni märke till, att kapten Hall kallade alla amerikaner för simpelt folk (vulgarians)?" — "Ja", svarade hon, "och det förvånar mig inte. Hade amerikanarne varit afkomlingar efter indianerna och eskimåerna, skulle jag ha blifvit förvånad; men, varande de direkta afkomlingarna efter engelsmän, är det ju alldeles naturligt, att de skulle bli 'simpla'".

Hon tyckte inte om republiken, i synnerhet den amerikanska. När negrerna tillätos komma in i Kongressen, anmärkte hon giftigt, att "babianer sutto i senaten och markattor i kongressen, hvilket vore att föra de republikanska principerna till sina riktiga konsekvenser."

Om sin f. d. man talade hon alltid med yttersta förakt, hvilket bör kunna trösta dem, som trott henne sörjande "under alla dessa långa år". När han erbjöd henne titeln prinsessa af Schmalkalden och 200,000 francs om året, afböjde hon detta, men mottog från Napoleon en pension af 60,000 francs. Jerome uttryckte sitt missnöje, hvarpå hon svarade, att hon föredroge att skyddas under vingarne af en örn framför att underhållas från näbben af en gås. Och på Jeromes anbud af ett residens i Westfalen, anmärkte hon sarkastiskt, att Westfalen visserligen vore ett stort konungarrike, men ej stort nog att rymma *två drottningar*. — Det har sagts, att Napoleon blifvit så förtjust öfver dessa infall, att han ämnat göra henne till hertiginna, hvilket dock, liksom så mycket annat, som sagts, aldrig visade sig i verkligheten.

Ehuru snål i alla andra hänseenden, var hon dock icke så sparsam, när det gälde hennes kostymer och prydnader. Men äfven deri framträdde hennes "smartness". Hon visste att förena elegans med ekonomi. I ett bref till en qvinnlig vän i Baltimore — hon var vid den tiden fyrtyosju år — beskriver hon med förtjusning ett magnifikt garnityr, som hon låtit förfärdiga af en mängd juveler, tagna ur flere andra smycken. "Kan du för goda ord eller pengar skaffa mig ett band hvita topazer. Jag önskar använda dem till ett halsband, och låtsa om, att de äro diamanter. Ingen har sådana i Europa och de förekomma i Brasilien.

Försök att skaffa hit dem med någon privat lägenhet för att undvika tullen. — — Huttla inte angående de der hvita topazerna. Och om jag kunde få en stor gul, skulle jag inte bli ledsen.

Jag är döende af ledsnad och vet inte på hvad sätt en person af min ålder kan bli road. Jag är trött vid läsning och alla sätt att döda tiden. — — Jag halfsofver bort tillvaron. Jag är för gammal att kokettera och utan denna uppfriskning dör jag af ledsnad. Prinsessan *) försöker friska upp mig till att klä mig genom att säga, att jag är en skönhet. Jag är trött på lifvet och trött på att ha lefvat. *Försök skaffa mig ett band topazer.* Det är tråkigt att bli gammal.“

Äfven mot sina sonsöner var hon mycket liberal. Under den tid Jerome, den äldste, tjänstgjorde i franska armén, gaf hon honom betydliga belopp, emedan hon “önskade se honom uppträda på ett sätt värdigt hans börd, såsom sonsonen till en konung“. Då hennes son, den “onaturlige“ Bo, som hon kallade honom efter hans giftermål, dog 1870, lemnade han sitt landtgoods till sina två söner gemensamt. Hon köpte dervid ut Jeromes lott och gaf den åt hans yngre broder.

Utom för det rent materiela i denna verld var madame Bonaparte äfven ytterst känslig beträffande sin ålder. Om någon blott vågade komma in på detta delikata kapitel, var det slut med vän-

*) Galitzin, med hvilken hon länge stod på intim fot.

skapen tvärt. "Madame, jag är mycket glad att träffa er", sade en artig fru vid middagen under en brunnssejour. "Jag hör ni har varit mycket vacker. Huru gammal är ni nu?" — "Niohundra-tittio år, nittionio dagar och nio minuter", svarade hon snäsigt.

Äfven var hon mycket svag för sin skönhet ända till det sista. Hon brukade ofta stå framför sitt porträtt, der hennes ansigte var framställt från tre olika håll — egentligen en studie till ett porträtt, som aldrig blef fullbordadt — blickande med tillfredsställelse på sitt en gång så underbart vackra jag. Denna studie var målad af den begåfvade Gilbert Stuart 1804 och det bästa porträtt af henne. "Det såg ut som hon sjelf", sade hon, "de andra liknade hvilken annan qvinna som helst." Hon kunde äfven fråga personer, som kommo från Europa, om de icke der hört talas om hennes skönhet.

Och *denna* var i sjelfva verket det enda verkligt genuina hos denna annars så missuppfattade qvinna. Ännu vid femtio år, säger en af hennes eget kön, som ej annars hade skäl att prisa henne och då såg henne för första gången, var hon den mest älskliga varelse hon någonsin skådat. Madame Bonaparte tillhörde ej den vanliga amerikanska skönhetsgruppen, som knappast öfverlefver sina trettio. Hon hade den rent grekiska typen. Hufvudet var utsökt formadt, pannan öppen och välbildad, ögonen stora och mörka med ett uttryck af ljufhet (hvilken dock olyckligtvis icke alls ingick

bland hennes inre egenskaper), munnens och kindens fina linier, hyns skära friskhet jemte de superbt rundade skuldrorna, de symmetriskt formade armarna bildade tillsammans en den mest förtjusande qvinnouppenbarelse.

Madame Bonaparte hade mycket regelbundna vanor, åtminstone under senare delen af sitt lif och var noga i att få sofva tillräckligt. Hon gick i säng kl. 10 och steg upp bestämdt kl. 6.

Hennes rum var fullt med koffertar och ända till det sista brukade hon inventera sin gamla garderob. Hvarje artikel hade sin historia. Detta var hennes mans brudgumsrock, den der drägten hade hon fått af prinsessan Borghese, denna hade hon begagnat vid hofvet i Toscana, denna i palatset Pitti samma dag hon der mötte sin man och denna, då hon blef presenterad för Madame Mère m. m.

Hennes helsa syntes, ehuru hon stundom kinkade deröfver, ha varit utmärkt ända till de tvänne sista åren, då matsmältningen började svika och hon hufvudsakligen lefde på mjölk och konjak.

Madame Bonaparte dog middagstiden den 4 April 1879, öfver nittiofyra år gammal, märkvärdigt nog föga förändrad. Hon var ännu fyllig, pannan klar och ögonen förlorade aldrig sin glans. Hennes andliga natur var ej af det slag, som tär på sin kroppshydd.

Hennes begrafning försiggick mycket enkelt och stoftet hvilat i en ensam graf, hvilken hon köpte på förhand. Förmögenheten efter henne steg

till 1 1/2 million dollars, hvilken delades mellan hennes sonsöner. Den yngre, Charles Joseph, ärfde särskildt porträtten och hennes brefsamling.

* * *

Sådan var till hufvuddragen madame Bonapartes, född Patterson, lefnad; icke just öfver sig hvarken äfventyrlig eller romantisk.

Läsaren torde också kanske med anledning deraf fråga, hvarför skildraren ansett detta lif erbjuda nog intresse för en så pass genomförd monografi.

Se här förklaringen.

Jag skulle aldrig inlåtit mig härpå, blott derför att den amerikanska madame Bonaparte förekommer på några få rader af historiens blad. Långt derifrån. Närmaste anledningen dertill var den, att jag sällan läst något, som gifvit en så god förklaring öfver en viss del af hvad man med ett särskildt uttryck kallar "verldens" sätt att se och känna, denna ytliga, kalla, lysande, egoistiska "stora" verld, hvilken vi småfolk i sjelfva verket ha så svårt att gripa på bar gerning.

Visserligen ha vi, i fråga om dess innersta tankar och känslor, memoarerna och romanerna. Men de förra röra sig kring episoder, anekdoter, skandaler och blotta ej de öfre tiotusens innersta mening; de senare äro till största delen diktade

och vanligen äfven af personer, som sjelfva ej tillhöra dessa utvalda. Madame Bonapartes bref åter äro tillförlitliga, rättframt brutala aktstycken, direkt sprungna ur hennes krassa själ. De äro dokument med så äkta pregel, att man ej behöfver tvifla derpå. Detta var det första skälet.

För det andra — och detta skäl är viktigare — göra dessa bref och monografien i och för sig oss nära förtrogna med ett visst slags qvinnor, ned i hvilkas så kallade hjertan det för mången ej torde vara så ohelsosamt att få en kall och klar blick, besynnerligen för oss stackars karlar.

Vi känna den gamla sägnen om skogsfrun, hon, som var så fager på framsidan, men visade sig som en gammal, ful trädstam, då hon vände ryggen till.

En sådan sällskapslifvets skogsfru var den sköna madame Bonaparte och jag fruktar, att hon har många systrar, helst i våra dagar, då äfven fruntimren börja icke mera tro på realiteten af någonting annat än penningar, yttre anseende och nöjen.

Det är svårt, att med blicken förvillad af denna skimrande yta, dessa ömma blickar, detta graciösa, ständiga småleende, detta glada nonsensprat, dessa ljufva miner, leta sig till, hvad slags själ ligger gömd under ett sådant salongernas konventionela, glänsande skal.

Madame Bonapartes bref lemna oss åtminstone *en* nyckel dertill.

Hon var omtyckt och beundrad af alla, som icke kände henne mer än till ytan. Hennes blick syntes ljuf, hennes sätt beskrefs som förtjusande. Hon var gerna sedd öfverallt; "firad" som det heter.

Och likväl bodde i henne en af de kallaste, hårdaste, råaste bland själar. Hennes mest framstående karaktärsdrag voro ett förfärande högmod, snikenhet och begär efter de ytligaste nöjen. Allt var hos henne blott kall beräkning: från giftermålet med en "prins" till uthyrandet af ett kök. Hon var sig lik från adertonåring till gumman, närmande sig ett helt sekel. Rang, pengar och nöjen — se der hennes långa lifs tre ledstjernor. Hennes hjerta var tomt för kärlek, och om hon hyste något, som närmade sig denna känsla, hvad ju sjelfva de oskälige djuren känna, nämligen moderskärleken, var olikheten i sonens åskådning af rang och hvad der till hörer, tillräckligt för att släcka äfven denna lilla gnista af medkänsla för sitt eget slägte.

Detta var det andra skälet.

För det tredje, så må jag tillstå, hurusom jag personligen aldrig riktigt kunnat med de slags individer, som hetas vara eller ha varit så "uppburna" i vida kretsar, såsom det plägar stå i tidningarnes allt mer inrymmande nekrologer. Äfven jag har också träffat mången af dessa "populära", men sällan fann jag dem inneha de egenskaper eller dygder, hvilka enligt min åsigt böra göra människor omtyckta och aktade bland sina likar. I mitt stilla sinne tyckte jag mig finna just sådana favoriter

mycket bristande i grundsatser och pålitlighet och aldrig kände *jag* någon böjelse för att beundra och ännu mindre att försöka göra dem till mina vänner. I mina ögon syntes de opålitliga, kalla, hårda, när det kom "from sounds to things"; men deremot hållande en ständigt glad, god min inför hvem och hvad som helst, så länge det gälde blott "sounds". För den, som känner grunddragen i menniskonaturen, är det ej heller svårt att förstå, huru fårskocksinstinkten här, liksom beträffande så mycket annat, gör sig gällande i alla lager, från salongerna till folkmötena vid Lill-Jans. Men skall då människan alltid stå på denna den kritiklösa efterhoppningsmetodens ståndpunkt?

Här se vi nu en kvinna, blottad på hvarje embryo till ädlare kärna, toppgalen af den fåfängligaste högfärd, endast begifven på rang och glitter, eröfra sin tids mest "bildade" kretsar, tack vare sin yttre skönhet och sitt *savoir-faire*. Alla funno de henne god och sann, tror ni? Åhnej, så bortkomna voro de inte. Nej, de funno henne ha den takten att hålla med dem hon sist talade vid och låtsas gå in på deras mening, men stundom, för att få ett visst anseende för älskvärd käckhet, begagna sin munvighet till ett bonmot, i synnerhet mot dem, som hon visste kunna tåla det.

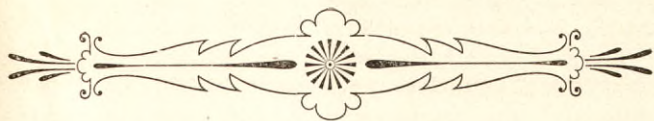
Huru litet hon intresserade sig för individen, framgår af hennes yttrande, att om hon såge ett fruntimmer inträda i ett rum på hufvudet eller klädd som den mediceiska Venus, skulle hon inte

göra någon anmärkning, utan förmoda, att vederbörande hade något skäl för att uppträda på det viset.

Häraf se vi, huruledes de, hvilka man kallar "älskvärdast" inför "stora världen", i sjelfva verket alldeles icke blifva omtyckta för egenskaper, hvilka man ännu med tunga och penna officiellt äflas att anföra såsom varande värda att tilldraga sig och underhålla sedliga och normala människors vänskap i större omfattning.

Se der förnämligast de orsaker, hvilka förmått mig att framlägga madame Bonapartes historia som en aktualitet, en lifsbild ur rama verkligheten, hvilken det väl kan hafva sitt intresse att lära känna, äfven i vårt land.

Historien om den hårdkokta kon.

Tredje Stora Bönedagen 1793, som inföll lördagen d. 21 Juli, var Storkyrkan i Gefle alldeles packad af åhörare, ehuru alla Norrlandsfiskare befunno sig på sommarfångsten i Qvarken. Men det var heller ingalunda rådligt att uteblifva från dessa "Fyra Allmänna Solenne-, Fest-, Bot- och Bönedagar". Ty Höga Öfverheten hade bjudit och befalt, att alla, både andlige och verldslige, höge och låge, unge och gamle, skulle på dessa dagar sätta alla verldsliga sysslor å sido och efter en gudlig beredelse tidigt och endrägteligen träda upp i Herrans hus. Presterna skulle därför granneligen uppteckna dem, som kyrkorna och predikningarna under dessa bönedagar försummade, "skolande ingen, som häremot bryter, från den näpst och straff undandragas, som brottet eller motviljan förtjenar." — Som man ser, var statskyrkan för hundra år sedan icke att leka med.

Också var templet proppadt, och magister Norling predikade väldeligen, trots sin annars något

misstänkta neologi, öfver högmessans text ur Ebr. 12: 14: "Farer efter frid med allom och efter helgelse, utan hvilken ingen får se Herran."

Men ehuru magistern uppbjöd all sin ännu ungdomliga vältalighet att inskräpa friden hos församlingen, märktes dock betänkliga tecken till en viss vervös oro hos en del af de qvinliga åhörarna. Och ju längre han drog ut texten, ju mer bekymmer och ängslan stodo att läsa på dessa fruntimmers allvarliga ansigten.

Midt för predikstolen, hvilken uppbars af ett par herkuliska armar, tillhörande något träbeläte, som annars icke syntes, satt en äldre man, hvilken deremot följde predikan med det lifligaste deltagande. Han suckade ofta och gaf stundom ifrån sig högtidliga stönanden, hvilka kommo församlingens blickar att allt oftare dragas till hans bänk. Mannen tycktes visserligen oafbrutet stirra på predikanten, men åtskilligt i hans något poserande väsen antydde, att han väl kände, hurusom vissa bland åhörarne jemväl började intressera sig för hans djupa andakt.

Eget nog var denne religiöse man stadens slagtare, herr Carl Fredric Wessman. Men ännu märkvärdigare syntes det för en, som var nog verldslig och djerf att nogare se sig omkring, hurusom just de ofvanbesagda bekymrade fruntimren egnade honom största uppmärksamheten. De voro qvinnor ur olika samhällslager, fruar och pigor om hvarandra. Men huru skilda de än syntes till drägt

och bänkplats, tycktes dock slagtar Wessman utgöra brännpunkten för deras blickar. Och det var icke svårt att märka, hurusom alla dessa ögon långt ifrån glänste af stilla frid vid Wessmans allt högre utbrott af salvelsefull ruelse. När omsider magistern slutat, störtade de mot dörrarna, så fort anständigheten tillät, efter att ha slungat ännu ett sista förbittradt ögonkast på den i bänken andäktigt nedtryckte slagtarens rätt prydliga hårpung.

* * *

Ingen vågade vara hemma att laga mat under dessa bönedagar, utan man kokade aftonen förut, så att det nu endast gälde att värma upp helgdagsmålet. Veden låg färdig, torrvedstickorna spänade och skörasken hade försetts med nytt fnöske. De oroliga kvinnorna vände hem enhvar till sitt, och så af med helgdagsblåsan och på med köksförklädet! Grytor, kittlar och kastruller sattes öfver de sprakande stockeldarna.

Men — de visste ju det! Hvad tjänade det till, att tallveden flammade så lustigt?! Det blef ändå samma elände. Det kokade så friskt, att bubblorna hoppade och båsade fram genom locken, pösande öfver de heta kanterna. Men när man dök ned med den stora gaffeln och ljustrade upp köttstyckena, voro de ännu hårda som slungstenar. Somliga syntes till färgen gröna, andra nästan svarta,

ingen enda bit hade denna normala kulör som tillkommer vanligt, ordentligt pepparrotskött, äfven om det är aldrig så urkokt.

“Greta, Greta, hvad ska väl Lundqvisten säga?” jämrade sig fältkommissariuskan. “Här har vi förvält och kokat det här välsignade köttet hela gudslånga dan i går och satte på det i morgse klockan 4 och lät det hurra på till ottesången, men lögn i lifvet är det att få hvarken soppa eller kött att sätta fram åt folk.”

“Om vi skulle fresta på att steka det, frun, så kanske —“

“Der sa du ett ord du, Greta. Sätt på grytan, för kokta bli de här slamserna inte i vår tid.”

Men då köttet äntligen kom på bordet, svor fältkommissarien på, att han aldrig sett maken till stek, och när frun så måste under tårar berätta alla omständigheterna vid kokningen och stekningen och att allt sammans vore slagtarens fel, som sålde så dåligt kött, svor mannen ytterligare högt och dyrt, att detta skulle minsann den skojaren Wessman ha godt af så länge *han* lefde.

Ännu mera rasande vardt Mörten, borgaren och storfiskaren. Kan någon tänka sig att just då han bjudit hem sonen sin, skepparen, som nyss kommit från en långtur, så blefvo de utan både kött och soppa?! Ingen ens af dessa härdade män kunde få i sig en bit. I förtreten gingo de sedan efter aftonsången ut till vreten vid Skogmur, jemte en herr Malmgren, som tjenstgjorde i

södra tullen. Under vägen kom Malmgren olyckligtvis att slå fram, huruvida någon varit galen nog att köpa kött af Wessman till bönedagen.

“Hur så, hvarför frågar bror det?” mumlade gubben Mört och försökte vara lugn.

“Jo, hans piga kom in från Lärkbo fåbodar i torsdags med en ko, hvars make i eländighet jag då aldrig skådat, så tullnär jag varit i fyrtio år. Hon var som en benget och hade en påse på ena sidan, stor som ett hattkulle. Pigan anmälde henne i slagtar Wessmans namn till förtullning, och jag tar för gifvet, att han låtit slagta och mångla den der uselheten till böndagen?”

“Kan nån tänka sej sånt, go vänner!? Den oxen, en påse som en hattkulle . . .! Skam till sägandes, så ha vi fått smaka på den der ohyggelsen, och jag ser ingen annan råd än vi få kasta hela kalaset åt svinen. Tacka, dom vill ha det!”

“Och så går den der rackaren ofvanpå allt det der i kyrkan och åbäkar sig om han vore klar att sätta kurs på himla med såmma. Jag önskade, jag hade honom ombord och finge dalja honom med våran längsta ända,” hotade skepparen som lisa åt sin ursinnige pappa.

“Han ska få i sig den här soppan med hattkulle och allt, Petter. Det finnes väl lag och rätt till. Han är känd i gåle förut, den skojaren, och jag kan bara inte begripa, hur herrarna kunde låta honom få rättigheter, när det finns andra, som nog skulle vilja ha den förtjensten. Men det skulle bli

så fint nu förstås, sen storslagtaren från Stockholm var här under riksdan. Det dugde inte med mindre än en handelsman. Men jag köper hellre det lilla jag ska ha i ett lider, än sånt der askött i en bod. Det ska dom få i sej uppe i De Äldste, lita på det.“

Ungefär sådana scener och yttranden upprepades i en mängd hushåll, der man gått miste om sin bönedagsmiddag och der magister Norlings vackra ord om "friden med allom" inte bar synnerlig frukt. Två vackra undantag gäfvos dock, nämligen hos sämskmakar Sundbergs och perukmakar Sahlbecks. Äfven hos dem hade man visserligen också förgäfves kokat och förvält af samma slags omöjliga kött. Men ju hårdare och mörkare det blef, ju gladare och ljusare syntes madamernas ansigten. De sutto kring sina kittlar likt hexor, kokande en trolldryck, och för hvarje gång de stötte med gafflarna och funno bitarna som knallar, mumlade de: "Det här blir en skön soppa åt Wessman! Har han bryggat för oss, så ska vi brygga för honom. Höijer, den flåbusen, ska få lukta på den här steken innan måndagen gått om, och det vore väl nog, om vi inte ska få honom att plikta för att ha klått till för mycket också. Vi ä inte så dumma, fast vi ä bara madamer." De värda damerna hade nämligen varit slagterskor bägge två, men mist sin rörelse tillfölje af en ny reglering af köttförsäljningen, sedan storslagtaren Stahre från Stockholm varit i Gefle under riksdagen och visat vederbö-

rande, huru fint äfven en slagtare kan utöfva sitt yrke. Det var han som lät utfärda följande gräsliga kungörelse: "Om någon af herrar handlande åstunda accordera med slagtaren Stahre om all den talg, som faller efter den afslagting, som under instundande riksdag kommer att förrättas (n. b. oskirder) m. m."

Sådant spridde sig i en småstad den tiden, då så litet tilldrog sig, som kunde fångsla den allmänna uppmärksamheten. Hela söndagen talades om ingenting annat än det hårdkokta köttet och den störda sabbatsron. Och på måndagen rände sämsk- och perukmakerskorna af till stadsfiskalen, välbetrodde herr Pehr Höijer, med hvar sin köttbit, hvilken de stucko under hans snusnäsa, medan de samtidigt babblade på i en oafbruten ström af de ampraste beskyllningar mot handlanden och slagtaren Wessman, som de nu formligen angåfvo att hafva till allmänheten försålt för helsan skadligt, ruttet och odugligt kött af ett sjukt kokreatur och att han dessutom tagit högre betalning än efter de fastställda taxorna.

Stadsfiskalen, hvilken redan haft mycket att göra med tit. Wessman i sin dar, mottog angifvelsen med oblandad tillfredsställelse, särdeles som han visste, att Wessman räknade många vedersakare både uppåt och nedåt.

* * *

Handelsmannen och slagtaren Carl Fredric Wessman hörde dock till de fula fiskar, som ej äro så lätta att fjälla, till och med för en så pass drifven man som stadsfiskalen i Norrlands största stad. Den mannen var inte oäfvnen för sin tid. Han hade gjort ett par dåliga konkurser, hållit möbel-lotterier, inrättat ett "Beuf-Compagnie", uppträdt på Sätträåsen med ett nytt eldsläckningsmedel, piskat upp fruar, pigor och en boktryckare, men framför allt processat i oändlighet. Han befann sig tydligen nästan ett helt sekel före sin tid, och sådana förstås endast mycket klent af samtiden.

Målet förekom inför magistraten d. 21 Augusti. Wessman anklagades för att ha sålt "af röta anstuckit kött" till åtskilliga af stadens invånare. Detta kött hade fått från ett d. 18 Juli slagadt kokreatur.

Wessman förklarade sig hvarken ha slagtat något sjukt kreatur eller sålt något af röta anstucket kött. Han ansåg, att det borde tillkommit stadsfiskalen att ha gjort sig bättre underrättad härom, på det allmänheten fått ett klarare begrepp om sjelfva sakförhållandet.

Stadsfiskalen invände, hurusom allmänheten icke alls lede af, om Wessman för sitt eget nöjes skull läte slagta sjuka kor, utan blott derest han sålde halfruttet kött. Hvilken spetsiga förolämpning Wessman bad få införd i protokollet. Han talde intet dåligt skämt.

Derefter börjades förhör med fiskalens vittnen, af hvilka Wessman försökte jäfva så många han, äfven

på de mest orimliga grunder, trodde sig ha något att anmärka emot. Beträffande slagterskan Stina Åberg, androg han, att hon, som egentligen för rättade slagtningen och således ensam eller gemensamt med honom borde stå till ansvar, i fall något oordentligt skett, alldeles icke borde få vittna. Lika så litet snickar Schödin, som var skyldig rëntan efter ett kreatur. Men rätten lät dem vittna jemte många andra, hvilka alla intygade, både att kon, som slagtades till bönedagen, varit till ytterlighet sjuk och eländig och att köttet befunnits blått och flödigt och bläddrigt och vattenaktigt och skrabbigt och illaluktande. Kossan var så medtagen af en förfärlig stångning, som förorsakat påsen på ena sidan, redan då hon köptes i Elfkarleby, att hon under vägen mellan Jerfsta och skogvaktar Örns fäbodar kullkastat sig tvänne gånger och den tredje vid framkomsten. Efter slagtningen visade sig ett stort hål, hvarigenom inelfvorna genast utfallit. Och fastän slagterskan bortskurit köttet omkring hålet, hade det kvarvarande på samma sida ändock varit skadadt och illaluktande.

Man skulle tro, att hvilken som helst borde ha förstummats inför så grofva indicier. Men C. F. Wessman hörde ej till dem, som ge sig godvilligt i något fall. Han lät höra två qvinnor, hvilka intygade, att kon med påsen i fäbodarna ätit som de andra kossorna och sprungit med dem, ehuru ej så långt.

Detta vid första rättegångsdagen.

Sedan lät stadsfiskalen kalla ännu en mängd andra vittnen, hvilka samtliga köpt uselt kött af Wessman till denna märkliga bönedag. Somliga sade sig ha kokt det ända till tre dagar, då det varit kolsvart, andra i två, då det blifvit grönt. Ibland frågade domaren, om inte möjligen köttet hade kunnat bli der så uselt af värmen, men sådant förklarades omöjligt eller åtminstone inte troligt. Somliga menade, att hundarna ej velat äta deraf, andra till och med inte ens svina. Ingen den äldsta fru eller piga hade någonsin sett eller kokt eller smakat något liknande.

Gentemot denna storm stod Wessman alltjemt lika upprätt. Han lät förhöra timmermannen Peter Ågren, som hållit i kon, då den slagtades.

Kon hade blott fallit på knä, då slagterskan slagit första slaget, och hon måste slå två slag till. Han hade ej märkt, att kon haft annat fel än påsen, som hade varit stor som hans bägge knytnävar. Vittnet hade dock tyckt, att Åbergskan tagit sig en styfvare "frukost."

Vidare hade Wessman inkallat en Lisa Svahn, som berättade, att, då hon kommit till perukmakar Sahlbecks hustru (ena angifverskan), dennas dotter berättat för de innevarande, att slagterskan Åberg kommit från Wessman gråtande och förklarar, att denne låtit slagta ett odugligt kreatur. Hon skulle därför passa på och köpa kött deraf, för att sedan "knipa Wessman på rådstun".

Så hade han äfven dragit dit en gynnare, hvil-

ken uppgafs vara klockgjutar Hillströms läredräng, Wahlman. Denne, som tyckes också ha varit en egendomlig kurre, uppgaf sig på tillfrågan ej under 4 år ha "nyttjat Herrans Högvördiga Nattvard". Då han till ett sådant "afhållande" ej kunde uppgifva några laga skäl, bestred stadsfiskalen hans hörande som vittne. När då Wessman bad, att Wahlman blott måtte få höras berättelsevis utan ed, beströds detta af stadsfiskalen, hvarför rätten höll öfverläggning och förklarade, att Wahlman icke kunde få höras som vittne. Naturligtvis gaf sig icke Wessman, utan företedde vid nästa rättegångstillfälle ett intyg från klockaren, att Wahlman verkligen gått till skrift så sent som d. 31 Juli, och anmärkte, att W:s yttrande kom sig af, att han hörde illa. Häremot androg fiskus, att med anledning af W:s uppgift om de 4 åren och andra galenskaper W. inte kunde anses vara annat än vanvettig och ingalunda tillåtas vittna.

Magistraten beslöt därför, att Wahlman skulle skickas till själasörjaren för att få intyg om sin "sinnesförfattning". Detta betyg blef tämligen klent. Wahlman uppgafs ega enfaldig kunskap i salighetsläran, kände litet eller intet till vigten af edgång, men vore "till sina sinnen tämmeligen redig."

Wessman godkände naturligtvis icke detta intyg, på grund af att komminister Hedman, som utfärdat det, om Wessman utspridt rykte, att han skulle ha öfverfallit ett af komministerns tjänstehjon, hvartill dock Wessman var alldeles oskyldig.

Stadsfiskalen åter påstod, att betyget bara bevisade, att Wahlman ej kunde få höras på ed, och ingalunda förringades af Wessmans obevisade påstående. Magistraten, som åter höll öfverläggning, medgaf dock nu, att Wahlman skulle få göra sin berättelse utan ed. Man skickade en stadsbetjent ut att söka den enfaldige Wahlman, som anträffades på ett fartyg, men som klokt nog — vägrade följa med, innan han fått ordentlig stämning. När Wessman till slut lyckades få honom till rådstugan, berättade han sig ha blifvit skickad af perukmakar Sandbergs hustru, en dotter till perukmakar Sahlbecks hustru (angifverskan), till Wessman att köpa 4 marker kött för tre daler, och då han funnit detta kött mycket benigt, hade han ej velat behålla det, hvarför Wessman gifvit honom något mera kött, så att han fått half sjette marker för 3 daler eller 8 sk. Det var alltsammans — tant de bruit pour une omelette!

Vidare hade Wessman, för att blanda bort korten, äfven inkallat ett par käringar, hvilka betygade, att de under arbete i Wessmans vret ätit kött, som varit godt och "saltgrönt", ehuru de ej riktigt visste, om det var från den der omtvistade kon.

Ändtligen kunde fiskalen få göra sitt slutpåstående, som bestod deri, att, som Wessman ej allenast öfverträdt månadstaxorna — man hade räknat ut, att han tagit mer än dåtidens taxor påbjödo — utan äfven sålt felaktigt eller skämdt kött

efter ett slagadt, sjukt kokreatur, så skulle han "anses" med tillsammans 40 daler silfvermynt.

Det skulle visserligen vara roligt, men blefve för långt att ordagrant citera Wessmans dråpliga slutsvaromål, hvilket han aflemnade skriftligen. Här må dock göras åtskilliga utdrag såsom prof på hans goda anlag som advokat och pikanta framställningssätt i allmänhet.

Han började med att förklara, hurusom det vore alldeles öfverflödigt att vidare andraga något, derest ej målet af åklagaren blifvit insvept i så många "inquisitoriska skäl" och klagande parter fått vittna i egen sak. — Rätta förhållandet med det af stadsfiskalen föregifna ruttna kokreaturet vore, att det inköpts i Elfkarleby och medföljde den öfriga driften till Lärkbo, hvilket utgör 4 mil. "Om nu en ko, som gått 3 mil, tröttnar på den 4:de och hvilar, bevisar ej, att hon är sjuk, utan att hon är lika frisk som den öfriga boskapen, då hon på ett dygn kunnat gå 4 mil, helst från hemorten, hvarifrån boskapen alltid är trögkörd. 2:ne vittnen ha intygat, att samma kreatur i 3:ne veckor derefter ätit, druckit, hoppat och 'kjesat', hvilket allt en sjuk ko ej kan göra, följaktligen var hon frisk. Ingen har heller kunnat intyga, att hon vid slagtningen varit sjuk, utan har hon på sätt som andra kreatur blifvit slagen för hufvudet, hvartill kommer timmermannen Ågrens vittnesmål, märkvärdigt i så måtto, att hon tålt 3:ne slag, hvilket bevisar, att kreaturet hade mer än vanlig

styrka, följaktligen var kon icke sjuk, mindre half-rutten, som Actor påstått.

Att några angifvit sig ha ätit odugligt och af röta anstucket kött, bevisar ingenting, emedan lagen icke tillåter att vittna i egen sak och vara angifvare tillika. Det är ännu obevisadt, att det kött de ätit blifvit köpt hos mig. Äfven om jag skulle medge detta, så bevisar det ändå inte, att det var skämdt af röta, då det köptes. I sådant fall hade de kunnat låta bli att köpa en oduglig vara, då ingendera af dem är afvita eller öfvermåga. Att köttet under röt månaden, då det köptes på fredagen, kunnat blifva angripet af röta, helst der ingen källare är, blifver ej mitt fel, utan deras, som ej ätit köttet, medan det var färskt. Och att somliga icke kunnat få sitt kött kokadt på 3:dje dygnet, lærer ha härrört af brist på ved eller att de afsomnat vid grytan, hvaremot en känd sanning är, att ben kunna kokas på 6 timmar så, att deraf kan tillredas ätlig mat.“

Vidare svor Wessman vid Gud och hans heliga evangelium, att det kött Lisa Hedman och Lisa Svan åto af i hans vret varit af samma ko, för hvilken han blifvit anklagad. Af hvad han nu anfört och med flera vittnen bevisat syntes, “att denna rättegång vore af arghet och ondska anstiftad för att skada hans rykte och hos det respektive allmänna förminska hans kredit.“

Första upphofvet hade varit slagterskan Åberg, hvilken enligt 2:ne vittnens vittnesbörd varit af

starka drycker belastad och i sin yra utspridd och missryktad det slagtrade kreaturet hos hustru Sandberg (angifverskan), hvars intresse åter i anseende till försäljningen berodde på, att det af mig försålda köttet kunde blifva illa beryktadt och mitt förtroende dermed hos allmänheten minskadt.

“Om dessa personer drifvits af ett godt uppsåt, så skulle de genast ha låtit angifva detta till att förekomma utprånglandet af en för helsan skadlig och bedräglig vara. Men i stället hade de i staden beryktat mig för ett så smädligt brott som att jag skulle låtit slagta ett sjukt kreatur. Härtill kommer hustru Sandbergs falska angivelse, att hon skulle af mig köpt af besagda kokkreatur för 2 skilling marken, då deremot hennes ombud, Wahlman, begärt och fått $5\frac{1}{2}$ mark saltgrönt kött för 8 skillingar, af hvilket allt ofta nämnda hustrus ilska och arghet är uppdagad, för den skull påstår jag hustru Sandberg och Åberg hvardera måtte åläggas böta 30 daler silfvermynt och göra mig offentlig afbön.“

Äfven fordrade Wessman upprättelse af “den bland sina domare, som med sig vet, att han låtit sig förledas af fördom och ett ogrundadt rykte att smäda honom oskyldigt i förtid.“

Slutligen fick stadsfiskalen en svår gliring, i det Wessman sade sig afstå från något påstående emot denne, emedan han icke med skäl kunde föreställa sig, att han bättre visste, helst hvarken han eller någon annan “icke lärer kunna vänta af herr

stadsfiskalen någon aktning, då han så oförsynt under hela rättegången icke visat sig hafva någon för sjelfva domstolen.“

För dessa "förklenliga utlåtelse" yttrade genast stadsfiskalen, att Wessman måtte "anses" med 20 dal. silfvermynts böter och dessutom för det han inför rätten utbrustit i svordom. Härpå reste sig en rådmän Sundqvist, yrkande, att Wessman måtte tydligen förklara, *hvem* han åsyftade af rättens ledamöter, beträffande beskyllningen för smädelsen i förtid, på det denne måtte kunna pröfvas jäfvig eller icke att som domare befatta sig med sakens afgörande. Hvarpå Wessman genmälde, att då han vore öfvertygad, "att den som vidkändes saken, sjelf funnit sitt misstag," så afstode han från jäfvet. Men stadsfiskalen högg genast in, att Wessman måtte åläggas att bestämdt uppgifva den åsyftade ledamoten och plikta för denna tillvitelse, såvida han ej kunde leda den i bevis.

Rådmän Carl Gustaf Sundqvist — son till boktryckaren Ernst Sundqvist — omtalade då, att han mellan fyra ögon förebrått Wessman, därför att denne genom att försälja en oförsvarlig vara stötte sig med allmänheten. Detta af välmening och vänskap. Han påstod dock nu, att Wessman borde antingen bevisa den gjorda "insimulationen" eller ock ansvara därför enligt lag.

Wessman förklarade sig hafva för rådmän Sundqvist "ifrån dess barnår egt en utmärkt vänskap" och ville därför ej göra något jäf gällande. I en

skrifvelse tillkännagaf sedan rådman Sundqvist, att han "med yppersta nöje fullgjorde religionens förnämsta pligt, den att förlåta," och återtog sitt åtal.

Ändtligen föll nu magistratens dom, hvilken heller inte är så utan sina kostliga pointer. Der står bland annat: "Och ehuruväl slagtdaren Wessman, såväl deraf, att det af honom slagtdade kokreatur, under den tid det betat vid Skogmurs fåbodarna, då de öfriga kreaturen sprungit eller kesat, sig på enahanda sätt förhållit, som ock deraf, att ett stycke kött, hvarmed han spisat några på hans vret arbetande personer hvarken till smak eller utseende varit olikt godt och af friskt kreatur bekommet kött, likväl och alldenstund icke utrönas kunnat, antingen kokkreaturets springande varit en värkan af brömsar och myggor eller af någon behagligare orsak, och intet af vittnena gittat på sin ed taga, att de ätit af det af Wessman utsålda kokkreaturets kött, magistraten icke heller kan hafva det afseende på den svordom, som Wessman emot lag trott sig tillständigt att inför magistraten göra, att den skulle förtaga verkan af de flera i detta mål sammanstående edeligen afhörda vittnens utsagor, enligt hvilka m. m." Sjelfva domen lydde att Wessman dömdes att för försäljning af skämdt kött böta 10 daler, för öfverträdande af taxor 30 daler, för svordom inför rätta 20 daler och för det "obeskedliga" jäfvet mot rådman Sundqvist 20 daler, allt silfvermynt.

Som man ser, blef detta en dyr ko för den spekulative slagtdaren och handlanden Wessman. Men denne var lika stor filosof som krångelmakare och affärsman. Som bevis derpå äro vi i stånd att anföra följande pigga utdrag ur hans skrifvelse d. 30 Nov. 1793, tillkommen med anledning af en kitslig not i "Veckoblad för Gefleborgs Län", der på talet om, att en slagtdare i Konstantinopel blifvit med öronen fastspikad vid galgen, der han blef stående tills han dog, red. anmärkte: "att *våra* slagtdare böra tacka Gud, att sådant inte är brukligt i Sverge, ty om någon der beträdes med att ha sålt askött, så pliktar han bara och behåller både lifvet sitt och öronen med."

Detta var mer än den hetlefrade Wessman kunde tåla, och efter en lång, mycket listigt vrängd framställning af här skildrade rättegång slutar han: "Emellertid, min herre, som denna sak nu ligger under Höföfl. Commerce-Collegii pröfning, huruvida åtta vittnens edeliga vittnesbörd som mig friar skall gälla, eller det härliga domskälet, "at Creaturets hoppande, springande och kesande kunnat härröra mera af Brömsar och myggor än som af gladare känslor," i stöd hvaraf jag är pliktfäld; så torde vi göra bäst att å ömse sidor spara vår möda med att dekorera galgen eller pålen. — Jag skall i tanklöshet ej likna min herre, som af sitt öfverdåd intet annat skördar än plåga; olycksöden, gagnarika för den tänkande, äro för den tanklöse förlorade och göra honom uslare, icke visare."

Och så slutar Wessman affärsmässigt och nonchalant med följande praktiska reklam: "Oaktadt ofvannämnda rättgång, så har funnits och finnes ännu hos mig hvarje vecka godt kött, som både köpes och ätes af vältänkt folk, som alltid äro vida öfver min herre, åtminstone på hjertats vägnar."

Som man af denna sannfärdiga berättelse ser, fanns det fullt modernt, födgenialiskt folk i Gefle redan för 100 år sedan, hvadan episodens framdragande ur glömskan ej torde sakna sitt lilla intresse också i kulturhistoriskt hänseende.

Nyare Skönlitteratur

till salu i alla boklädor. ←

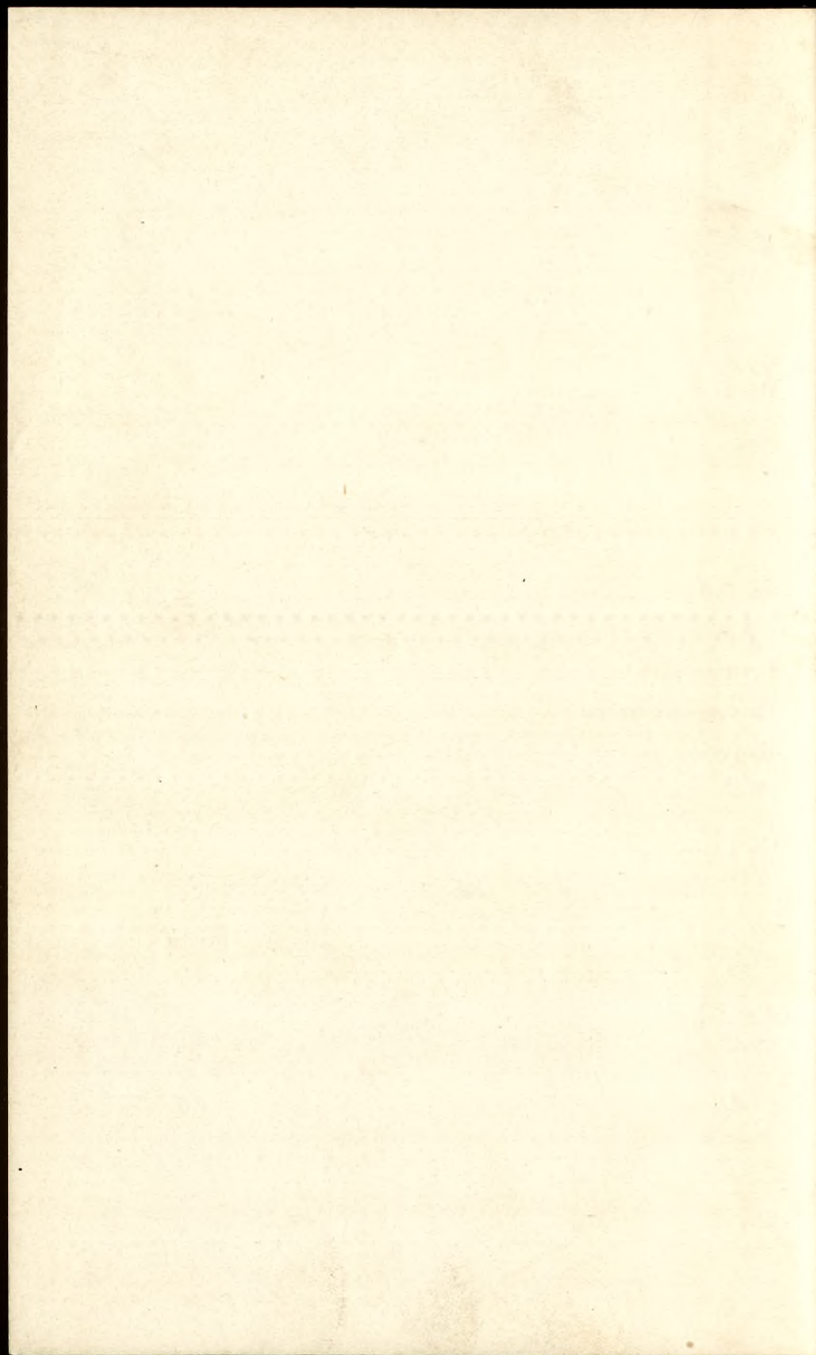
Paul Heyse , Melusina med flera noveller.....	Kr.	2.75
Ur Spritt von Tokenströms portfölj	"	1.75
Chicot , "Schappad"	"	3.—
Konstiga kroppar. Humoresker och sa- turer	"	2.50
Humoresker till lands och sjös.....	"	2.25
Kapten Trygger och Historien om mina hundar	"	0.75
John Johnson , Glam. Humoresker, Skämt- historier och bagateller. Med illustra- tioner	"	2.50
Kapten Punsch's äfventyr i Afrika. Med illustrationer	"	1.50
Farbror Trulslunds Stockholmstrip. Hu- moristisk berättelse. Med illustrationer	"	1.50
Mellan skål och vägg. Humoresker, skizzer, bagateller och reseskildringar	"	1.50
Birger Schöldström , I kikaren. Minnen och anteckningar	"	2.50
I Tittskåpet. Minnen och anteckningar	"	2.50
Johannes Sundblad , Skärgårdslif i Vester. Tidsbilder och bygdetyper.....	"	1.50
Från land och strand. Fyra berättelser	"	1.50
Zangwill , Tiggarkungen. Humoresk. Med illustrationer	"	2.25
Bret Harte , Öfverste Starbottle och hans klient	"	2.25
Francois Coppé , Novell och Novelett. Tio berättelser	"	2.25
På verandan . Sexton berättelser	"	2.25
I Hängmattan . Tjugoen skizzer och berät- telser	"	1.—

Adolf Johnsons Förlag,
Stockholm.

INNEHÅLL:

	Sid.
En fälla	1
Också en sångartäflan	86
Brännmärket	121
En mondän qvinna	185
Historien om den hårdkokta kon	263

Nyare Skönlitteratur

till salu i alla boklädor. ←

Paul Heyse , Melusina med flera noveller.....	Kr. 2.75
Ur Spritt von Tokenströms portfölj	” 1.75
Chicot , “Schappad“	” 3.—
Konstiga kroppar. Humoresker och satirer	” 2.50
Humoresker till lands och sjös.....	” 2.25
Kapten Trygger och Historien om mina hundar	” 0.75
John Johnson , Glam. Humoresker, Skämt-historier och bagateller. Med illustrationer	” 2.50
Kapten Punschs äfventyr i Afrika. Med illustrationer	” 1.50
Farbror Trulslunds Stockholmstrip. Humo-ristisk berättelse. Med illustrationer	” 1.50
Mellan skål och vägg. Humoresker, skizzer, bagateller och reseskildringar	” 1.50
Birger Schöldström , I kikaren. Minnen och anteckningar	” 2.50
I Tittskåpet. Minnen och anteckningar	” 2.50
Johannes Sundblad , Skärgårdslif i Vester. Tidsbilder och bygdetyper.....	” 1.50
Från land och strand. Fyra berättelser	” 1.50
Zangwill , Tiggarkungen. Humoresk. Med illustrationer	” 2.25
Bret Harte , Öfverste Starbottle och hans klient	” 2.25
Francois Coppé , Novell och Novelett. Tio berättelser	” 2.25
På verandan . Sexton berättelser	” 2.25
I Hängmattan . Tjugoen skizzer och berättelser	” 1.—

Adolf Johnsons Förlag,
Stockholm.